

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ตามหลักพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิด
อย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

ญาณิศา เลิศไกร

การค้นคว้าอิสระเสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาสังคมศึกษา
ปีการศึกษา 2566
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ตามหลักพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิด
อย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

การค้นคว้าอิสระเสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาสังคมศึกษา
ปีการศึกษา 2566
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

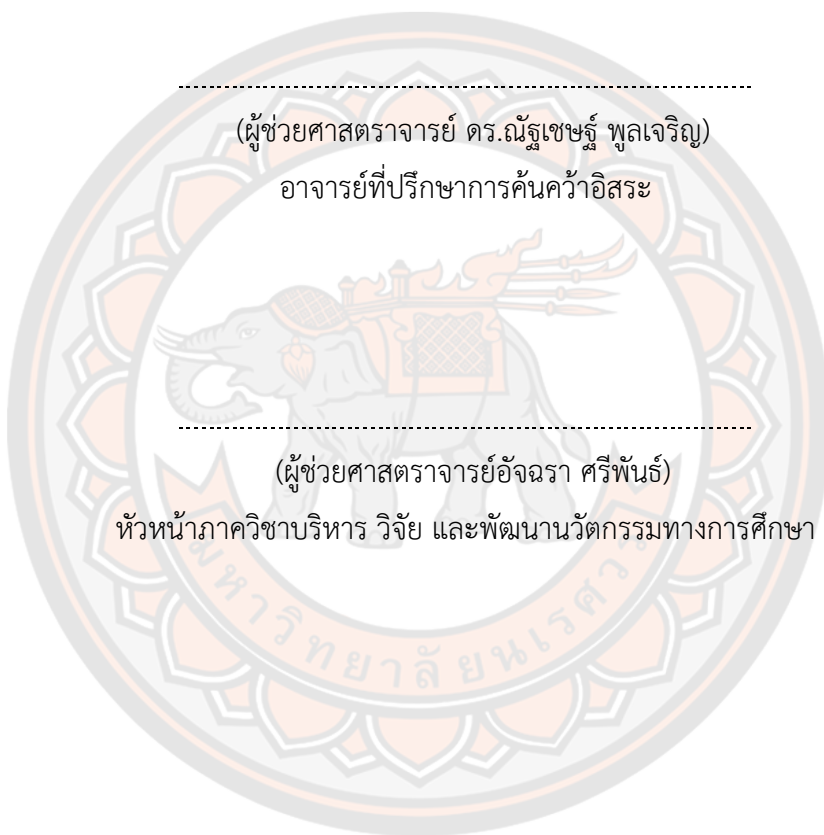
การค้นคว้าอิสระ เรื่อง "การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ตามหลักพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนา
ทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา"
ของ ญาณิศา เลิศไกร
ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐเชษฐ์ พูลเจริญ)

อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์อัจฉรา ศรีพันธ์)

หัวหน้าภาควิชาบริหาร วิจัย และพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา

ชื่อเรื่อง	การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ตามหลักพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา
ผู้วิจัย	ญาณิศา เลิศไกร
ประธานที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐเชษฐ पुलเจริญ
ประเภทสารนิพนธ์	การค้นคว้าอิสระ กศ.ม. สังคมศึกษา, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2566
คำสำคัญ	การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน, หลักพุทธโอวาท 3, ทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา และ 2) เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามหลักพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัยได้แก่ โรงเรียนบ้านทุ่งมหาศาล ตำบลมหาชัย อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 57 คน ตามวิธีดำเนินการวิจัย ได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนบ้านทุ่งมหาศาล คณะครูโรงเรียนบ้าน ทุ่งมหาศาล ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำชุมชน เจ้าอาวาสวัดทุ่งมหาศาล เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ 1) คู่มือการจัดการเรียนรู้ตามหลักพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา 2) แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาทั้ง 4 ด้าน ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ทั้ง 2 กลุ่ม มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนในปัจจุบันที่ใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาพระพุทธศาสนา ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ขาดการสอดแทรกหลักในการคิดเชิงเหตุผล ทำให้ผู้เรียนขาดองค์ความรู้ในการเรียนและไม่สามารถอธิบายการปฏิบัติตนที่สอดคล้องกับหลักทางพระพุทธศาสนาได้ ครูผู้สอนขาดองค์ความรู้ในการพัฒนาและผลิตสื่อในการจัดการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนขาดแรงจูงใจในการเรียน ส่งผลต่อการขาดทักษะในการคิดเชิงเหตุผล ในรายวิชาพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยจึงนำผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล มาพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ผลการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ตามหลักพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา พบว่า นักเรียนมีทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลสูงขึ้น

จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระพระพุทธศาสนา โดยใช้คู่มือการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ตามหลักพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดเชิงเหตุผล ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกันบนความแตกต่างของผู้เรียน และสามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ตามหลักพุทธโอวาท 3 ประกอบกับการคิดเชิงเหตุผล ในรายวิชาพระพุทธศาสนาได้ สามารถนำความรู้ไปต่อยอดเพื่อเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีอยู่ร่วมกับบุคคลในสังคมอื่นได้ ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดของรายวิชา และปฏิบัติตนเป็นพลเมืองและพลโลกที่ดีของสังคมพุทธวัฒนธรรม

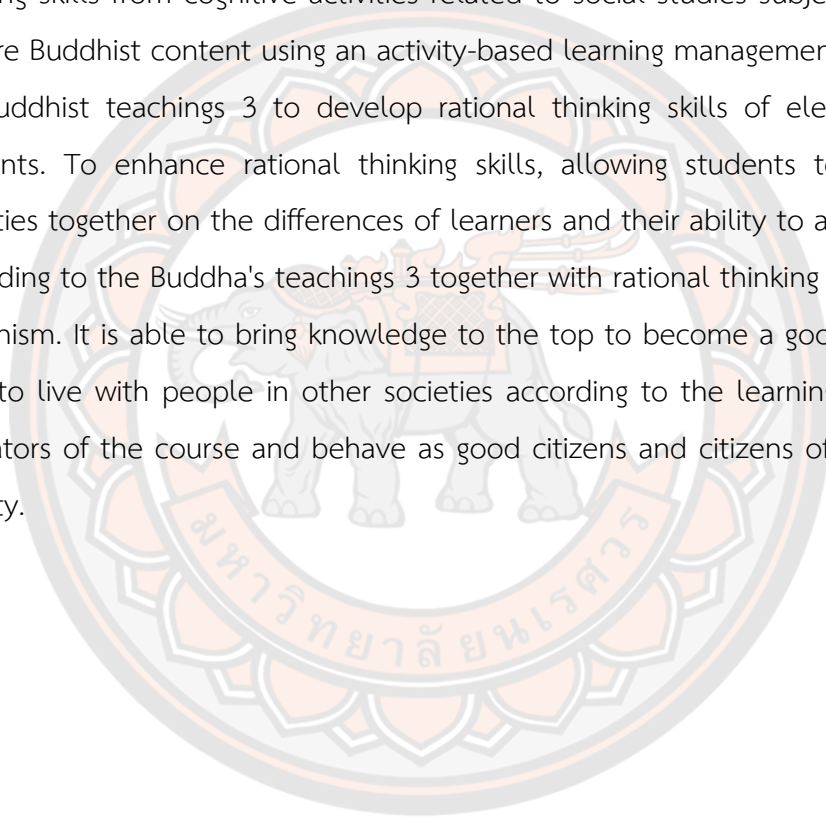

Title	ACTIVITY BASED LEARNING MANAGEMENT ACCORDING TO THE THREE ADMONITIONS OF THE BUDDHA TO DEVELOP RATIONAL THINGING SKILLS OF PRIMARY SCHOOL STUDENT
Author	Yanisa Lerskai
Advisor	Assistant Professor Nattachet Pooncharoen, Ph.D.
Academic Paper	M.Ed. Independent Study in Social Studies - (Plan B), Naresuan University, 2023
Keywords	Activity- Based Learning Management, Three Admonitions of the Buddha, Thinking Skills Rational

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study the current situation and learning problems. To develop rational thinking skills of elementary school students and 2) To develop learning management according to Buddhist sermons 3) To develop rational thinking skills of elementary school students, which is qualitative research. The research areas are Ban Thung Maha School, Mahachai Subdistrict, Sai Ngam District, Kamphaeng Phet Province. There were a group of 57 informants according to the research method used by purposive sampling, consisting of students in grades 4-6 of Ban Thung Mahan School. Teachers of Ban Thung Maha School Local philosopher, community leader, abbot of Wat Thung Mamuang The tools used in the research were: 1) In-depth interview questions; 2) Participation observation form; 3) Activity-based recording form using descriptive data analysis. The results showed current conditions and learning difficulties. To develop rational thinking skills of primary school students in all four aspects of the two groups of informants had a consensus that the learning management process of teachers currently using the teaching and learning method in The Buddhist course was not in line with the needs of the learners, lacking the main intervention in rational thinking, causing the learners to lack knowledge in learning and unable to explain their practices in accordance with Buddhist principles. Lack of knowledge in developing and producing media for teaching and learning management. causing students to lack motivation to study.

This results in a lack of rational thinking skills. In the Buddhism subject, the researcher therefore used the results of the study of the current situation and the state of learning problems to develop rational thinking skills to develop learning management according to the Buddhist teachings 3 to develop rational thinking skills of primary school students. Study the results of learning management development using activities as a based on Buddhist Sermons 3 to develop rational thinking skills of elementary school students, it was found that students had higher rational thinking skills from cognitive activities related to social studies subjects, religion and culture Buddhist content using an activity-based learning management manual based on Buddhist teachings 3 to develop rational thinking skills of elementary school students. To enhance rational thinking skills, allowing students to participate in activities together on the differences of learners and their ability to apply knowledge according to the Buddha's teachings 3 together with rational thinking in the course of Buddhism. It is able to bring knowledge to the top to become a good Buddhist. It is able to live with people in other societies according to the learning standards and indicators of the course and behave as good citizens and citizens of a multicultural society.

ประกาศคุณูปการ

การค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีจากความอนุเคราะห์อย่างยิ่งของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐเชษฐ์ พูลเจริญ ประธานที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ ที่ได้กรุณาถ่ายทอดความรู้ ให้คำปรึกษา ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเมตตา เอาใจใส่ และเสียสละเวลาอันมีค่าให้แก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดีตลอดมา นอกจากนี้ ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน ที่กรุณาให้แนวคิด และแนะนำเพิ่มเติมจนทำให้การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ มีความถูกต้อง และมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ และให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เป็นอย่างดี ในการสร้างเครื่องมือในการวิจัยให้ถูกต้องและสมบูรณ์ ขอขอบคุณผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านทุ่งมหาศาล ตลอดจนครูอาจารย์ทุกท่านและนักเรียนทุกคน รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการเก็บรวบรวมข้อมูล และอำนวยความสะดวกแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดีในการทำวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก ที่ดูแลการทำวิจัยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา และขอขอบคุณอาจารย์ประจำหลักสูตรทุกท่าน พี่ เพื่อน และน้อง ๆ ทุกท่าน ที่ได้ให้คำแนะนำ และให้กำลังใจตลอดมา

เหนือสิ่งอื่นใด ขอกราบขอบพระคุณครอบครัวของผู้วิจัย ที่ห่วงใยเป็นกำลังใจ และสนับสนุนการศึกษาแก่ผู้วิจัย ทำให้การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ คุณค่า และคุณประโยชน์ใด ๆ อันพึงมีจากการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแต่บิดา มารดา คณาจารย์ และสถาบันการศึกษาที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชา มีส่วนร่วมในการวางรากฐานการศึกษา อบรม และให้การสนับสนุนผู้วิจัยตลอดมา จนจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ญาณิศา เลิศไกร

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
ประกาศขอบคุณการ.....	ช
สารบัญ.....	ซ
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	4
วัตถุประสงค์.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน.....	8
หลักโอวาท 3.....	17
ทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล.....	25
หลักสูตรการศึกษา.....	30
บริบทของโรงเรียนบ้านทุ่งมหาศาล.....	36

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	37
กรอบแนวคิดการวิจัย	39
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	40
กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	40
เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย	40
การเก็บรวบรวมข้อมูล	41
การวิเคราะห์ข้อมูล	41
การตรวจสอบข้อมูล	42
บทที่ 4 ผลการวิจัย	43
วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนา ทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา	43
วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ตามหลักพุทธ โอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้น ประถมศึกษา	55
บทที่ 5 บทสรุป	70
สรุปผลการวิจัย	70
อภิปรายผลการวิจัย	76
ข้อเสนอแนะ	77
บรรณานุกรม	78
ภาคผนวก	82
ประวัติผู้วิจัย	149

สารบัญตาราง

หน้า

No table of figures entries found.

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 1 องค์ประกอบของทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล.....	28
ภาพ 2 แผนที่โรงเรียนบ้านทุ่งมหาศาล.....	36
ภาพ 3 องค์ประกอบการวิเคราะห์รูปแบบปฏิสัมพันธ์.....	42
ภาพ 4 การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระ พระพุทธศาสนา.....	44
ภาพ 5 การสัมภาษณ์ผู้เรียนคนที่ 1 รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระ พระพุทธศาสนา.....	44
ภาพ 6 การสัมภาษณ์ผู้เรียนคนที่ 2 รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระ พระพุทธศาสนา.....	45
ภาพ 7 การสัมภาษณ์ครูผู้สอนคนที่ 1 รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระ พระพุทธศาสนา.....	46
ภาพ 8 การสัมภาษณ์ผู้เรียนคนที่ 3 รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระ พระพุทธศาสนา.....	47
ภาพ 9 การสัมภาษณ์ผู้เรียนคนที่ 4 รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระ พระพุทธศาสนา.....	47
ภาพ 10 การสัมภาษณ์ผู้เรียนคนที่ 5 รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระ พระพุทธศาสนา.....	48
ภาพ 11 การสัมภาษณ์ผู้นำในชุมชนกลุ่มที่ 1 รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระพระพุทธศาสนา.....	49
ภาพ 12 การสัมภาษณ์ครูผู้สอนกลุ่มที่ 2 รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระ พระพุทธศาสนา.....	50

ภาพ 13 การสัมภาษณ์ครูผู้สอนกลุ่มที่ 3 รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระ พระพุทธศาสนา	50
ภาพ 14 การสัมภาษณ์ผู้เรียนคนที่ 6 รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระ พระพุทธศาสนา	51
ภาพ 15 การสัมภาษณ์ผู้เรียนคนที่ 7 รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระ พระพุทธศาสนา	52
ภาพ 16 การสัมภาษณ์ครูผู้สอนกลุ่มที่ 4 รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระ พระพุทธศาสนา	53
ภาพ 17 การสัมภาษณ์ผู้เรียนคนที่ 8 รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระ พระพุทธศาสนา	54
ภาพ 18 การสัมภาษณ์ผู้เรียนคนที่ 9 รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระ พระพุทธศาสนา	54
ภาพ 19 การสัมภาษณ์ผู้เรียน กลุ่มหลักที่ 1 นักเรียนคนที่ 1 โรงเรียนบ้านทุ่งมหาศาล ...	56
ภาพ 20 การสัมภาษณ์ผู้เรียน กลุ่มหลักที่ 1 นักเรียนคนที่ 2 โรงเรียนบ้านทุ่งมหาศาล ...	57
ภาพ 21 การสัมภาษณ์ผู้เรียน กลุ่มหลักที่ 1 นักเรียนคนที่ 3 โรงเรียนบ้านทุ่งมหาศาล ...	57
ภาพ 22 การสัมภาษณ์ผู้เรียน กลุ่มหลักที่ 1 นักเรียนคนที่ 4 โรงเรียนบ้านทุ่งมหาศาล ...	58
ภาพ 23 การสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน กลุ่มหลักที่ 2 ผู้นำชุมชนกลุ่มที่ 1 โรงเรียนบ้านทุ่ง มหาศาล	59
ภาพ 24 การสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน กลุ่มหลักที่ 2 ผู้นำชุมชนกลุ่มที่ 2 โรงเรียนบ้านทุ่ง มหาศาล	59
ภาพ 25 แผนผังการเดินทางเข้าร่วมฐานกิจกรรม.....	61
ภาพ 26 คู่มือฐานกิจกรรมที่ 1 (ปัญญาศีล).....	62
ภาพ 27 กติกาการเล่น ฐานกิจกรรมที่ 1 (ปัญญาศีล).....	62

ภาพ 28 การ์ดคำตอบ ฐานกิจกรรมที่ 1 (ปัญญาศีล).....	63
ภาพ 29 การเล่นเกม ฐานกิจกรรมที่ 1 (ปัญญาศีล).....	63
ภาพ 30 คู่มือฐานกิจกรรมที่ 2 (ปัญญาธรรม).....	64
ภาพ 31 การ์ดคำสั่ง ฐานกิจกรรมที่ 2 (ปัญญาธรรม).....	64
ภาพ 32 การ์ดภาพแสดงบทบาทสมมติตามข้อความที่ผู้เรียนจับได้.....	65
ภาพ 33 การแสดงบทบาทสมมติตามข้อความที่ผู้เรียนจับได้.....	65
ภาพ 34 การแสดงบทบาทสมมติตามข้อความที่ผู้เรียนจับได้.....	66
ภาพ 35 คู่มือฐานกิจกรรมที่ 3 (ปัญญาธรรม).....	66
ภาพ 36 ทอยเต๋า เพื่อสรุปความรู้เป็น mind mapping.....	67
ภาพ 37 กิจกรรมสรุปความรู้เป็น mind mapping.....	67
ภาพ 38 กิจกรรมสรุปความรู้เป็น mind mapping.....	68
ภาพ 39 คู่มือการจัดการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา.....	68
ภาพ 40 คู่มือการจัดการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา.....	72
ภาพ 41 คู่มือฐานกิจกรรม ทั้ง 3 ฐาน.....	73
ภาพ 42 การเล่นเกม A-Goal ทีมที่ชนะและได้คะแนนสะสมสูงสุด.....	73
ภาพ 43 การแสดงบทบาทสมมติของผู้เรียน.....	74
ภาพ 44 การวิเคราะห์เชิงเหตุผลเกี่ยวกับการทำจิตใจให้บริสุทธิ์.....	75
ภาพ 45 ผลการดำเนินการวิจัย.....	75

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาที่มีบทบาทสำคัญต่อการแก้ปัญหาสังคมและการพัฒนาประเทศโดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังหลักของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในการเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งมีเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษา ต่อการประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 4) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็น กลุ่มสาระวิชาที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลง ตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่างและมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตเป็นพลเมืองดี ของประเทศชาติและสังคมโลก (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551, น. 1)

นอกจากนี้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ออกแบบมาเพื่อส่งเสริมศักยภาพการเป็นพลเมืองที่ดีให้แก่ผู้เรียนและเน้นการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กันและมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองให้สามารถเข้ากับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองที่ดีที่มีความรับผิดชอบ มีความรู้มีทักษะ มีคุณธรรม และมีค่านิยมที่เหมาะสม โดยได้กำหนดสาระ 5 สาระคือ สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551, น. 1)

สาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม เป็นสาระการเรียนรู้หนึ่งในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และทั้งนี้ยังเป็นสาระพื้นฐานที่มุ่งปลูกฝังผู้เรียนมี ลักษณะนิสัยที่ดั่งสามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, น. 1)

อย่างไรก็ตาม ผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ในปัจจุบันได้นำความเปลี่ยนแปลง มาสู่ระบบเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ด้วยระบบเทคโนโลยีและสารสนเทศต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว ข้อมูลข่าวสาร

วัฒนธรรม ตลอดจน แนวความคิดต่าง ๆ จึงถ่ายทอดสู่คนไทยได้อย่างรวดเร็วเช่นกัน ความเจริญจากการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วดังกล่าว ก่อให้เกิดปัญหาทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรม คุณธรรม จริยธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกลุ่มเด็ก เยาวชนและประชาชนอย่างรุนแรง ทำให้สังคม เกิดการเรียนรู้ที่ผิดพลาด เกิดกระแสมุ่งเน้นให้ความสำคัญทางด้านวัตถุมากกว่าทางด้านจิตใจ (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2550) สังคมไทยที่เคยมีความเอื้ออาทร ดำเนินชีวิตตามหลักธรรม ทางพระพุทธศาสนา และตามพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมด้านเกษตรกรรมเริ่มเปลี่ยนไป หากไม่มีการสอนให้ผู้เรียน เกิดทักษะการคิด คิดไม่เป็น อาจทำให้เยาวชนหรือผู้ใหญ่ ในอนาคต ขาดทักษะการคิด ตกเป็นเหยื่อของสังคม เหยื่อของเศรษฐกิจ เหยื่อของการเปลี่ยนแปลง ตามการเปลี่ยนแปลงที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็วไม่ทัน ก็จะอยู่รอดในสังคมยุคเทคโนโลยีดิจิทัลได้ยาก (สมบัติ การจนารักษ์พงศ์, 2549)

การจัดกระบวนการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาที่ผ่านมา นักเรียนต้องเรียนเนื้อหาสาระมากมาย ซ้ำซ้อน โดยเฉพาะเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิต การถ่ายทอด คุณธรรม เป็นเรื่องนามธรรม ยากต่อความเข้าใจสำหรับนักเรียน ไม่สามารถส่งเสริมให้นักเรียนเชื่อมโยง ความรู้และสร้างความคิดรวบยอด นักเรียนขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ ไม่สามารถสร้างความตระหนัก ให้เห็นความสำคัญและประโยชน์ต่อการเรียนได้ จึงเกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียนรู้ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด ในช่วงที่สังคมไทยมีวิกฤตทางศีลธรรม คนไทยกำลังแสวงหา กระบวนการเรียนรู้แบบใหม่ วิธีคิดใหม่ที่มีประสิทธิภาพยิ่งกว่าเพื่อพลิกฟื้น ความเข้มแข็งของระบบจริยธรรม และวัฒนธรรมของสังคมไทย ซึ่งคนส่วนใหญ่ นับถือพระพุทธศาสนา และเพื่อให้บรรลุ จุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพเป็นสำคัญ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, น. 2)

ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งฝ่ายพระสงฆ์และคฤหัสถ์ได้เล็งเห็นตรงกันว่า การเรียนรู้ตามพุทธวิธีเป็นสิ่งที่มีค่า จึงมีการพัฒนาหลักสูตรการเรียน การสอนโดยมหาเถรสมาคม นำโดย ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งฝ่ายมหานิกาย และธรรมยุติกนิกาย พร้อมผู้ทรงคุณวุฒิด้านศาสนา ด้านหลักสูตรการเรียนรู้ จิตวิทยาพัฒนาการ และการพัฒนาสื่อ กำหนดแนวทางการจัดหลักสูตรพระพุทธศาสนาให้ถูกต้อง เหมาะสม และชัดเจน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดศรัทธาอย่างสูงในพระรัตนตรัย เชื่อมโยงบูรณาการสาระการเรียนรู้ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ โดยมีเอกภาพอยู่ที่ความมีศรัทธาอย่างแน่วแน่ต่อพระรัตนตรัย มุ่งนำหลักธรรม ซึ่งมีอริยสัจ 4 เป็นกรอบไว้จัดการเรียนรู้ขับเคลื่อนสาระการเรียนรู้ โดยนำกระบวนการเรียนรู้พุทธวิธีไปใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้การแก้ปัญหา การทำงานและการประกอบอาชีพ เพื่อพัฒนาชีวิต ทั้งนี้ เพราะมีหลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นรากฐานที่อยู่กับคนไทยมาอย่างยาวนาน ความเข้าใจในหลักธรรม แล้วนำไปปฏิบัติมีส่วนร่วมในการสร้างคุณลักษณะไทยที่เป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี มีศรัทธาในพระรัตนตรัย นิยมการทำบุญ เป็นผู้ทำนุบำรุงพระศาสนา มีความสุภาพอ่อนโยน รักสันติ ประณีประนอม ประสาน

ประโยชน์กตัญญู เคารพผู้ใหญ่ มีเมตตา รักความอิสระ ไม่จมปลักในความทุกข์ แต่ก็มีในลักษณะที่เกิดจากการใช้หลักธรรม ที่ผิดทาง หรือ มิได้นำมาใช้อย่างเหมาะสมเช่น การใช้อำนาจ โดยเฉพาะในหมู่ข้าราชการ การรักสนุก การเอาใจเอาเปรียบ การกดขี่ข่มเหงผู้ที่อ่อนแอกว่า ด้อยกว่าตนและพวกพ้องในสังคม จึงมีการกระทบกระทั่ง อันนำไปสู่ความเดือนร้อนที่เกิดขึ้น ดังนั้น เพื่อให้สังคมของมนุษย์อยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข จึงจำเป็นต้องมีกฎระเบียบสำหรับ ปฏิบัติซึ่งกันและกันในสังคม เช่น หลักคุณธรรม ศีลธรรม จารีตประเพณี ศาสนาและกฎหมาย สังคมปัจจุบันการพัฒนาประเทศมุ่งเน้น ไปที่การพัฒนาทางด้านวัตถุมากกว่า ส่วนการพัฒนาทางด้าน จิตใจยังมีค่อนข้างน้อย จึงทำให้เกิดปัญหาสังคมต่าง ๆ มากมาย เช่น ปัญหาความรุนแรง ปัญหาการหย่าร้าง ปัญหาการทำแท้ง ปัญหายาเสพติด ปัญหาการลักขโมย ไปจนถึงปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการเอาใจเอาเปรียบ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนเกิดมาจากการขาดที่ยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจ ของคนในสังคม (ทัศนีย์ ทองสว่าง, 2537, น. 224-235) จิตใจที่ขาดไปจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ประชาชนส่วนใหญ่จึงต้องทำ ความใจ เข้าหลักธรรมคำสอนให้เข้าใจโดยถ่องแท้และเข้าใจชัด ในหลักโอวาทที่เป็นหัวใจพุทธศาสนา เพื่อลดปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น โอวาทปาติโมกข์ เรียกโดยย่อว่า โอวาท 3 คือการไม่ทำความชั่วทั้งปวง การทำแต่ความดีทั้งปวง การทำจิตของตนให้ผ่องใส จึงเป็นการประมวล รวมหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า จนกลายเป็น หัวใจของพระพุทธศาสนาหรือเรียกว่าหลักธรรมโอวาท 3

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจะเห็นได้ว่าการเรียนรู้เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็น ปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขและพัฒนาอย่างเร่งด่วน ซึ่งการเรียนการสอนและการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมที่ผ่านมา โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากการสอน และการจัดเนื้อหาสาระที่ค่อนข้างไกลตัวผู้เรียนมากเกินไป โดยใช้วิธีการสอนแบบบรรยายที่เน้น ในเรื่องการท่องจำมักถ่ายทอดสิ่งที่เป็นนามธรรมที่ยากแก่การเข้าใจของผู้เรียนในวัยนี้ ก่อให้ผู้เรียน เกิดความเบื่อหน่าย ไม่สนใจในบทเรียน และที่สำคัญผู้สอนส่วนใหญ่ประสบปัญหาในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน ที่ขาดเทคนิคการสอนใหม่ ๆ และสื่ออุปกรณ์ที่น่าสนใจ

ซึ่งจากการศึกษาพบว่า วิธีการส่งเสริมที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลของผู้เรียนนั้นการจัดการเรียนการสอนถือเป็น เรื่องที่สำคัญเป็นอย่างมาก (สมพงษ์ จิตระดับ, 2530) ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนการสอนในแนวคิด และจุดมุ่งหมายใหม่ทางการศึกษาโดยเฉพาะทางจริยศึกษาไว้ว่า ครูควรจัดกิจกรรมการสอน ประเภทต่าง ๆ ขึ้นแทน เพื่อให้ลักษณะของเนื้อหา ทางด้านจริยธรรม ง่ายต่อการทำความเข้าใจ นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทุกขั้นตอน เสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน เช่น การเล่านิทาน เล่าเรื่อง การใช้กรณีตัวอย่าง การใช้เกม สถานการณ์ จำลอง เป็นต้น การจัดกิจกรรม การเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จึงมีบทบาทสำคัญ ที่จะช่วยให้ผู้เรียน เกิดความเข้าใจและมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม

โดยการจัดการเรียนการสอนมีวิธีการสอนด้วยกิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based Learning) เป็นการจัดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เป็นแนวการสอนแบบใหม่ที่ไม่เน้นให้ผู้เรียนท่องจำแต่ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริงและมีบทบาทในการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เป็นทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพุทธินิยม ซึ่งเป็นทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการลงมือทำของ John Dewey โดยเนื้อหาสำคัญคือผู้เรียน สามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองโดยการเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่หรือประสบการณ์ใหม่ ในปัจจุบันได้สามารถค้นคว้าหาความรู้ใหม่ได้ตลอดเวลา และเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในกระบวนการการเรียนรู้อย่างจริงจัง ผู้เรียนจะต้องอยู่ในสภาวะกระตือรือร้นที่อยากเรียนรู้ ลงมือปฏิบัติจริงในการออกแบบและ พัฒนาการจัดการเรียนรู้จะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ทักษะสมรรถนะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามที่กำหนดไว้ (ชนสิทธิ์ สิทธิสุนเนิน และคณะ, 2565)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานตามหลักพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

คำถามการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและปัญหาในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล เป็นอย่างไร
2. การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ตามหลักพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา
2. เพื่อสร้างการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ตามหลักพุทธโอวาท 3 ในการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานตามหลักพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ได้ทำการกำหนด ขอบเขตของการวิจัยออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย

1.1 กลุ่มข้อมูลหลัก กลุ่มที่ 1

นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 โรงเรียนบ้านทุ่งมหาศาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 จำนวน 30 คน

1.2 กลุ่มข้อมูลหลัก กลุ่มที่ 2

1.2.1 ประชาชนชาวบ้าน หมู่ 7 หมู่ 10 หมู่ 12 ตำบลมหาชัย อำเภোটารางม จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 9 คน

1.2.2 ผู้นำชุมชน หมู่ 7 หมู่ 10 หมู่ 12 ตำบลมหาชัย อำเภোটารางม จังหวัด กำแพงเพชร จำนวน 17 คน

1.2.3 เจ้าอาวาสวัดทุ่งมหาศาล หมู่ 10 ตำบลมหาชัย อำเภোটารางม จังหวัด กำแพงเพชร จำนวน 1 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

2.1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล

2.1.1 ด้านผู้เรียน (Student)

2.1.2 ด้านครูผู้สอน (Teacher)

2.1.3 ด้านเนื้อหาการจัดการเรียนรู้ (Content Learning Management)

2.1.4 ด้านสื่อการสอน (Instructional)

2.2 พัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ตามหลักพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนา ทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวิจัย เดือนตุลาคม 2564 - มีนาคม 2565

4. ขอบเขตด้านสถานที่

4.1 โรงเรียนบ้านทุ่งมหาศาล หมู่ 10 ตำบลมหาชัย อำเภোটารางม จังหวัดกำแพงเพชร

4.2 แหล่งเรียนรู้ชุมชน ศูนย์การเรียนรู้โคกหนองนา หมู่ 12 ตำบลมหาชัย อำเภোটารางม จังหวัดกำแพงเพชร

4.3 แหล่งโบราณสถาน ศาสนสถาน วัดทุ่งมหาศาล หมู่ 10 ตำบลมหาชัย อำเภোটารางม จังหวัดกำแพงเพชร

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน** หมายถึง การจัดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วม กิจกรรม ที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยวิธีการต่าง ๆ ครูผู้สอนมุ่งการจัดการเรียนรู้ ให้เกิดประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนสูงสุด เน้นบทบาทหรือการมีส่วนร่วมของ ผู้เรียน ที่เรียกว่าการเรียนรู้อย่างตื่นตัว (Active Learning) เช่น กิจกรรมเกม กิจกรรมการแสดง บทบาทสมมติ กิจกรรมการเรียนรู้แบบแผนผังความคิด ซึ่งกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและเกิด

ประสบการณ์โดยตรงจากการเรียนรู้ คือการที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ (Learning by doing) ซึ่งเป็นวิธีการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

2. หลักพุทธโอวาท 3 หมายถึง หลักคำสอนที่เปรียบเสมือนหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนา ซึ่งประกอบไปด้วย การทำความดี ไม่ทำความชั่ว และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ โดยเป็นคำสอนที่พูดถึงอุดมการณ์สูงสุดของพระพุทธศาสนา คือ พระนิพพาน โดยมีหลักการสำคัญเพื่อปฏิบัติไปให้ถึงอุดมการณ์ที่กำหนดไว้และยังบอกถึงวิธีการปฏิบัติ เพื่อให้เป็นไปตามหลักการ ถือว่าเป็นนโยบายสำคัญของพระพุทธศาสนา ที่พระพุทธองค์นำมาเปิดเผยต่อชาวโลก จะทำให้เกิดผลดีกับตัวเองและสังคมสามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น ในสังคมได้อย่างมีความสุข

3. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง การจัดการเรียนการสอนและประสบการณ์ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะและคุณลักษณะตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการเรียนรู้และเป็นแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนา ที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเองและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอรวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

4. ทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล หมายถึง เป็นการแสดงออกในรูปแบบของหลักเหตุผล เป็นแบบแผนในการคิด การวิเคราะห์ในทางที่ถูกต้องเหมาะสม สามารถแยกข้อเท็จจริงและความคิดเห็นออกจากกันได้และสามารถใช้เหตุผลทั้งแบบนิรนัยและอุปนัยในการพิจารณาข้อเท็จจริง ซึ่งการคิดคือ การดำเนินไปของกิจกรรมทางสมองที่ช่วยพัฒนาหรือแก้ไขปัญหา นำมาซึ่งการตัดสินใจ การคิดอย่างมีเหตุผลมีการใช้ปัญญาที่ประกอบด้วยการสร้างสรรค์การได้รู้และการประยุกต์ใช้ความรู้จากกระบวนการในการคิด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานตามหลักพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล
2. สถานศึกษาและหน่วยงานใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและสร้างกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษา โดยใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานตามหลักพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

- 1.1 ความหมายการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน
- 1.2 ลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน
- 1.3 ประเภทของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน
- 1.4 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน
- 1.5 ข้อควรคำนึงในการเลือกและจัดกิจกรรม

2. หลักพุทธโอวาท 3

- 2.1 ความหมายของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
- 2.2 ความหมายหลักโอวาท 3
- 2.3 ความสำคัญของหลักโอวาท 3
- 2.4 องค์ประกอบของหลักโอวาท 3

3. ทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล

- 3.1 ความหมายของทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล
- 3.2 องค์ประกอบของทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล
- 3.3 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล

4. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

- 4.1 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
- 4.2 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- 4.3 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา

5. บริบทของโรงเรียนบ้านทุ่งมหาศาล

- 5.1 ลักษณะของบริบทในโรงเรียน

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 6.1 งานวิจัยในประเทศ
- 6.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

7. กรอบแนวคิดการวิจัย

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

1. ความหมายการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 (2558) ได้อธิบายความหมายการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานไว้ว่า การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based Learning) เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนา มาจากแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนที่เผยแพร่ในปลายศตวรรษที่ 20 ที่เรียกว่าการเรียนรู้ ที่เน้นบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน หรือ “การเรียนรู้เชิงรุก” (Active Learning) ซึ่งหมายถึงรูปแบบการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และบทบาทในการเรียนรู้ของผู้เรียนใช้กิจกรรมเป็นฐาน" หมายถึง การเอากิจกรรมเป็นที่ตั้ง เพื่อที่จะฝึกหรือพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนด

สุทัศน์ เอกา (2557) การจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน (Activity Based Learning: ABL) เป็นการจัดการเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ไม่เน้นให้ผู้เรียนท่องจำ แต่ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง และมีบทบาทในการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง โดยเน้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์และเรียนรู้จากกิจกรรมที่ได้ทำจริง (Learning by doing) โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ สร้างปฏิสัมพันธ์และการร่วมมือกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ความรับผิดชอบร่วมกัน มีวินัยในการทำงานและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบร่วมกัน โดยผู้สอนจะเป็นผู้อำนวยการควบคุมในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง

Horsburgh (1944) ได้อธิบายถึงความหมายของวิธีการสอนด้วยกิจกรรมเป็นฐานไว้ว่า ความต้องการในการเรียนรู้จะขึ้นอยู่กับ การลงมือทำกิจกรรมหรือการทดลอง ถ้าเด็กมีโอกาสที่จะสำรวจ ด้วยตนเอง โดยการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและมีการวางแผนในการใช้สื่อที่ดี การเรียนรู้นั้นจะเป็นความสุขที่ยาวนาน

วิโรจน์ ลักษณะอดิสร (2550) ได้อธิบายถึงวิธีการสอนด้วยกิจกรรมเป็นฐานไว้ว่า เป็นแนวคิดที่ มุ่งเน้นให้เด็กซึมซับความรู้ ความเข้าใจผ่านการเล่นเกมหรือกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งเน้นการกระตุ้นให้ เด็กเข้าใจ และได้คิดเองในเนื้อหาสาระระหว่างทำกิจกรรมและเล่นเกมเพื่อให้เด็ก ๆ สามารถพัฒนาแนวคิด ความรู้เฉพาะตนขึ้นมาเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากกิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นกิจกรรมกลุ่ม

เยาวเรศ ภัคติจิตร (2557) ได้ให้ความหมายของการเรียนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานไว้ว่าเป็นการเรียนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเป็นการยึดหลักการให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นการเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง “Learning by Doing” และปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และแก้ปัญหาได้ “Doing by Learning” ในเนื้อหาทุกขั้นตอนของการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทุกคนในกลุ่มเป็นผู้ปฏิบัติ คุณครูเป็นพี่เลี้ยง แต่กิจกรรมที่นำมาใช้ ต้องมีประสิทธิภาพในการเรียนรู้ เนื้อหานั้น ๆ มีจุดมุ่งหมาย สนุกและน่าสนใจ ไม่ซ้ำซากจนก่อให้เกิดความเบื่อหน่าย ดังนั้น คุณครูจึงเป็น “นักออกแบบกิจกรรม Activity Designer” มีอาชีพที่สามารถ มองเห็นภาพกิจกรรมได้ทันที

ศิริชัย นามบุรี (2556) การเรียนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานหรือ ABL เป็นการเรียนรู้ที่เน้นความสำคัญไปที่ผู้เรียน เรียนผ่านประสบการณ์ ซึ่งเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพสูงมากในการส่งเสริมศักยภาพของบุคคลที่จะพัฒนาไปได้ตลอดชีวิต ผู้เรียนจะเรียนอย่างมีความสุข มีการพัฒนาไปด้วยความมั่นใจ และพึงพอใจ

ศศิธร ลิจันทรพร (2556) ได้ให้ความหมายของการเรียนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานไว้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และทำความเข้าใจในเนื้อหาบทเรียนผ่านกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง จากการเล่น เกม การทดลอง การสร้างสรรค์ผลงาน และการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น โดยการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและมีการวางแผนการใช้สื่อที่ดี นำไปสู่การพัฒนาความรู้ตัวบุคคล

จากการศึกษาผู้วิจัยสรุปความหมายการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ได้ว่าการจัดการ เรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยวิธีการต่าง ๆ ครูผู้สอนมุ่งการจัดการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนสูงสุด เน้นการทำกิจกรรมและการลงมือปฏิบัติ เสริมสร้างกระบวนการคิด การแสดงออก การสังเกต การทดลอง และการลงมือปฏิบัติด้วยตัวเอง ครูผู้สอนเป็นเพียง ผู้ชี้แนะแนวทางในการเรียนรู้ ส่วนหนึ่งของรูปแบบกิจกรรม

2. ลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกิจกรรมเป็นฐาน เป็นการจัดการประสบการณ์สอนที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน ซึ่งนักวิชาการได้ให้ความสำคัญไว้มากมาย ดังนี้

Limbu (2012) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกิจกรรมเป็นฐานว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อตามแนวทางการเรียนรู้ที่เน้นกิจกรรมเป็นฐานนี้มีความสำคัญต่อผู้เรียนในด้านการอาศัยประสบการณ์ตรงทางการเรียนรู้ ซึ่งเป็นประโยชน์ ต่อการเรียนรู้ Limbu ยังกล่าวต่อไปอีกว่า ผู้เรียนเกิดทักษะจากการทำกิจกรรมหลายประเด็น

1. ช่วยเพิ่มมุมมองความคิดสร้างสรรค์จากประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน
2. ช่วยทำให้ประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียนแตกต่างจากเดิม ทำให้นักเรียนให้ความสำคัญในการเรียน และเห็นคุณค่าของการลงมือปฏิบัติ
3. ช่วยเสริมสร้างความมั่นใจให้กับผู้เรียนด้วยการแสวงหาคำตอบด้วยตนเองและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกระบวนการกลุ่ม
4. ช่วยเพิ่มความสุขในการเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนกับเพื่อนในชั้นเรียนและผู้เรียนกับครูผู้สอน
5. ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนที่ไม่แสดงออกทางวาจา สามารถแสดงออกทางความคิดผ่านกิจกรรม

Bonwell and Eison (1991) ได้อธิบายลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกิจกรรมเป็นฐานไว้ว่าเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติบางสิ่งบางอย่างและเรียนรู้จากการกระทำบางสิ่งบางอย่างนั้น

Okwudishu (2011) ได้อธิบายลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกิจกรรมเป็นฐาน ไว้ว่าเป็นการจัดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำและเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยครูผู้สอนมีหน้าที่เป็นผู้แนะนำและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) คือครูผู้สอนมีหน้าที่กำกับดูแลชั้นเรียนและควบคุมการจัดกิจกรรมให้นักเรียนในขณะปฏิบัติกิจกรรมและแนะแนวทางการเรียนรู้ของนักเรียนไปยังจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้นั้น ๆ ได้โดยมีลักษณะสำคัญ คือ

1. การเรียนรู้ที่สำคัญจะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้รับรู้จุดมุ่งหมายที่ครูวางไว้
2. การเรียนรู้ได้มาจากการลงมือทำ
3. การเรียนรู้โดยผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อกระบวนการเรียนรู้
4. การเรียนรู้ที่เริ่มจากตนเอง โดยเกี่ยวข้องกับความรู้และอารมณ์โดยตรง

Festus (2013) ได้อธิบายลักษณะและหลักการของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรม เป็นฐานไว้ 3 ประการ คือ

1. ครูและผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมในการสอนและกระบวนการเรียนรู้
2. ผู้เรียนจะต้องค้นพบความรู้ ภายใต้คำแนะนำจากครูผู้สอน
3. จุดจำสิ่งที่ได้รับจากการพบเจอ โดยผู้เรียนจะต้องนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้

จันทิภา ลิ้มปิเจริญ (2522) กล่าวว่า การสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคิด รู้จักสังเกตและมีระเบียบวินัยในตนเองมากขึ้น เข้าใจผู้อื่นและมีการวางแผนในการทำงานล่วงหน้า จากจุดหมาย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542) กล่าวว่าการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน มีหลักการในการจัดการเรียนการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมให้มากที่สุดดังนี้

1. ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากกลุ่มให้มากที่สุดค้นพบและสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตัวของตัวเอง กลุ่มจะเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญที่จะฝึกให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถปรับตัวทำงานร่วมกับผู้อื่นได้โดยครูเป็นผู้จัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพยายามค้นหาคำตอบด้วยตนเองจะทำให้ผู้เรียนจดจำได้ดีและจำได้นาน

2. ให้ความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้โดยครูจะต้องให้ความสำคัญของกระบวนการต่าง ๆ ในการแสวงหาคำตอบ ไม่ใช่มุ่งอยู่ที่คำตอบ โดยไม่คำนึงถึงกระบวนการและวิธีที่ได้มาซึ่งคำตอบ

3. เป็นการเรียนการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนโดยให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมให้มากที่สุดเพราะการเข้าร่วมและมีบทบาทในการเรียนจะทำให้ผู้เรียนมีความพร้อม มีความกระตือรือร้นและมีความสุขในการเรียน

จากลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกิจกรรมเป็นฐาน สามารถสรุปได้ว่าครูผู้สอน มีหน้าที่จัดประสบการณ์การเรียนรู้และนักเรียนปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ ที่ได้ตั้งไว้เป็นการเรียนรู้ที่นักเรียนมีบทบาทในกระบวนการเรียนรู้มากที่สุด ครูผู้สอนมีหน้าที่แนะนำและช่วยเหลือ เมื่อนักเรียนเกิดปัญหาขึ้นระหว่างเรียนและหาทางแก้ไขร่วมกันนักเรียนจะเกิดทักษะ และกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านประสบการณ์ในการทำกิจกรรมและสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

3. ประเภทของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

การจัดกิจกรรมตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสามารถจัดกิจกรรม ได้หลายรูปแบบ นักวิชาการ 2 ท่านได้ให้ความหมายที่แตกต่างกันออกไปดังนี้

Awasthi (2014) ได้แบ่งประเภทของกิจกรรมออกเป็น 3 หมวดหมู่ คือ

1. กิจกรรมที่เน้นการค้นพบ (Exploratory) ทั้งในด้านความรู้ ความคิดและทักษะ
2. กิจกรรมที่เน้นการสร้างความรู้ (Constructive) เป็นการได้รับประสบการณ์

ผ่านการสร้างผลงาน

3. กิจกรรมที่เน้นการแสดงออกทางความคิด (Expressive) โดยจะเน้นไปที่การนำเสนองาน
ทิตสนา แคมมณี (2560) ได้อธิบายการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับหลักการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมกลุ่ม สามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้

1. การสอนโดยใช้บทบาทสมมติ (Role-Play) เป็นรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้บทบาทสมมติ พัฒนาขึ้นโดยแชฟเทลและแชฟเทล (Shafstel, & Shafstel, 1967) ซึ่งให้ความสัมพันธ์

กับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคล เขากล่าวว่าบุคคลสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองได้จากการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและความรู้สึกนึกคิดและค่านิยมต่าง ๆ ของบุคคล การสวมบทบาทสมมติเป็นวิธีการที่ช่วยให้บุคคลได้แสดงความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ที่อยู่ภายในออกมาทำให้สิ่งที่ซ่อนเร้นอยู่เปิดเผยออกมาและนำมาศึกษาทำความเข้าใจ ช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง ในขณะที่เดียวกันการที่บุคคลสวมบทบาทเป็นผู้อื่น ก็ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในความคิด ค่านิยม และพฤติกรรมของผู้อื่นได้เช่นกัน

2. การสอนโดยใช้เกม (Game) เป็นการให้ผู้เรียนเล่นเกมตามกติกา นำกิจกรรม เนื้อหา ข้อมูล พฤติกรรมจากการเล่นเกมมาสรุปผลการเรียนรู้ โดยผู้สอนสามารถสร้างเกมหรือนำเกมที่ผู้อื่นสร้างขึ้นมาแล้ว มาปรับหรือดัดแปลงให้เหมาะกับวัตถุประสงค์ของผู้สอน โดยที่ผู้สอนต้องมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการสร้างและการทดลองใช้เกม ซึ่งการสอนโดยใช้เกมช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนที่สูง ผู้เรียนได้รับความสนุกสนานและเกิดการเรียนรู้จากการเล่นเกม

3. การสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง (Case) เป็นวิธีการสอนที่ให้ผู้เรียนศึกษาเรื่องที่สมมติขึ้นจากความเป็นจริงและตอบประเด็นคำถามเกี่ยวกับเรื่องนั้น แล้วนำเหตุผลหรือคำตอบมาอภิปราย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดแก้ปัญหาเผชิญกับสถานการณ์จริง ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ที่หลากหลายจากกรณีตัวอย่าง

4. การใช้กลุ่มย่อยในการสอนหรือการเรียนแบบกลุ่มย่อย (Small Group) เป็นกระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยเน้นจัดผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย 4-8 คน และให้ผู้เรียนร่วมพูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็นและประสบการณ์ ในประเด็นที่ผู้สอนกำหนด นอกจากนี้สมาชิกในกลุ่มต้องมีหน้าที่เข้าใจว่าตนมีบทบาทหน้าที่ที่จะช่วยให้กลุ่มทำงานสำเร็จ ผู้เรียนมีโอกาสด้านการแสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึงและสามารถรับฟังความคิดเห็นที่หลากหลายของสมาชิกในกลุ่ม

5. การสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง (Simulation) เป็นกระบวนการสอนที่ให้ผู้เรียนลงไปเล่นในสถานการณ์ที่มีบทบาท ข้อมูลและกติกาการเล่นที่สะท้อนความเป็นจริงและมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่สถานการณ์นั้น โดยใช้ข้อมูลที่มีสภาพคล้ายกับข้อมูลในความเป็นจริงในการตัดสินใจและแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งการตัดสินใจนั้นจะส่งผลถึงผู้เล่นในลักษณะเดียวกันกับที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริง โดยผู้เรียนจะได้เรียนรู้จากการเล่นของตนในสถานการณ์นั้น

6. การสอนมโนทัศน์ (Concept Attainment Model) เป็นกระบวนการที่สอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มโนทัศน์ จากการศึกษาวิเคราะห์และตัวอย่างที่หลากหลาย สิ่งที่ได้รับโดยตรงคือ จะเกิดความเข้าใจในมโนทัศน์นั้นและได้เรียนรู้ทักษะการสร้างมโนทัศน์ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการทำความเข้าใจมโนทัศน์อื่น ๆ ต่อไปได้ รวมทั้งช่วยพัฒนาทักษะการใช้เหตุผลโดยการอุปนัย

นอกจากนี้ Fallon, Walsh, & Prendergast (2013) จากการสังเคราะห์ประเภทองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานของนักวิชาการการศึกษาต่าง ๆ สรุปได้ 5 ด้าน ได้แก่

1. ด้านผู้เรียน : ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่มและการอภิปรายช่วยเหลือแลกเปลี่ยนความรู้คำถาม กล้านำเสนอผลงานและสนุกกับการเรียน
2. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ : ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง มีการทำงานเป็นกลุ่ม ช่วยเหลือกันและมีการอภิปรายในชั้นเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลอื่น
3. ด้านเนื้อหาและภาระงาน : ออกแบบหน่วยการเรียนรู้และเนื้อหาที่น่าสนใจ จูงใจให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้เนื้อหาบทเรียนมีความหมาย มีความเชื่อมโยงกับความรู้เดิมของผู้เรียนและผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน
4. ด้านสื่อการสอน : ออกแบบสื่อการสอนที่น่าสนใจและตอบสนองความต้องการของผู้เรียน
5. ด้านสิ่งแวดล้อม : จัดให้มีบรรยากาศการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ถามตอบ แสดงความคิดเห็น ได้ร่วมทำกิจกรรมในกลุ่ม จูงใจให้อยากเรียน มีบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้

จากประเภทของกิจกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกิจกรรมเป็นฐานสามารถสรุปได้ว่า การเรียนการสอนโดยผ่านกิจกรรมซึ่งมีกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การสอนโดยใช้เกมการสอนโดยใช้บทบาทสมมติ การสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง การสอนโดยการแสดงละคร การสอนโดยใช้กิจกรรม กลุ่มหรือตามเทคนิควิธีการที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนเน้นที่บริบทที่จะสามารถเกิดขึ้น กับผู้เรียนอย่างเหมาะสม ช่วยให้ส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนและสามารถสร้างแรงจูงใจต่อการเรียนของผู้เรียนได้

4. ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

Lakshmi (2007) ได้เสนอเทคนิคการจัดกิจกรรมเป็นฐาน มีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นนำ ครูให้โอกาสการเรียนรู้และให้คำแนะนำการเรียนรู้แก่นักเรียน
2. ขั้นประสบการณ์ ครูให้สถานการณ์การเรียนรู้โดยให้นักเรียนมีโอกาสที่จะสังเกตและสำรวจให้ประสบการณ์เพื่อพัฒนาความเข้าใจของตนเอง
3. ขั้นกิจกรรม นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกิจกรรมที่แตกต่างกัน และมีการสร้างสรรค์ ชิ้นงาน ซึ่งมาจากทักษะที่จำเป็น
4. ขั้นสร้างความรู้ นักเรียนทุกคนสร้างความรู้ของตัวเองโดยขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของพวกเขาทั้งในและนอกโรงเรียน

5. ชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นักเรียนในกลุ่มพูดคุยร่วมกันทำงานและการเคารพในมุมมองของผู้อื่น

6. ชั้นการประเมินผล เกณฑ์การประเมินตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ การเรียน

สุพิธา ดาวเรือง (2555) ได้เสนอขั้นตอนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานไว้ทั้งหมด 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ชั้นตั้งจุดมุ่งหมายการเรียนรู้
2. ชั้นกิจกรรม
3. ชั้นระดมความคิด
4. ชั้นวิเคราะห์
5. ชั้นสรุปและประยุกต์ใช้

พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์และเพชรวิทย์ ยินดีสุข (2557) ได้ให้ขั้นตอน แบ่งเป็น 4 ชั้น ดังนี้

1. ชั้นนำ เป็นชั้นเริ่มต้นของการถ่ายทอดความรู้สึกและประสบการณ์ เพื่อกระตุ้นยั่วยุให้นักเรียนอยากรู้อยากเห็น ต้องการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอนโดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือ เป็นการสร้างหรือเตรียมพร้อมในการรับความรู้และประสบการณ์ให้กับนักเรียน

2. ชั้นกิจกรรม เป็นขั้นตอนที่เป็นหัวใจของกระบวนการสอน เพราะเป็นส่วนที่ช่วยให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้เกิดประสบการณ์และความรู้ซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมที่คาดหวัง

3. ชั้นอภิปราย เป็นขั้นตอนที่นักเรียนจะได้มีโอกาสนำประสบการณ์ที่ได้จากชั้นกิจกรรมเพื่อให้ได้ความเข้าใจและอภิปรายเป็นกิจกรรมระหว่างผู้สอนกับนักเรียนโดยมีผู้สอนเป็นผู้นำอภิปราย (นำผลการทำกิจกรรมมาวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่ข้อสรุป โดยมีผู้อำนวยความสะดวกเป็นผู้นำการอภิปราย)

4. ชั้นสรุปเป็นขั้นตอนที่ผู้สอนและนักเรียนรวบรวมความรู้ที่ได้จากชั้นกิจกรรมและชั้นอภิปรายแล้วนำมาสรุปให้ได้สาระสำคัญของกิจกรรมชั้นนี้ประกอบด้วย การสรุป (Summarization Review) และการเน้นประเด็นสำคัญ (Reemphasize)

ศศิธร ลิจันทรพร (2556) ได้เสนอโครงสร้างการจัดกิจกรรมเป็นฐานโดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ชั้นกระตุ้นและให้ประสบการณ์เป็นการทบทวนและสำรวจความรู้เดิมกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจก่อนการนำเข้าสู่บทเรียน

2. ชั้นให้ความรู้และลงมือปฏิบัติให้นักเรียนศึกษาเนื้อหาบทเรียนและทำงานร่วมกันตามกิจกรรมที่จัดไว้

3. **ชั้นผลสะท้อนกลับ** นักเรียนคิดวิเคราะห์สถานการณ์และสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ในขณะที่เข้าร่วมกิจกรรม นำเสนอผลงานของตัวเอง

4. **ชั้นประเมินผล** ประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองในรูปแบบการประเมินตนเอง ทิศนา ขัมมณี (2555) ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการจัดกิจกรรมกลุ่มให้สอดคล้องกับหลักการเรียนรู้ไว้เป็นขั้นตอน ดังนี้

1. **ขั้นนำ** คือ การเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม เช่น การทบทวน

2. **ขั้นกิจกรรม** คือ การให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ลงมือทำกิจกรรมที่ได้เตรียมไว้

3. **ขั้นอภิปราย** คือ การให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การเรียนที่เกิดขึ้น

4. **ขั้นสรุปและนำไปใช้** คือ การรวบรวมความคิดเห็นและข้อมูลต่าง ๆ จากขั้นกิจกรรม และอภิปราย ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมนำเอาการเรียนรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติละใช้จริง ในชีวิตประจำวัน

5. **ขั้นประเมินผล** คือ ผู้ดำเนินกิจกรรมต้องประเมินผลการบรรลุจุดหมายที่ตั้งไว้ นฤมล มณีงาม (2547) ได้เสนอการจัดกิจกรรมโดยใช้วิธีการดำเนินการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ดังนี้

1. **ขั้นกระตุ้นและให้ประสบการณ์** เป็นการให้ความรู้และปูพื้นฐานความรู้และกระตุ้น ให้นักเรียนเกิดความสนใจและต้องการที่จะศึกษาเรื่องดังกล่าวโดยใช้วิธีการสนทนา การถาม เพื่อขึ้นนำ การอภิปรายกลุ่ม

2. **ขั้นเตรียมการ** เป็นขั้นที่ผู้เรียนกำหนดขอบเขตของการศึกษาเพื่อเรียนรู้ แล้วทำการ ศึกษา สืบค้นและระบุสภาพปัญหาและความต้องการ โดยเลือกกิจกรรมที่จะรับใช้สังคม จากนั้น ผู้เรียนวางแผนการรับใช้สังคมในกิจกรรมที่เลือก

3. **ขั้นปฏิบัติการ** เป็นขั้นที่ผู้เรียนลงมือปฏิบัติการรับใช้สังคมตามแผนปฏิบัติการ ที่ กำหนดไว้

4. **ชั้นผลสะท้อนกลับ** เป็นขั้นที่ผู้เรียนคิดวิเคราะห์เหตุการณ์และสิ่งต่าง ๆ กล่าวโดยสรุปจากการอธิบายขั้นตอนการสอนของนักวิชาการ ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์ รูปแบบ ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ออกมาเป็นขั้นตอน 3 ขั้นตอน คือ

1. **ขั้นเตรียม** คือ การเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม เช่น การทบทวน ความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิมของผู้เรียน

2. **ขั้นกิจกรรมการเรียนรู้** คือ ผู้เรียนและผู้ส่วนร่วมทำกิจกรรมร่วมกันให้สำเร็จตาม วัตถุประสงค์

3. **ขั้นสรุปและประเมินผล** คือ เป็นขั้นที่ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่ได้เรียนรู้ด้วย ตนเองกับผู้อื่นได้และประเมินผลการเรียนรู้จากสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนและทำกิจกรรมมาทั้งหมด

5. ข้อควรคำนึงในการเลือกและจัดกิจกรรม

อัญชิสา สุรีย์แสง (2553) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมที่มีความเหมาะสมนั้นจะต้องอาศัยผู้นำกิจกรรมที่มีความสามารถโดยข้อควรคำนึงในการเลือกและจัดกิจกรรมมีดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของกิจกรรมในการเลือกใช้กิจกรรมต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของกิจกรรม หากเลือกกิจกรรมไม่เหมาะสมจะทำให้ผู้เรียนขาดความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรมหรือเกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อการร่วมกิจกรรม

2. ลักษณะของผู้เรียน ผู้นำกิจกรรมต้องศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับผู้ร่วมกิจกรรมไว้ล่วงหน้า โดย คำนึงถึงจำนวนอายุ เพศ วัฒนธรรม ค่านิยมพื้นฐาน การศึกษา ประสบการณ์ของกลุ่มเป้าหมาย

3. ระยะเวลา กิจกรรมที่ใช้ควรมีความเหมาะสมกับเวลาที่มี

4. อุปกรณ์ ผู้นำกิจกรรมจะต้องสำรวจว่ากิจกรรมที่เลือกนั้นต้องการอุปกรณ์อะไรบ้าง

5. สถานที่ ควรเลือกและจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับกิจกรรม

6. ผู้ช่วยเหลือในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งในบางกิจกรรมไม่สามารถนำกิจกรรมเพียงคนเดียวได้ จำเป็นต้องมีผู้ช่วยเหลือในการดำเนินการหรือช่วยควบคุมดูแลกลุ่มย่อยโดยผู้ช่วยเหลือจะจะต้องมีความรู้ในการจัดกิจกรรมนั้น ๆ

นิลกุล วรวิชัยธนเลิศ (2555) การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based Learning) ครูจะเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ เปรียบเสมือนเป็นผู้นำกิจกรรมไม่ใช่ผู้บรรยาย ผู้เรียนจะลงมือปฏิบัติผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่อาจารย์นำมาใช้ ซึ่งมีเทคนิคมากมาย เช่น การใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้ การทำโครงการ การเรียนรู้โดยการบริการสังคม ครูอาจใช้วิธีการแบ่งกลุ่มให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกันและให้มีการสรุปผลการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันและต้องมีการประเมินผลเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาตนเองด้วย การเรียนรู้วิธีนี้จะเป็นการให้ผู้เรียนใช้สติปัญญาและเหตุผล ไม่มีใครอยู่นิ่งเฉยเพราะจะต้องเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน การแบ่งกลุ่มย่อยควรมีตั้งแต่ 6-10 คน ควรให้ผู้เรียนคละกันมากที่สุด เพื่อจะได้มีสมาชิกทั้ง เก่ง ปาน กลาง และอ่อนจะได้เรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนได้ วิธีการง่าย ๆ ในการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เช่น การใช้คำถามนำและให้ผู้เรียนค้นคว้าหาความรู้จากทั้งในและนอกห้องเรียน และมานำเสนอในชั้นเรียน จากนั้นให้แต่ละกลุ่มตั้งคำถามเพื่อถามกลุ่มที่นำเสนอการถาม-ตอบเป็นสิ่งง่าย ๆ ที่สามารถทำให้เกิดการเรียนรู้โดยที่ผู้สอนแทบจะไม่ต้องบรรยายมาก เพียงแค่มีการสรุปสาระความรู้ท้ายคาบทุกครั้ง สิ่งสำคัญคือผู้สอนเป็นเพียงวิทยากรกระบวนการ ที่จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยผู้สอนจะมีใช้เพียงแค่สอน แต่จะเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับผู้เรียนผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ

หลักโอวาท 3

1. ความหมายของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (2535, น. 8) พระพุทธศาสนาเกี่ยวข้องกับผูกพันกับวิถีชีวิตของคนไทยมาช้านาน จนกระทั่งหลักธรรมคำสอนของ พระพุทธศาสนากลายเป็นหลักปฏิบัติของคนที่น่าถือพระพุทธศาสนายึดถือปฏิบัติในทุกช่วงของการ ดำเนินชีวิต อธิบายคำว่า ธรรม หมายถึง คงตัวอยู่เสมอ รักษาคนที่มีธรรมให้เป็นไปตามธรรม ฉะนั้น ธรรมจึงเป็นกฎธรรมชาติที่คงตัวอยู่เสมอ ไม่ว่าจะใครจะค้นพบหรือไม่ค้นพบธรรมนี้ก็มิได้อยู่แล้ว ตลอดไป เหมือนกับกฎธรรมชาติทั้งหลายที่นักวิทยาศาสตร์ค้นพบนั้นก็มิได้อยู่อย่างนั้น ไม่ว่าจะมีคนค้นพบ หรือไม่ก็ค้นพบก็ยังคงมีอยู่อย่างนั้นนั่นเอง ดังนั้น หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ ธรรมที่พระพุทธเจ้า ทรงตรัสรู้หรือค้นพบเป็นหลักความจริงที่เป็นกลางตามธรรมชาติ ต่อมาเมื่อนำไปแสดงให้ผู้อื่นฟัง ทรงเรียกว่า “มัชฌิมธรรมเทศนา” หรือทางสายกลางและทรงเรียกข้อปฏิบัติที่พระองค์ ทรงจัดวางขึ้นว่า “มัชฌิมาปฏิปทา” หรือทางสายกลาง

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ป.อ.ปยุตโต, (2559, น. 19-21) หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีจุดมุ่งหมายโดยตรงที่จะกำจัดกิเลส คือ โสภะ โทสะ โมหะ ให้สิ้นเชิงหรือดับทุกข์ทั้งหลาย ที่เกิดเป็นปัญหาขึ้นมาจากความเกิดแก่เจ็บตายเป็นต้นให้สูญสิ้นไป นิยามได้ว่าพระพุทธศาสนา คือวิชา เป็นระเบียบปฏิบัติสำหรับให้รู้ว่าอะไรเป็นอะไร ดังพุทธพจน์ “ปุพเพ จาหัง ภิกขเว เอตะระหิ จะทุกขัญญะเว ปญญาเปมิ ทุกขัสสะ จะ นิโรธัง” ภิกขุทั้งหลายในกาลก่อนแลบัดนี้ เราบัญญัติ แต่ทุกข์และความดับทุกข์เท่านั้น เมื่อจับความตรงนี้ก็แสดงให้เห็นว่าสิ่งที่พระพุทธเจ้า ทรงสอน นั้นหลักการทั้งหมดของพระพุทธศาสนา ก็คือเรื่อง “ทุกข์และความดับทุกข์” นั่นเอง

พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนที่มีเหตุผลเป็นหลักการใหญ่ คือ พระธรรมวินัยหรือพระไตรปิฎก ซึ่งเป็นคัมภีร์ของศาสนา มี 3 คือ พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎกและพระอภิธรรมปิฎก ว่าโดยหัวข้อ ที่เรียกว่า พระธรรมขันธ์ มี 84,000

ดนัย ไชโยธา, (2538, หน้า 35) กล่าวว่า ศาสนามีความหมายสองอย่าง อย่างที่หนึ่ง หมายถึง ลัทธิความเชื่อในสิ่งที่เป็นความลึกลับ ซึ่งมนุษย์ต้องการรู้คือการกำเนิดของโลกและความสิ้นสุดของโลก อย่างที่สอง หมายถึง ลัทธิความเชื่อในการทำความดีละเว้นความชั่ว ทั้งนี้ผู้มีความเชื่อจะปฏิบัติตาม พิธีกรรมของลัทธิที่ตนเชื่อ ดังนั้น ศาสนาจึงมีความหมายใน 2 ลักษณะ ดังนี้

1. ศาสนาตรงกับคำใน ภาษาอังกฤษว่า Religion มาจากคำละตินว่า Religio แปลว่า สัมพันธ์หรือผูกพัน หมายถึง ความผูกพันระหว่างมนุษย์กับพระเจ้าหรือเทพเจ้าด้วยการมอบ ศรัทธาบูชาพระเจ้าหรือเทพเจ้าผู้มีอำนาจเหนือตนและด้วยความเคารพยำเกรงศรัทธาในลักษณะเช่นนี้ ประกอบด้วยองค์ 4 คือ 1.1) พระเจ้าหรือเทพเจ้าผู้สร้างโลกและสรรพสิ่งในโลก 1.2) พระเจ้าหรือ

เทพเจ้า ทรงกำหนดคำสอนด้านศีลธรรมและกฎหมาย 1.3) ความเชื่อคำสอนของพระเจ้าหรือเทพเจ้า โดยไม่ต้องพิสูจน์ และ 1.4) การอุทิศตนแด่พระเจ้าหรือเทพเจ้า

2. ศาสนามาจากคำศัพท์ในภาษาสันสกฤตว่า ศาสน์ ตรงกับคำในภาษาบาลีว่าสาสน์ แปลว่า คำสั่งสอนหรือการปกครองโดยในส่วนของคำสั่งสอนแยกเป็นคำสั่ง อันหมายถึงข้อห้าม ทำความชั่วเรียกว่า ศีลหรือวินัยและเป็นคำสอน อันหมายถึงคำแนะนำ ให้ทำความดีเรียกว่า ธรรม เมื่อรวมคำสั่งและคำสอนเข้าด้วยกัน จึงหมายถึง ศีลธรรมหรือศีลกับธรรม นั่นคือ มีทั้งข้อห้ามทำความชั่วและคำแนะนำให้ทำความดีในส่วนของ การปกครอง หมายถึงการปกครองของตนเอง ควบคุมดูแลตนเอง กล่าวตักเตือนตนเองอยู่เสมอและรับผิดชอบการกระทำทุกอย่างของตน บุคคลที่สามารถปกครองจิตใจของตนได้ย่อมจะไม่ทำความชั่วทั้งในที่ลับและที่แจ้ง

สุชาติ วราพันธ์, (2556, หน้า 72) กล่าวว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หรือเรียกอีกอย่าง ได้ว่า ธรรม หรือ ธรรมะ หมายถึง คำสอนของ พระพุทธเจ้าที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก ซึ่งมีอยู่ เป็นจำนวนมาก พระองค์ทรงค้นพบหลักธรรมที่ปรากฏอยู่ในธรรมชาติแล้วทรงนำหลักธรรมเหล่านั้น บอกกล่าวเผยแผ่ให้แก่มนุษย์ เพื่อให้เข้าถึงสัจธรรมของชีวิตและธรรมชาติ

กนกรัตน์ พิสมัย, (2557, หน้า 13) พระพุทธศาสนาเป็นหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ที่มีหลักให้ปฏิบัติให้เกิดสติปัญญา และมีมรรคเป็นหนทางแห่งการดับทุกข์ การมีศาสนาเป็นแนวทาง ในการดำเนินชีวิตจะนำไปสู่การปฏิบัติทั้งกาย วาจา ใจเพื่อสิ่งที่ถูกต้องดีงาม

กนกรัตน์ พิสมัย, (2557, น. 44) พระพุทธศาสนาเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตทำให้มีการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ทำให้บุคคลเข้าใจกัน รวมถึงการทำ ความดี การเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สังเคราะห์ซึ่งกันและกัน มีความอดทนอดทนต่อความยากลำบากและศาสนายังเป็น สิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจต่อการแก้ปัญหาต่อความขัดแย้งและยังเป็นกลไกควบคุมทางสังคมรวมถึงบรรทัดฐานของการปฏิบัติต่อ ความเชื่อต่าง ๆ ให้บุคคลผู้ศึกษามีทัศนคติและมีวิธีคิดที่ดี นำไปสู่การพัฒนา ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ ตามบทบาทหน้าที่ทางสังคมของตนเอง

จากความหมายดังกล่าว ผู้วิจัยสามารถสรุปความหมายของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้ว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแก่นสำคัญในการศึกษาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ที่นำหลักการต่าง ๆ มาใช้ในการศึกษาธรรม เพื่อเป็นแนวทางในการให้มนุษย์รู้จักวิธีการแก้ปัญหาเพื่อการดับทุกข์ ซึ่งหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีหลายหลัก ประกอบด้วยหลักอิทธิบาท 4 หลักสังคหวัตถุ 4 หลักพรหมวิหาร 4 หลักฆราวาส 4 และหลักโอวาท 3

ฉันทะ คือ ความพอใจที่จะอยู่เพื่อทำสิ่งที่ดีงามสำหรับตนเองหรือผู้อื่น เพราะฉะนั้น สิ่งแรกที่คุณอายุควรมองหาและพิจารณาว่าเราต้องการทำอะไร ต้องมีสิ่งหนึ่งที่ต้องการจะทำ อาจจะ เป็นงานอดิเรกที่ชอบหรืออาจจะขอให้ไปช่วยทำงานทำการบางอย่างก็ได้ เพราะเมื่อมีสักอย่างที่เรา

อยากจะทำ ที่เห็นว่ามีประโยชน์ สิ่งเหล่านี้จะเป็นหลักประกัน ให้ใจมีจุดที่มุ่งไปข้างหน้า พอคิดว่าเราต้องทำก็ไม่มีเวลาให้ใจเหงา ไม่มีเวลาให้คิดฟุ้งซ่าน

วิริยะ คือ ความเพียรพยายาม ความแคลวกลา เขมแข็ง มีกำลังใจที่จะสู้หรือเดินหนากำลังใจ เป็นคุณสมบัติสำคัญที่ทำให้คนเขมแข็ง คนที่อายุมากอาจจะคิดว่าตัวเรานี้ร่างกายอ่อนแอลงแล้ว ทำอะไรก็ไม่ค่อยไหว แต่ความอ่อนแอทางร่างกายนี้ต้องประสานกับทางจิตใจ ถ้าจิตใจไม่อ่อนแอร่างกายก็แข็งแรงได้ ถึงแม้ร่างกายไม่แข็งแรงจริงแต่ใจที่มีกำลังนี้ทำให้เกิดความรู้สึกแข็งแรงได้

จิตตะ คือ การมีใจจดจ่อ ใส่ใจอยู่กับเรื่องที่ทำ เมื่อใจอยู่กับสิ่งที่ปรารถนาจะทำให้เห็นคุณค่าเป็นประโยชน์ จิตจะตัดอารมณ์อื่นที่ไม่เขาเรื่องออกไปได้ คนสูงอายุมักจะรับอารมณ์จุกจิกพออารมณ์ที่ไม่สบายใจเขามากระทบกระทบตาก็เก็บเอามาทำให้ใจคอไม่สบายโดยไม่เขาเรื่อง ไตแต่ครุ่นคิดว่าทำไมคนอื่นเป็นอย่างนี้ ไม่เป็นอย่างนั้น เก็บถอยคำของคนอื่นมาคิดขุ่นมัวในใจตัวเอง แต่หากมีเรื่องที่ยากจะทำ ใจรัก ใจชอบ จนใฝ่ใจเอาเป็นหลักของจิตได้แล้วใจก็จะไม่รับเรื่องจุกจิกถึงกระทบวนเขาบางก็ตัดออกไปได้ พอใจอยู่กับหลักแล้วก็จะไม่วุ่นไม่วุ่นแต่จะสงบแน่วแน่วจิตใจเป็นสุขทำให้อายุยืน

วิมังสา คือ เรื่องของการไขปัญญาคนสูงอายุถ้าไม่ไขปัญญาไม่ไขความคิดก็จะแก่เร็วและสมองฝ่อ การมีวิมังสา คือ การไขปัญญาตรวจตราพิจารณาไตรตรองอย่างมีเหตุผลให้เห็นความจริงในสิ่งที่เราทำ ว่าสิ่งที่เราทำนั้น ประโยชน์อยู่ตรงไหน คุณค่าของมันคืออะไร ได้ผลดีได้ผลเสีย มีข้อบกพร่องอย่างไร ควรแก้ไขปรับปรุงที่ใดอย่างไร เมื่อเราเอาปัญญามาไขกับเรื่องที่มีจุดหมายก็ไม่มีเรื่องของความฟุ้งซ่าน เป็นปัญญาที่ปลอดโปร่งเป็นความคิดตามกระแสความจริง ซึ่งเป็นเรื่องของความสบาย

พระภิกษุชาพงษ์ สิริภักโท, พระสมพร อ่อนโธสงและพระครูสุตภักทรธรรม (2564) หลักกัทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่ใช่ในการปฏิบัติงานหรือประกอบกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเป็นการปฏิบัติงานด้วยความสบายใจ ความพึงพอใจ ไขความเพียรพยายาม ไม่ย่อท้อ มีการฝ่าฝืนให้เกิดผลสำเร็จและมีการใช้สติ ปัญญาไตรตรองพิจารณาอย่างสมเหตุสมผล

พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตโต (2546) หลักพรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมเพื่อใช้ในการผูกมิตรไมตรี การคบหากัลยาณมิตรยอมจะก่อให้เกิดเป็นมงคลของชีวิต การนำหลักพรหมวิหารไปใช้ในการดำเนินชีวิตอันประกอบด้วยเมตตา คือ ความรักความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ย่อมจะทำให้ได้รับความรักความปรารถนาดีซึ่งกันและกัน กรุณา คือ การให้ความช่วยเหลือผู้อื่น พนทุกข ซึ่งนอกจากจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้รับยังส่งผลใหญ่ให้เกิดความปลื้มปิติ และก่อให้เกิดจิตใจที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ด้วย มุทิตา คือ ความยินดีที่เห็นผู้อื่นได้ดี ยินดีต่อความสำเร็จของผู้อื่น อุเบกขา คือ วางใจเป็นกลางมีการไขเหตุผล ความถูกต้องก็จะก่อให้เกิดสติ ความตั้งมั่นและยึดถือในสิ่งที่ถูกต้อง ดังนี้

เมตตา แปลว่า ความรักความปรารถนาดีไม่มีตรีจิตหมายถึงการคิดช่วยเหลือให้ทุกคน ประสบแต่ประโยชน์และมีความสุขโดยทั่วกันจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของเมตตาคือการฝกอบรมจิตใจ เป็นสำคัญคือฝกจิตใจให้มีความเยือกเย็นมีเมตตาอารีต่อสรรพสัตว์ทั่วหน้า

กรุณา แปลว่า ความสงสารหมายถึงการคิดจะช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ เดือดร้อน ไตแก ใครที่จะปลดเปลื้องบำบัด ความทุกข์ความเดือดร้อนของผู้อื่นและสัตว์ทั้งปวง ในการปฏิบัติเกี่ยวกับกรุณา เริ่มจากปลูกฝกความสงสารให้กับผู้อื่นได้รับความ ลำบากเกิดขึ้นในใจ เมื่อมีกรุณาในใจแล้วการแสดงออก ย่อมจะเกิดขึ้นตามแต่เหตุการณ์นั้น ๆ เช่นการช่วยเหลือคนเจ็บ ช่วยเหลือคนกำพร้าคนตาบอด การช่วยเหลือคนขาดแคลน ความกรุณาเป็นคุณธรรมสำคัญที่จะทำให้เสียสละเพื่อช่วยผู้อื่นให้ได้รับความสุขคุณธรรม ขอนี้แสดงว่าผู้ประพฤดิจะต้องมีฐานคุณธรรม เมตตาสูง

มุทิตา แปลว่า ความชื่นบานหมายถึงความพลอยยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดี มุทิตานี้เป็น หลักธรรมของผู้มีลักษณะของมุมิใจกว้างขวาง ยินดีต่อความดีของผู้อื่นนับได้ว่าเป็นการทำบุญหรือ ความดีอย่างหนึ่ง นอกจากนี้ยังหมายถึงการให้การสนับสนุนแกผู้อื่น สร้างสรรค์ประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของสังคมด้วยอุเบกขา แปลว่า การวางใจเป็นกลางโดยพิจารณาขอเท็จจริงหมายถึง ในการตัดสินใจเรื่องใดควรพิจารณา ด้วยปัญญาไม่เผลอผลถูกต้องและเที่ยงธรรมแล้วปฏิบัติลงไป ด้วยความเยือกเย็นสุขุมรอบครอบสามารถดำรงมั่นรักษาความถูกต้องหรือความยุติธรรมไว้ได้

อุเบกขา แปลว่า การวางใจเป็นกลางโดยพิจารณาขอเท็จจริงหมายถึงในการตัดสินใจ เรื่องใดควรพิจารณาด้วยปัญญาไม่เผลอผล ถูกต้องและเที่ยงธรรมแล้วปฏิบัติลงไปด้วยความเยือกเย็น สุขุมรอบครอบสามารถดำรงมั่นรักษาความถูกต้องหรือความยุติธรรมไว้ได้

พจนานุกรมพุทธศาสตร์, (2538) หลักสังคหัตถุ เป็นหลักธรรมเพื่อก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคีสำหรับการอยู่รวมกันอันประกอบไปด้วย ทานคือ การให้ ปยวาจา คือ การพูดจาด้วยถ้อย คำอ่อนหวาน มีความจริงใจ อตถจริยา คือ การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และสมานัตตา คือ วางตนเสมอตนเสมอปลายและวางตัวให้เหมาะสม นอกจากนั้น พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) อธิบายว่าเรื่อง ความสงเคราะห์กันและกัน เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจ คือช่วยเหลือกัน ยึดเหนี่ยวในกันไว้ มี 4 อย่าง คือ

ทาน คือ การแบ่งปันเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

ปยวาจา คือ พูดจากรักนียมมันับถือ

อตถจริยา คือ บำเพ็ญประโยชน์

สมานัตตา คือ ความมีตนเสมอ คือทำตัวให้เขาทันได้ เช่นไม่ถือตัว รวมทุกขรวมสุข

สรุปได้ว่า สังคหัตถุ เป็นเครื่องมือที่จะช่วยในการสร้างความรัก ความสามัคคีที่จะเกิดขึ้นในสังคมทั้งการแสดงออกในการแบ่งปัน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การเสียสละ บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมตลอดทั้งการวางตนอย่างเหมาะสม จึงทำให้ สังคมเกิดความรัก ความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตโต, (2546) หลักฆราวาสธรรมเป็นหลักธรรมสำหรับผู้ครองเรือน เพื่อให้เกิดสุขสงบในการครองชีวิตอันประกอบไปด้วยสังขละ คือ ความจริง ความซื่อสัตย์ ทมะ คือ การข่มใจ ขันติ คือ ความอดทนอดกลั้น และจาคะ คือ ความเสียสละ ช่วยเหลือ นอกจากนี้พระพรหมคุณาภรณ์ ไดนิยามหลักฆราวาสธรรม 4 ประการ คือ ธรรมสำหรับฆราวาสธรรมสำหรับการครองเรือน หลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์ ประกอบด้วย

สังขละ หมายถึง ความจริง ซื่อสัตย์ จริงใจ พุดจริง ทำจริง

ทมะ หมายถึง การฝึกฝน การข่มใจ ฝกนิสัย ปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัดตัดนิสัยแก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงตนเองให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา

ขันติ หมายถึง ความอดทน ตั้งหน้าทำหน้าที่การทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็งทนทาน ไม่วันทนไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย

จาคะ หมายถึง ความเสียสละ สละกิเลส สละความสุขสบายและผลประโยชน์ส่วนตนได้ใจกว้างพร้อมที่จะรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็นและความต้องการของผู้อื่นพร้อมที่จะร่วมมือช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแคบเห็นแก่ตนหรือเอาแต่ใจตัว

พระภิกษุชาวงษ์ สิริภักโท, พระสมพร อ่อนไธสงและพระครูสุตภักตธรรม (2564) การครองเรือนหรือการครองชีวิตนั้น การนำหลักธรรมมาใช่เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตจึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักฆราวาสธรรม อันประกอบด้วย สังขละ ทมะ ขันติและจาคะ ก็จะทำให้เกิดความไว้นื้อเชื่อใจกัน มีความซื่อสัตย์ จริงใจต่อกัน การรู้จักข่มใจมีการปรับตัว รวมทั้งการฝึกความอดทนอดกลั้นและความเสียสละช่วยเหลือถึงส่วนรวมมากกว่าส่วนตนก็จะทำให้เกิดความสงบสุขในครอบครัวและสังคมได้

2. ความหมายหลักโอวาท 3

โอวาท 3 เป็นหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งมีหลักการอยู่ 3 ประการเปรียบเสมือน หัวใจหลักของพุทธศาสนา คือ ไม่ทำความชั่ว ทำความดี ทำจิตใจให้บริสุทธิ์และมีผู้ให้ความหมาย เกี่ยวกับหลัก โอวาท 3 ไว้ดังนี้

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์, (2542, หน้า 229) โอวาท 3 คือ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งมีหลัก 3 ประการคือ ทำความดี ไม่ทำความชั่วและทำจิตใจให้บริสุทธิ์ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีมากมาย หลายหมวดหมู่ ซึ่งหลักธรรมแต่ละหมวดก็เหมาะสมสำหรับบุคคลและเหตุการณ์ต่าง ๆ

พจนานุกรมพุทธศาสตร์ (2543, น. 440) โอวาท คือ คำสอน คำแนะนำ คำตักเตือน โอวาทของ พระพุทธเจ้า คือ 1) เว้นจากทุจริต คือประพฤติชั่วด้วยการ วาจา ใจ (ไม่ทำความชั่ว ทั้งปวง) 2) ประกอบ สุจริต คือ ประพฤติชอบด้วย กาย วาจา ใจ (ทำแต่ความดี) 3) ทำใจของตน ให้หมดจดจากเรื่องเศร้าหมอง โลก โกรธ หลง เป็นต้น (ทำจิตของตนให้สะอาดบริสุทธิ์)

พจนานุกรมพุทธศาสตร์, (2543, น. 140-141) การทำความดี เบญจธรรม 5 ประการ ความดี 5 อย่าง ที่ควรประพฤติคู่กันไปกับการรักษาเบญจศีลตามลำดับข้อ ดังนี้ 1) เมตตา กรุณา 2) สัมมาอาชีวะ 3) กามสังวร (ความสำรวมในกาม) 4) สัจจะ 5) สติสัมปชัญญะ ไม่ทำความชั่ว เบญจศีล ศีล 5 1) เว้นฆ่าสัตว์ 2) เว้นลักทรัพย์ 3) เว้นประพฤติผิดในกาม 4) เว้นพูดปด 5) เว้นของเมา จิตธรรมชาติที่รู้ จิตใจให้บริสุทธิ์ อารมณ์ สภาพนึกคิด ตามหลักฝ่ายอภิธรรม จำแนกจิตเป็น 89 แบ่งโดยชาติ ที่เป็นอกุศลจิต 12 กุศลจิต 21 วิปากจิต 36 และกิริยาจิต 20 แบ่งโดยภูมิ เป็นกามาวจรจิต 54 รูปาวจรจิต 15 อรูปาวจร จิต 12 และโลกุตรจิต 8

สันทนา พัทธนาวิน, (2553, น. 42) การทำจิตใจให้บริสุทธิ์ 1) การเจริญสติ เป็นการฝึก สติให้เกิดขึ้นกับตนเอง เพื่อป้องกันความผิดพลาดคนที่มีสติย่อมประสบผลสำเร็จในการทำงานและ การศึกษาเล่าเรียน 2) การสวดมนต์ เป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้จิตมีสมาธิ 3) การทำจิตใจให้บริสุทธิ์ เป็นการฝึกจิตให้ผ่องใสด้วยการฝึกสมาธิ เพื่อขัดเกลาจิตใจให้บริสุทธิ์จากเรื่องเศร้าหมอง

สรุปได้ว่า หลักโอวาท 3 เปรียบเสมือนหัวใจของพุทธศาสนา เป็นหลักการประพฤติ ปฏิบัติ ซึ่งมี 3 ข้อ คือ การทำแต่ความดี ละเว้นจากความชั่วและทำจิตใจให้บริสุทธิ์ เป็นหลักธรรม คำสั่งสอน ของพระพุทธเจ้าที่ควรยึดปฏิบัติ ดังนี้

1. การทำแต่ความดี หมายถึง การประพฤติปฏิบัติที่ดีทางกาย ทางวาจาและทางใจ ซึ่งหลักธรรมที่สนับสนุนการทำความดี ได้แก่ เบญจธรรม หมายถึง ข้อที่ควรปฏิบัติ 5 ประการ
2. ละเว้นจากความชั่ว หมายถึง การละเว้นการทำสิ่งที่ไม่ดีทางกาย ทางวาจา และ ทางใจ ซึ่งหลักธรรมที่สนับสนุนการไม่ทำความชั่ว ได้แก่ เบญจศีล คือ ข้อละเว้น 5 ประการ
3. ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ หมายถึง การทำจิตใจของตนให้สะอาด สงบและสว่าง

3. ความสำคัญของหลักโอวาท 3

ความสำคัญของโอวาท 3 เป็นคำแนะนำคำตักเตือนคำกล่าวสอนโอวาทของพระสัมมา สัมพุทธเจ้า สรุปได้ 3 ประการ คือ

1. ทำให้คนไม่ทำความชั่ว เช่น ไม่ลักขโมย ไม่ทะเลาะวิวาท
2. ทำให้คนรู้จักทำความดี เช่น มีความเมตตาต่อผู้อื่น พุดจาไพเราะอ่อนหวานผู้ที่ทำดี ย่อมได้รับผลตอบแทนดี

3. เป็นการฝึกจิตใจให้ผ่องใส กำจัดสิ่งที่ทำให้จิตใจเศร้าหมองออกไป เช่น ความโลภ ความโกรธ ผู้ที่มีจิตใจผ่องใสย่อมพบกับความสุขความเจริญ ทำให้ทุกคนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

พจนานุกรมพุทธศาสน์ (2543, น. 140-141) การทำความดี เบญจธรรม 5 ประการ ความดี 5 อย่างที่ควรประพฤติคู่กันไปกับการรักษาเบญจศีลตามลำดับข้อ ดังนี้ 1) เมตตา กรุณา 2) สัมมา อาชีวะ 3) กามสังวร (ความสำรวมในกาม) 4) สัจจะ 5) สติสัมปชัญญะ

พจนานุกรมพุทธศาสน์ (2543, น. 141) ไม่ทำความชั่ว เบญจศีลหรือศีล 5 1) เว้นฆ่าสัตว์ 2) เว้นลักทรัพย์ 3) เว้นประพฤติดัดในกาม 4) เว้นพูดปด 5) เว้นของเมา

สรุปได้ว่า หลักโอวาท 3 เป็นหลักคำสอนสำคัญที่เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนาที่พระพุทธองค์ได้ประทานแก่ที่ประชุมพระภิกษุสงฆ์ 1,250 รูป ในวันมาฆบูชา เพื่อวางจุดหมาย หลักการและวิธีการ ในการเข้าถึงพระพุทธศาสนาแก่พุทธบริษัททั้งหลาย

4. องค์ประกอบของหลักโอวาท 3

ฐิติรัตน์ ดิษฐวงศ์ (2561) ได้อธิบายองค์ประกอบของหลักโอวาท 3 ได้ดังนี้

1. การไม่ทำความชั่ว หมายถึง งดเว้นจากการกระทำในสิ่งที่ไม่ดีไม่ถูกต้องทั้งทางกาย วาจาและใจ หลักธรรมที่เกี่ยวกับการไม่ทำความชั่ว มีดังนี้ เบญจศีล คือ ข้องดเว้น เป็นสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ 5 ประการ ได้แก่

- 1.1 งดเว้นฆ่าสัตว์ เบียดเบียน หรือรังแกสัตว์
- 1.2 งดเว้นลักขโมยหรือหยิบฉวยสิ่งที่ไม่ใช่ของเจ้าของ
- 1.3 งดเว้นประพฤติดัดในกามหรือละเมิดสิทธิของผู้อื่น
- 1.4 งดเว้นพูดเท็จหรือโกหก
- 1.5 งดเว้นดื่มสุราและของมึนเมา รวมทั้งสิ่งเสพติดชนิดต่าง ๆ

2. การทำความดี หมายถึง การปฏิบัติตนที่ถูกต้อง เหมาะสม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข หลักธรรมที่ส่งเสริมการทำความดี ได้แก่ เบญจธรรม สติสัมปชัญญะ สังคหัตถ์ 4 ฆราวาสธรรม 4 อตถะ 3 ได้แก่

- 2.1 มีความเมตตา กรุณา ช่วยเหลือคนและสัตว์
- 2.2 ประกอบอาชีพที่สุจริต ไม่ผิดกฎหมาย
- 2.3 รู้จักสำรวม ยับยั้งชั่งใจ พอใจในคู่ครองของตน
- 2.4 มีความซื่อสัตย์ ซื่อตรง พูดจริงทำจริง
- 2.5 มีสติสัมปชัญญะ ไม่ประมาท

3. สติ - สัมปชัญญะ สติ หมายถึง ความระลึกได้ นึกได้ จำได้ ไม่เพเลอ สัมปชัญญะ หมายถึง การรู้ตัวอยู่ตลอดเวลา ระลึกได้ตลอดเวลา ไม่ลืมตัวหรือเพเลอตัวทำสิ่งที่ไม่ดี สติ -

สัมปชัญญะ เป็นสิ่งที่ต้องใช้ร่วมกัน สติ คือ ความรู้ทัน สัมปชัญญะ คือ ความรู้เท่า ซึ่งความรู้เท่า หมายถึง รู้เท่าถึงการณ์ เห็นเหตุแล้วคาดว่าผลลัพธ์อะไรจะตามมา จนนำไปสู่การป้องกันและแก้ไขได้

พระสมมติ สุขทวีเลิศพงศ์ (2538) ให้ความหมายว่า โอวาท 3 หมายถึง หลักธรรม คำสอนของพระพุทธเจ้า 3 ประการที่เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา สรุบใจความสำคัญได้ 3 ประการ สัพพปาปสอการณฺ หมายความว่า การไม่ทำความชั่วทั้งปวง คือ การไม่กระทำความเดือดร้อน การไม่ทำตนให้เป็นปัญหาของสังคมการไม่ทำสิ่งผิดกฎหมาย การไม่เป็นคนเห็นแก่ตัวด้วยการเอาเปรียบผู้อื่น การไม่พูดโกหกหลอกลวงไม่ทำร้ายผู้อื่นไม่ทอดทิ้งบิดามารดาและญาติให้ต้องทนทุกข์เป็นผู้ดูแลครอบครัวคือภรรยาหรือสามีไม่ทำให้ครอบครัวแตกแยกการไม่เห็นแก่ตัวมีการบริจาคทรัพย์เพื่อบำเพ็ญสาธารณประโยชน์การไม่ล่าสัตว์หรือฆ่าสัตว์เพื่อความสนุกสนานไม่ถือเอาของผู้อื่นด้วยการลักขโมย ไม่บิดพลิ้วหนี้ไม่สนับสนุนการลักทรัพย์ด้วยการรับซื้อของโจรมีความพอใจในการประพฤติที่ไม่ผิดในกามคุณไม่พูดเท็จไม่พูดส่อเสียดยุยงให้แตกความสามัคคีไม่ใส่ร้ายผู้อื่นในสิ่งไม่เป็นจริง

กุสลสอุปสมปทา หมายความว่า การทำความดีทั้งปวงการทำสิ่งที่เป็นความดีการประกอบอาชีพสุจริต การไม่ฆ่าสัตว์การช่วยเหลือสังคมด้วยการบำเพ็ญประโยชน์ด้วยการเสียสละบริจาคทรัพย์ ทำสิ่งที่เป็นบุญกุศลมีความกตัญญูรู้คุณ เป็นผู้ดูแลบิดามารดาเป็นอย่างดี มีการแบ่งปันสิ่งของแก่ผู้ทุกข์ยากที่เกิดจากภัยต่าง ๆ การบริจาคทรัพย์สร้างศาสนสถานและช่วยเหลือด้วยกำลังกายเพื่อบำเพ็ญสาธารณประโยชน์แก่สังคมด้วยด้วยทรัพย์คือการเสียภาษีมีการให้อภัยต่อกันการไม่เป็นคนเห็นแก่ตัว โดยการไม่เอาเปรียบผู้อื่นด้วยการคดโกงมีความซื่อตรงต่อผู้อื่นทำดีทั้งต่อหน้าและลับหลังพูดแต่คำจริงพูดสุภาพและพูดเป็นประโยชน์ด้วยการพูดให้เกิดความสามัคคีให้คำแนะนำหรือเป็นผู้ให้คำปรึกษาที่ดี

สจิตตปริโยทปนํ หมายความว่า การทำจิตใจให้บริสุทธิ์ กำจัดสิ่งที่ทำให้จิตใจเศร้าหมองคือ ทำให้ความโลภในใจลดน้อยลงจากจิตใจมีจิตคิดช่วยเหลือสังคม เป็นคนที่พอใจในสิ่งที่มีไม่โกรธพยาบาทปองร้ายเขา ไม่เป็นคนที่ผูกใจเจ็บจนคิดอยากแก้แค้นเมื่อยังไม่สบโอกาสก็ผูกใจเจ็บคิดแก้แค้นคิดปองร้ายคนที่ตนไม่ชอบ คิดหาวิธีทำลายหรือกำจัดด้วยการฆ่าทิ้งเสียการเห็นอย่างนี้ควรเปลี่ยนให้มีความเห็นที่ถูกต้องตามธรรมนองคลองธรรม คือ การมองบาปเป็นสิ่งที่ทำให้โทษเห็นว่าบาป บุญมีจริง การทำดีมีประโยชน์ การทำความชั่วมีโทษเห็นว่าการทำดีทำชั่วไม่ต้องมีผู้เห็นก็มีผลการมีจิตใจเยือกเย็น มีความเมตตาในมนุษย์และสัตว์เกิดจากการเจริญความเพียรทางจิตคือการเจริญสมาธิ มีจิตแจ่มใสอารมณ์เป็นการทำจิตใจ ให้บริสุทธิ์

สรุปได้ว่าองค์ประกอบของหลักโอวาท 3 ประกอบไปด้วย 1) การไม่ทำความชั่ว 2) การทำความดี และ 3) การทำจิตใจให้บริสุทธิ์ โดยช่วยให้ผู้ที่ปฏิบัติมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและมีเหตุผลในการคิด จากการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ

ทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล

1. ความหมายของทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (2553) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2545 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 มาตรา 22 กำหนดว่า ต้องจัดการศึกษาให้ทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญสูงสุดและมาตรา 24 กำหนดว่า “กระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการในข้อ 2 ดังนี้ “ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการการเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหา” และข้อ 3 จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็นทำเป็น” และสาระเกี่ยวกับหลักสูตรในมาตรา 28 วรรค 2 กำหนดว่า “สาระของหลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพต้องพัฒนาให้คนมีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงามและความรับผิดชอบต่อสังคม”

จากสารระดังกล่าว จะเห็นได้ว่า จุดมุ่งหมายสำคัญของการจัดการเรียนการสอนและการจัดการศึกษาต้องเน้นการพัฒนาให้ผู้เรียนมี “ทักษะความสามารถในการเรียนรู้ คิดเป็น ทำเป็น สามารถคิด แก้ไข จัดการ เผชิญสถานการณ์ ประยุกต์ความรู้ในการในการแก้ไขปัญหา เพื่อให้เป็นพลเมืองดี มีคุณธรรม มีค่านิยมและคุณลักษณะอันดีงาม” จากข้อบัญญัติดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่า ทักษะการใช้เหตุผล จัดเป็นทักษะการคิดขั้นสูง (Higher Order Thinking Skill หรือ HOT Skill) แบบหนึ่งที่มีความสำคัญ และเป็นพื้นฐานของการคิดขั้นสูงอื่น ๆ โดยเฉพาะการคิดแก้ปัญหา การคิดประยุกต์ใช้ความรู้ เพื่อการพัฒนาและการคิดแบบมีวิจารณญาณ เพื่อพิจารณาสภาพสิ่งแวดล้อมอย่างรอบคอบ ไม่คล้อยตามสิ่งยั่วยุแต่ยังคงธำรงรักษาคุณธรรมความดีงามไว้ได้ นักวิชาการศึกษาหลายท่าน ได้จำแนกประเภทของการคิดขั้นสูงไว้คล้ายคลึงกัน ดังนี้

King Goodson, & Rohani (1998) จำแนกการคิดขั้นสูงออกเป็นการคิดวิพากษ์ (Critical Thinking) การคิดเชิง ตรรก (Logical Thinking) การคิดสะท้อน (Reflective Thinking) การรู้คิด (Metacognitive Thinking) และการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creative Thinking)

Lewis, & Smith (1993) จำแนกทักษะการคิดขั้นสูง ประกอบด้วย การคิด วิพากษ์ (Critical Thinking) การคิดแก้ปัญหา (Problem Solving Thinking) การคิดใช้เหตุผล (Rational Thinking) รวมทั้งทักษะการใช้เหตุผล (Reasoning) โดยอธิบายว่าทักษะการคิดขั้นสูง และทักษะการคิด ดังกล่าวสามารถใช้แทนกันได้แม้ว่าความคิดเห็นจะแตกต่างกันเล็กน้อยแต่สิ่งที่เหมือนกัน คือ ทักษะการใช้เหตุผลเป็นทักษะการคิดขั้นสูงแบบหนึ่ง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556, น. 343) ได้ให้ความหมายว่า เหตุคือสิ่งหรือเรื่องที่ทำให้เกิดผล คำมูล เรื่องต้น เรื่องก่อเรื่อง ความคิดหาเหตุผล วิธีหนทาง เรื่องที่เกิดจากกรรม

จำนวนเลขที่ได้จากการบวกลบคูณหารรวมเป็นเหตุผล หมายถึง เหตุหรือสิ่งของหรือเรื่องที่ทำให้เกิดผล

วนิช สุธาร์ตัน (2545, น. 7) กล่าวว่า การคิดเชิงเหตุผล คือการคิดที่มนุษย์พยายามใช้เหตุผลที่มีอยู่มาสร้างความสัมพันธ์กับความรู้ใหม่ เพื่อเป็นการหาข้อสรุป สร้างกฎเกณฑ์หรือพิสูจน์ความจริง โดยใช้ภาษาเป็นสื่อ

อุษณีย์ โพธิสุข และคณะ (2544, น. 22) กล่าวว่า ความคิดขั้นสูง หมายถึง คุณลักษณะทางความคิดของมนุษย์ที่ใช้กลยุทธ์ทางความคิดที่ซับซ้อน สร้างสรรค์และมีหลักเกณฑ์ในการประมวลองค์ความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ โดย อาจใช้วิธีคิดเชิงสร้างสรรค์แบบมีวิจารณญาณ คิดแก้ปัญหา คิดแบบอภิปัญญา เพื่อนำไปสู่คำตอบเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยอาจใช้ทักษะหลาย ๆ ด้านประกอบกัน

Dewey (อ้างถึงใน สุกนธ์ สินธพานนท์ และคณะ, 2551, น. 72) การคิดใคร่ครวญ ไตร่ตรอง โดยเป็นการคิดที่เริ่มต้นจากสถานการณ์ที่มีความยุ่งยากและสับสน สิ้นสุดลงด้วยสถานการณ์ที่มีความ ชัดเจน

อรุณี รัตนวิจิตร (2543, น. 7) กล่าวว่า การคิดวิจารณ์ หมายถึง การคิดหรือกระบวนการ คิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบและประเมินเกี่ยวกับข้อมูลหรือสภาพการณ์ที่ปรากฏ โดยใช้ความรู้ ความคิดและประสบการณ์ของตนเองในการสำรวจหลักฐานอย่างรอบคอบ เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปอย่างสมเหตุ สมผล ซึ่งในการพิจารณากระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณนั้น สามารถทำได้โดยอาศัยแนวทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการคิดวิจารณ์และส่วนประกอบ ของการคิดอย่างวิจารณ์

บลูม (1956, น. 6) กล่าวว่า เป็นความสามารถในการแยกแยะเพื่อหาส่วนย่อยของเหตุการณ์เรื่องราวหรือเนื้อหาต่าง ๆ ว่าประกอบด้วยอะไร มีความสำคัญอย่างไร มีอะไรเป็นสาเหตุ มีอะไรเป็นผลและที่เป็นอย่างนั้นด้วยหลักการอะไร

วัตสัน และเกรเซอร์ (1964, น. 11) ได้ให้ความหมายว่าเป็นสิ่งที่เกิดจากส่วนประกอบของทัศนคติ ความรู้และทักษะ โดยทัศนคติเป็นการแสดงออกทางจิตใจต้องการสืบค้นจากปัญหาที่มีอยู่ ความรู้จะเกี่ยวกับการใช้เหตุผลในการประเมินสถานการณ์ การสรุปความเที่ยงตรงและการเข้าใจในความเป็นนามธรรม ส่วนทักษะจะประยุกต์รวมอยู่ในทัศนคติและความรู้

ไซเนอร์ (1991) ระบุว่า เป็นความคิดที่จะต้องใช้เหตุผลในการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ หรือวิเคราะห์ความคิดของตนเองด้วย แล้วพยายามตอบโต้ความคิดนั้นด้วยการสะท้อนแง่มุมต่าง ๆ ของความคิดนั้น ๆ ออกมา

มาร์ซาโน (2001, น. 58) กล่าวว่า เป็นการคิดที่ต้องใช้เหตุผล คิดอย่างลึกซึ้งและหลากหลาย มีการคิดโดยพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วนและต้องมีเหตุผล สามารถระบุความเหมือนหรือความแตกต่าง สามารถจัดลำดับ จัดหมวดหมู่หรือจัดประเภทของความรู้ของสิ่งต่าง ๆ ได้ ระบุเหตุผล

ของการเกิดข้อผิดพลาดของข้อมูลสามารถตีความได้หรือบอกหลักเกณฑ์พื้นฐานของความรู้ ระบุเจาะจงหรือสรุปอย่างมีเหตุผลจนสามารถเกิดเป็นความรู้ใหม่ได้

คันสนีย์ ฉัตรคุปต์, และอุษา ชูชาติ (2544, น. 31-32) คือ การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาโดยยึดหลักการคิดด้วยเหตุผลจากข้อมูลที่เป็นจริงมากกว่าอารมณ์และการคาดเดา

ทิตนา แคมมณี (2545, น. 401) ระบุว่าหมายถึง การคิดที่ต้องใช้คำตอบแยกแยะข้อมูล และหาความสัมพันธ์ของข้อมูลที่แยกแยะนั้นหรืออีกนัยหนึ่งคือการเรียนรู้ในระดับที่ผู้เรียนสามารถบอกได้ว่าอะไรเป็นสาเหตุ เหตุผลหรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง

สุวิทย์ มูลคำ (2549, น. 9) สรุปว่าเป็น ความสามารถในการจำแนกแยกแยะองค์ประกอบต่าง ๆ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งอาจจะเป็นวัตถุ สิ่งของ เรื่องราวหรือเหตุการณ์และหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้นเพื่อค้นหาสภาพ ความเป็นจริงหรือ สิ่งสำคัญของสิ่งที่กำหนดให้

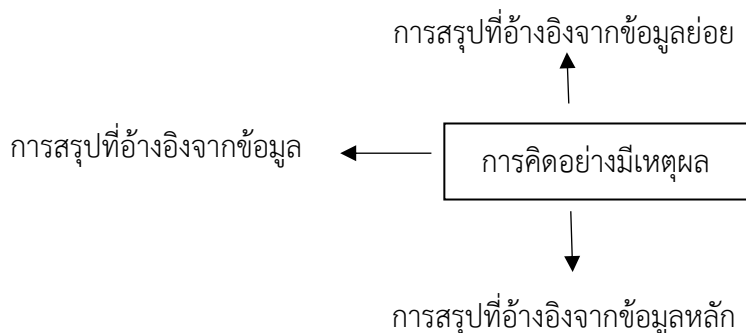
สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2549) ได้สรุปความหมายของการคิดว่าเป็น การระบุเรื่องหรือปัญหา การจำแนกแยกแยะเปรียบเทียบข้อมูลหรือเพื่อจัดกลุ่มอย่างเป็นระบบระบุเหตุผลหรือเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลหรือหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้เพียงพอในการตัดสินใจ แก้ปัญหาคิดสร้างสรรค์

ปรีดาวรรณ อ่อนนางใย (2555, น. 4) ความสามารถทางการคิดวิเคราะห์ หมายถึง การพิจารณาแยกแยะส่วนย่อย ๆ ของเรื่องราวหรือเนื้อเรื่องต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลบนพื้นฐานความรู้เดิม และพิจารณาได้ว่าส่วนย่อย ๆ ที่สำคัญนั้นแต่ละเหตุการณ์เกี่ยวพันกันอย่างไรบ้าง อะไรที่เป็นสาเหตุ อะไรที่เป็นผลและเกี่ยวพันโดยอาศัยหลักการใด ซึ่งจะทำให้เราได้ข้อเท็จจริงที่เป็นพื้นฐานในการตัดสินใจแก้ปัญหาประเมินและตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง

กล่าวโดยสรุป การคิดอย่างมีเหตุผล (Critical Thinking) หมายถึง ความสามารถในการคิดระดับที่สูง ผ่านการใคร่ครวญ พิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบตามข้อมูลและเหตุที่เกิดขึ้น เป็นการคิดที่ใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาเพื่อนำไปสู่การสรุปและตัดสินใจอย่างสมเหตุผล

2. องค์ประกอบของทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล

การคิดอย่างมีเหตุผลเป็นการคิด ที่อ้างอิงหลักฐานมาสนับสนุน เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ถูกต้อง โดยสามารถอ้างหลักฐานและอธิบาย หรือบอกความสัมพันธ์ระหว่างหลักฐานที่อ้างกับข้อสรุปได้ หลักฐานที่นำมาอ้างอิง ได้แก่ ข้อมูล ข้อเท็จจริง หลักการ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ข้อสรุปที่ได้เป็นการตัดสินใจ ผลสรุปจากข้ออ้างอิง ความสัมพันธ์ การตัดสินใจประเมินค่า สมมติฐาน หลักการ เป็นต้น (ประสิทธิ์ ทองแจ่ม, 2560, น. 302)

ภาพ 1 องค์ประกอบของทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล

2.1 การสรุปที่อ้างอิงจากข้อมูลย่อย เป็นการอ้างอิงความรู้ ข้อเท็จจริงหลาย ๆ ข้อ เพื่อให้ได้ข้อสรุป

2.2 การสรุปที่อ้างอิงจากความรู้หลัก เป็นการอ้างอิงหลักเกณฑ์ ทฤษฎีหรือประสบการณ์ ที่เหมาะสม เพื่อให้ได้ข้อสรุปของเงื่อนไขย่อย

2.3 เป็นการอ้างอิงข้อมูลที่มีอยู่ร่วมกับการใช้ความสามารถทางสติปัญญา เพื่อให้ได้ข้อสรุปใหม่

3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล

มีนักจิตวิทยา นักการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาหลายท่าน ได้อธิบายถึงแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ดังต่อไปนี้

Decaroli (อ้างถึงใน สุคนธ์ สิ้นธพานนท์ และคณะ, 2552, น. 76) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ดังนี้

1. การนิยามเป็นการกำหนดปัญหา ทำความตกลงเกี่ยวกับความหมายของคำและข้อความและการกำหนดเกณฑ์

2. การแสวงหาสมมติฐาน การคิดถึงความสัมพันธ์เชิงเหตุผล การหาทางเลือกและการพยากรณ์

3. การประมวลผลข่าวสาร เป็นการระบุข้อมูลที่จำเป็น รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องหาหลักฐานและจัดระบบข้อมูล

4. การตีความหมายข้อเท็จจริงและการสรุปอ้างอิงในหลักฐาน

5. การใช้เหตุผล โดยระบุเหตุและผลความสัมพันธ์เชิงตรรกศาสตร์

6. การประเมินผล โดยอาศัยเกณฑ์ความสมเหตุสมผล

7. การประยุกต์ใช้หรือนำไปปฏิบัติ

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (อ้างถึงใน Dressel, & Mayhew, 1957, pp. 179-181) กล่าวว่า กระบวนการคิดวิจารณ์ญาณ ประกอบด้วยความสามารถด้านต่าง ๆ 5 ด้าน คือ

1. ความสามารถในการนิยามปัญหา เป็นความสามารถในการตระหนักถึงสิ่งที่ปัญหา รับรู้ถึงสภาพกำลังเป็นปัญหามีสิ่งใดที่ไม่สมบูรณ์มีสิ่งใดที่ไม่ถูกต้องหรือขาดหายไป สามารถวิเคราะห์ ข้อความหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาแล้วสามารถบอกลักษณะของปัญหา และระบุประเด็นสำคัญ ระบุองค์ประกอบของปัญหาของเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นได้ การนิยามปัญหานี้มีความสำคัญมาก สำหรับการอ่านและการฟังเรื่องราวต่าง ๆ

2. ความสามารถในการเลือกข้อมูลหรือรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เป็นความสามารถในการพิจารณาและเลือกข้อมูลเพื่อนำมาแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง การพิจารณาความเพียงพอ ทั้งปริมาณและคุณภาพของข้อมูล พิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล ความสามารถนี้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับความคิดที่จะใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ จะทำให้ความสามารถในการ มองเห็นว่าอะไรคือปัญหาที่แท้จริง

3. ความสามารถในการระบุข้อตกลงเบื้องต้นหรือจัดระบบข้อมูล เป็นความสามารถในการพิจารณาแยกแยะว่าข้อความใดเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นและข้อความใดไม่เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้น ตามข้อความหรือสถานการณ์ที่กำหนดให้ข้อมูลใดเป็นข้อเท็จจริง ข้อมูลใดเป็นความคิดเห็น ข้อมูลใดเกี่ยวข้องกับปัญหาหรือเหตุการณ์ ข้อมูลใดน่าเกี่ยวข้อง ข้อมูลใดน่าเชื่อถือ ความสามารถนี้มีความสำคัญเพราะว่าทำให้เห็นความแตกต่างของข้อมูล เพื่อลงความเห็น ว่าควรจะยอมรับข้อมูลที่ได้รับมาหรือไม่

4. ความสามารถในการกำหนดและตั้งสมมติฐาน เป็นความสามารถในการกำหนดหรือเลือกสมมติฐานจากข้อความหรือสถานการณ์ให้ตรงกับปัญหาในข้อความหรือสถานการณ์นั้น ประกอบด้วย การชี้แนะคำตอบของปัญหา การกำหนดสมมติฐานต่าง ๆ การเลือกสมมติฐานที่เป็นไปได้มากที่สุด การตรวจสอบ ความสอดคล้องระหว่างสมมติฐานกับข้อมูลและข้อตกลงเบื้องต้น ความสามารถนี้มีความสำคัญ เพราะทำให้มีความรอบคอบและความพยายามในการคิดถึงความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหาหรือความเป็นไปได้ของสมมติฐาน

5. ความสามารถในการสรุปอย่างสมเหตุสมผล เป็นความสามารถในการพิจารณาข้อความเกี่ยวกับเหตุผล โดยคำนึงถึงข้อเท็จจริงที่เป็นสาเหตุ สามารถลงสรุปอย่างมีเหตุผลจาก ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การระบุเงื่อนไขที่จำเป็นได้ การระบุความเป็นเหตุเป็นผลได้ และสามารถ ตัดสินสิ่งต่าง ๆ อย่างสมเหตุสมผล เพื่อนำไปสู่ข้อสรุป และสามารถประเมินข้อสรุปได้ว่าเพียงพอ และมีคุณค่ามีประโยชน์ต่อการนำไปปฏิบัติได้จริงมากน้อยเพียงใด ความสามารถในการลงข้อสรุปนี้มีความสำคัญ เพราะทำให้สามารถลงความเห็นตามความจริงจากหลักฐานหรือข้อมูลที่มีอยู่

ไซน์เนอร์และลิสตัน, (1987) อธิบายว่า การคิดวิเคราะห์ในศาสตร์ของการสอนสามารถเกิดขึ้นจากระดับง่ายไประดับยาก โดยผลลัพธ์ของการคิดวิเคราะห์ แบ่งได้ 3 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 ความสามารถในการให้รายละเอียด เมื่อเกี่ยวข้องกับทฤษฎีการสอน (technical rationality) จึงเป็นการประยุกต์ความรู้ที่มีประสิทธิภาพซึ่งเป็นความรู้ในเรื่องนั้น ๆ ทำให้สำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ผลเป็นที่ยอมรับอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ทั้งเป้าหมายในบริบทของชั้นเรียน โรงเรียน ชุมชนและสังคม จะถูกนำมาจัดกระทำในฐานะของสิ่งที่เป็นปัญหา ซึ่งในระดับนี้เป็นเรื่องของความสามารถในการอธิบายโดยใช้เหตุผลในศาสตร์ทางการสอนมาประกอบคำอธิบายได้

ระดับที่ 2 ความสามารถในการให้เหตุผล เพื่อใช้ในการพิสูจน์สมมติฐาน ตามหลักทฤษฎี(Reflectivity) เกี่ยวข้องกับการกระทำที่นำไปสู่การปฏิบัติเพื่อหามุมมองอื่น ๆ โดยสามารถนำมาอธิบายข้อสันนิษฐานได้อย่างชัดเจนและแสดงถึงการนำมุมมองที่หลากหลายและใหม่ไปปฏิบัติ และสามารถประเมินผลลัพธ์ของการกระทำเพื่อการบรรลุตามเป้าหมายทางการศึกษา

ระดับที่ 3 ความสามารถในการเชื่อมโยงเหตุผลในแนวทางปฏิบัติจะเกิดระหว่างวิธีสอนที่เกิดขึ้นใหม่หรือวิธีสอนเดิมในมุมมองใหม่ที่สอดคล้องกับหลักคุณธรรมและจรรยาบรรณ (critical reflection) เป็นความสามารถในการอธิบายถึงการกระทำที่นำไปสู่การปฏิบัติโดยมุมมองของความสัมพันธ์กับเกณฑ์ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณ เน้นที่เป้าหมายการศึกษาด้วยประสบการณ์และกิจกรรมที่นำไปเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันจะต้องพิจารณาในแง่ความเป็นธรรม ความเสมอภาค การประสบความสำเร็จอย่างสูง เพื่อสนองต่อความต้องการจำเป็นของมนุษย์และความพึงพอใจของมนุษย์ ซึ่งในระดับนี้ทั้งการสอนและบริบท โดยรอบจะถูกนำมาพิจารณาค้นคว้ากับสิ่งที่เป็นปัญหา โดยพิจารณาเลือกแนวทางที่เป็นไปได้จากแนวทางทั้งหลายที่มีอยู่

หลักสูตรการศึกษา

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรมมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะ พื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

หลักการ

1. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติและคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชนที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค และมีคุณภาพ
3. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
4. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้เวลาและจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
6. เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัยครอบคลุมทุก กลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

จุดหมาย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตาม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต
3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย
4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษา ถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศ เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาและมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

กระบวนการแก้ปัญหา การประเมินผลถูกออกแบบอย่างรอบคอบ ชี้ออกถึงระดับความสามารถของนักเรียนที่จะเผชิญหน้ากับปัญหาและการแก้ปัญหามีประสิทธิภาพ ดังนี้

3.1 เข้าใจปัญหารวมทั้งการเข้าใจเรื่องราวสาระจากข้อเขียน แผนผัง สูตร ตาราง และสามารถอ้างอิง เชื่อมโยงสาระจากแหล่งต่าง ๆ แสดงออกว่าเข้าใจแนวคิดที่เกี่ยวข้องใช้สาระจากพื้นฐานความรู้เดิมของตน เพื่อทำความเข้าใจกับสาระเรื่องราวที่กำหนดให้

3.2 บอกลักษณะปัญหารวมทั้งการระบุบอกตัวแปรในปัญหาและตั้งข้อสังเกตถึงความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องระหว่างตัวแปร ตัดสินใจว่าตัวแปรใดใช้ได้หรือใช้ไม่ได้ สร้างสมมุติฐานและค้นคืนสาระจัดกระทำพิจารณาและประเมินสาระที่มีอยู่

3.3 แสดงการนำเสนอการแก้ปัญหารวมทั้งการสร้างตาราง กราฟ สัญลักษณ์การพูด

3.4 ลงมือแก้ปัญหารวมถึงการตัดสินใจ วิเคราะห์ระบบหรือออกแบบระบบเพื่อนำไปสู่เป้าหมายหรือวิเคราะห์วินิจฉัยและเสนอวิธีการแก้ปัญหา

3.5 สะท้อนการแก้ปัญหารวมถึงการตรวจสอบการแก้ปัญหาและมองหาสาระข้อมูลเพิ่มเติมหรือเพิ่มคำอธิบายให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ประเมินการแก้ปัญหาจากมุมมองต่าง ๆ หรือหาวิธีแก้ปัญหาใหม่และให้เป็นที่ยอมรับมากขึ้นหรือเพื่อให้สามารถอธิบายได้

3.6 สื่อสารการแก้ปัญหา รวมถึงการเลือกสื่อและการนำเสนอที่เหมาะสม เพื่อบอกกล่าวและสื่อสารการแก้ปัญหาให้คนนอกได้รับรู้

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงานและการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลการจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อมและการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือกและใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคมในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสมและมีคุณธรรม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

คุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นลักษณะของคนดี คือ คนที่ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีจิตใจ ที่ดีงาม มีคุณธรรม จริยธรรม และได้สรุปสาระคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ หมายถึง มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย นิยมไทย ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของศาสนาเคารพเทิดทูนศาสนา แสดงความจงรักภักดี เทิดทูนพระเกียรติและพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์

2. ซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง การประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสมและตรงต่อความเป็นจริง ประพฤติ ปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ทั้งกาย วาจา ใจต่อตนเองและผู้อื่นรวมตลอดทั้งต่อหน้าที่การงาน และคำมั่นสัญญา ความประพฤติที่ตรงไปตรงมาและจริงใจในสิ่งที่ถูกที่ควรถูกต้องตามทำนองคลองธรรมรวมไปถึงการไม่คิดคดทรยศ ไม่คดโกงและไม่หลอกลวงนอกจากนี้แล้วความซื่อสัตย์สุจริตยังรวมไปถึงการรักษาคำพูดหรือคำมั่นสัญญาและการปฏิบัติหน้าที่การงานของตนเองด้วยความรับผิดชอบ และด้วยความซื่อสัตย์ไม่แสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกพ้องด้วยการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบซึ่งความซื่อสัตย์สุจริตนี้จะดำเนินไปด้วยความตั้งใจจริงเพื่อทำหน้าที่ของตนเองให้สำเร็จ ลุล่วง ด้วยความระมัดระวังและเกิดผลดีต่อตนเองและสังคม

3. มีวินัย หมายถึง การควบคุมความประพฤติให้ถูกต้องและเหมาะสมกับจรรยา มารยาท ข้อบังคับ ข้อตกลง กฎหมายและศีลธรรมการรู้จักควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตาม ข้อตกลง ข้อบังคับระเบียบแบบแผนและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามยอมนำมาซึ่งความสงบสุข ในชีวิตของตนเองเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมและประเทศชาติ

4. ใฝ่เรียนรู้ หมายถึง การค้นคว้าหาความรู้หรือสิ่งที่เป็นประโยชน์ เพื่อพัฒนาตนเอง อยู่เสมอ

5. อยู่อย่างพอเพียง หมายถึง การมีความพอดีในการบริโภค ใช้ทรัพยากรและเวลาว่างให้เป็น ประโยชน์ค้ำนึ่งถึงฐานะและเศรษฐกิจ คิดก่อนใช้จ่ายตามความเหมาะสมรู้จักการเพิ่มพูนทรัพย์ ด้วยการเก็บและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ดูแลรักษาบูรณทรัพย์ของตนเอง มีการเก็บออมเงินไว้ตามสมควร

6. มุ่งมั่นในการทำงาน หมายถึง การศึกษาเรียนรู้เพื่อหาข้อเท็จจริง ซึ่งอาจพัฒนาไปสู่ความจริงในสิ่งที่ต้องการเรียนรู้หรือต้องการหาคำตอบเพื่อนำคำตอบที่ได้นั้นมาใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น การยกระดับความรู้การนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ฯลฯ หรือนำมาสรุปเป็นความจริงให้ได้

7. รักความเป็นไทย หมายถึง เข้าใจ ห่วงแหนดความเป็นไทยซึ่งถือเป็นต้นทุนทางสังคม ทำให้ทุก ศาสนาสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติโดยต้องมีการดำเนินชีวิตโดยกายสุจริต วาสุจริตและมโนสุจริต เป็นคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเข้าสังคมและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่นความมีกิริยามารยาท การปรับตัว ความตรงต่อเวลา ความสุภาพ การมีสัมมาคารวะการพูดจาไพเราะ และความอ่อนน้อม ถ่อมตน

8. มีจิตสาธารณะ หมายถึง คุณลักษณะทางจิตใจของบุคคลเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่าหรือการให้คุณค่าแก่การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งสาธารณะที่ไม่มีผู้ใดผู้หนึ่งเป็นเจ้าของหรือเป็นสิ่งที่คนในสังคมเป็นเจ้าของร่วมกันเป็นสิ่งที่สามารถสังเกตได้จากความรู้สึกนึกคิดหรือการกระทำที่แสดงออกมา ได้แก่ การหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำที่จะทำให้เกิดความชำรุดเสียหายต่อส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่มการถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาของส่วนรวมในวิสัยที่ตนสามารถทำได้และการเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม

ทำไมต้องเรียนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ว่ามนุษย์ดำรงชีวิตอย่างไร ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ยังช่วย ให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลาตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่างและมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก

2. กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

สิ่งที่เรียนรู้ในวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกัน

อย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยได้กำหนดสาระต่าง ๆ ไว้ ดังนี้

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติ ในการ พัฒนาตนเองและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต ระบบการเมืองการปกครอง ในสังคม ปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปณิธาน ค่านิยม ด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ การดำเนิน ชีวิตอย่างสันติสุข ในสังคมไทยและสังคมโลก

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหาร จัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยแหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ มีความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ ปัญหาทาง กายภาพและ ภัยพิบัติ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทาง กายภาพกับการสร้างสรรค์วิถีการดำเนินชีวิต ความร่วมมือด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในประเทศ และระหว่างประเทศ เพื่อเตรียมรับมือการเปลี่ยนแปลงของโลกและการจัดการทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

3. ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

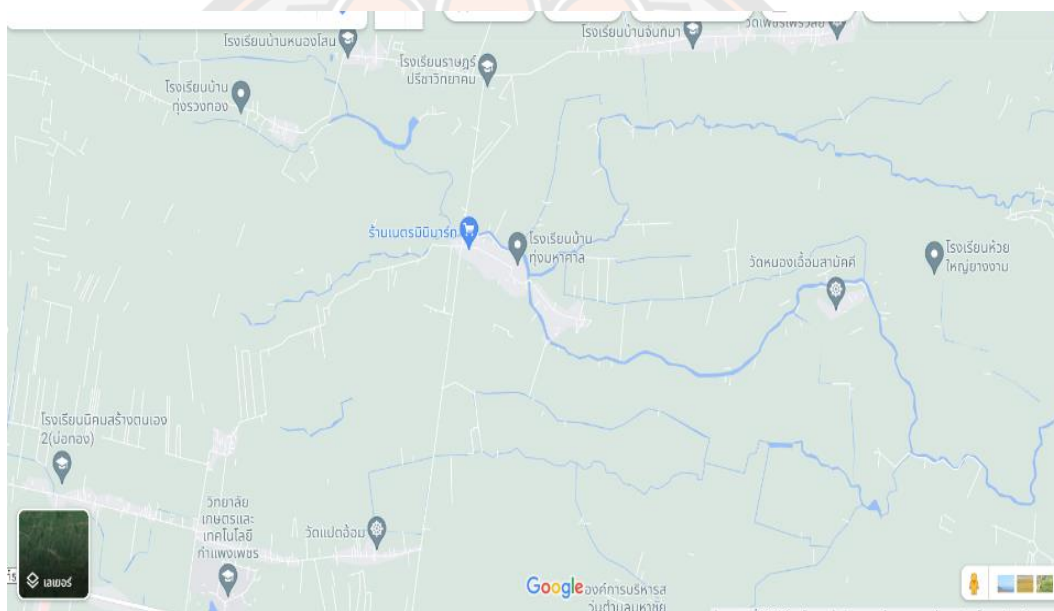
มาตรฐาน ส 1.1 รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีและธำรงรักษา พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ

บริบทของโรงเรียนบ้านทุ่งมหาศาล

ลักษณะของบริบทในโรงเรียนบ้านทุ่งมหาศาล

โรงเรียนบ้านทุ่งมหาศาล ตั้งอยู่หมู่ที่ 10 ตำบลมหาชัย อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ก่อตั้งเมื่อวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2509 บนที่ดินบริจาคของชาวบ้าน ปัจจุบันเป็นที่ดินราชพัสดุแปลงหมายเลขทะเบียนที่ กพ.330 มีเนื้อที่จำนวน 13 ไร่ 1 งาน 84 ตาราง เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 2 ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีเขตพื้นที่ บริการ 4 เขต ได้แก่ หมู่ 7 หมู่ 10 บ้านทุ่งมหาศาล หมู่ 12 บ้านทุ่งพัฒนา ตำบลมหาชัย อำเภอไทรงาม และหมู่ 14 บ้านหนองบัวทอง ตำบลนิคมทุ่งโพธิ์ทะเล อำเภอเมืองกำแพงเพชร 62150

ภาพ 2 แผนที่โรงเรียนบ้านทุ่งมหาศาล

โดยมีวิสัยทัศน์และปรัชญาของโรงเรียนบ้านทุ่งมหาศาล คือ มุ่งมั่นจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคนดี คนเก่ง อยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุขและมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตัวเอง พันธกิจหลัก คือ

1. จัดการศึกษาระดับการศึกษาปฐมวัยและระดับประถมศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา
2. จัดการศึกษาให้แก่ประชากรวัยเรียนให้ได้รับการพัฒนาให้เป็นบุคคลที่มีคุณธรรม นำความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. ส่งเสริม สนับสนุน บริการ ประสานความร่วมมือให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างทั่วถึง และมีเป้าประสงค์ของโรงเรียน ดังนี้

- 3.1 ประชากรวัยเรียนได้รับโอกาสและความเสมอภาคในการ
- 3.2 รับการศึกษาอย่างทั่วถึง
- 3.3 ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐานการศึกษา
- 3.4 พัฒนาการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

ศศิธร ลิจันทรพร (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมเป็นฐาน โดยใช้แอปพลิเคชันเพื่อการศึกษาบนอุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่เพื่อส่งเสริมความมีวินัยของนักเรียนประถม ศึกษาตอนปลาย เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบในครั้งนี้คือ แบบประเมินรูปแบบการเรียนรู้ด้วย กิจกรรมเป็นฐานโดยใช้แอปพลิเคชันเพื่อการศึกษาบนอุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่เพื่อส่งเสริมความมีวินัยของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย มีขั้นตอนทั้งหมด 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกระตุ้นและให้ประสบการณ์ 2) การให้ความรู้และลงมือปฏิบัติ 3) ผลสะท้อนกลับ และ 4) การประเมินผล ผลการวิจัย พบว่า คะแนนเฉลี่ยความมีวินัยสำหรับนักเรียนประถมศึกษาหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่างสูงกว่าคะแนนเฉลี่ย ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05

อัจฉรา ยะคำ (2556) ได้วิจัยเรื่องการสร้างหนังสือการ์ตูนสาระพุทธศาสนา เรื่องพุทธโอวาท 3 เพื่อสร้างเสริมคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดห้วยทราย อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบในครั้งนี้คือแบบประเมินคุณภาพหนังสือการ์ตูน แบบวัดความสอดคล้องแผนการเรียนรู้และคุณธรรมพื้นฐานที่ได้จากหนังสือการ์ตูน เรื่อง พุทธโอวาท 3วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับพุทธโอวาท 3 เรื่องเด็กดี มีจิตใจงาม เรื่องคำสัญญาของเด็กดี เรื่องครอบครัวสุขสันต์ จำนวน 3 เล่ม แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสือการ์ตูนเรื่องพุทธโอวาท 3 จำนวน 3 แผน และแบบวัดคุณธรรมพื้นฐานผลการวิจัย พบว่า หนังสือมีคุณภาพดีในด้านเนื้อหาภาพประกอบ การใช้ภาษา ด้านคุณค่าของหนังสือ รูปเล่มและด้านความน่าสนใจของเรื่อง พบว่า มีคุณภาพดี เหมาะสม สามารถนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนสาระพระพุทธศาสนา เรื่องพุทธโอวาท 3 ของประถมศึกษาปีที่ 2 ได้

เรวดี นามทองดี (2555) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาอย่างมีเหตุผลของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สถิติที่ใช้

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที (t - test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - Way ANOVA) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณตามลำดับความสำคัญของตัวแปรที่นำเข้าสู่สมการ (Stepwise Multiple Regression Analysis) ผลการวิจัย พบว่า 1) การคิดอย่างมีเหตุผล การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล สัมพันธภาพกับเพื่อนและการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 อยู่ในระดับมาก 2) การคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 เมื่อจำแนกตามเพศ มีความแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับการศึกษาของบิดา ระดับการศึกษาของมารดา อาชีพของผู้ปกครอง การพักอาศัยกับครอบครัว และกิจกรรมที่นักเรียนเข้าร่วมมากที่สุดไม่พบความแตกต่าง 3) การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียน สัมพันธภาพกับเพื่อนและการอบรมเลี้ยงดู แบบใช้เหตุผล สามารถทำนายการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 ร้อยละ 76.5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .001

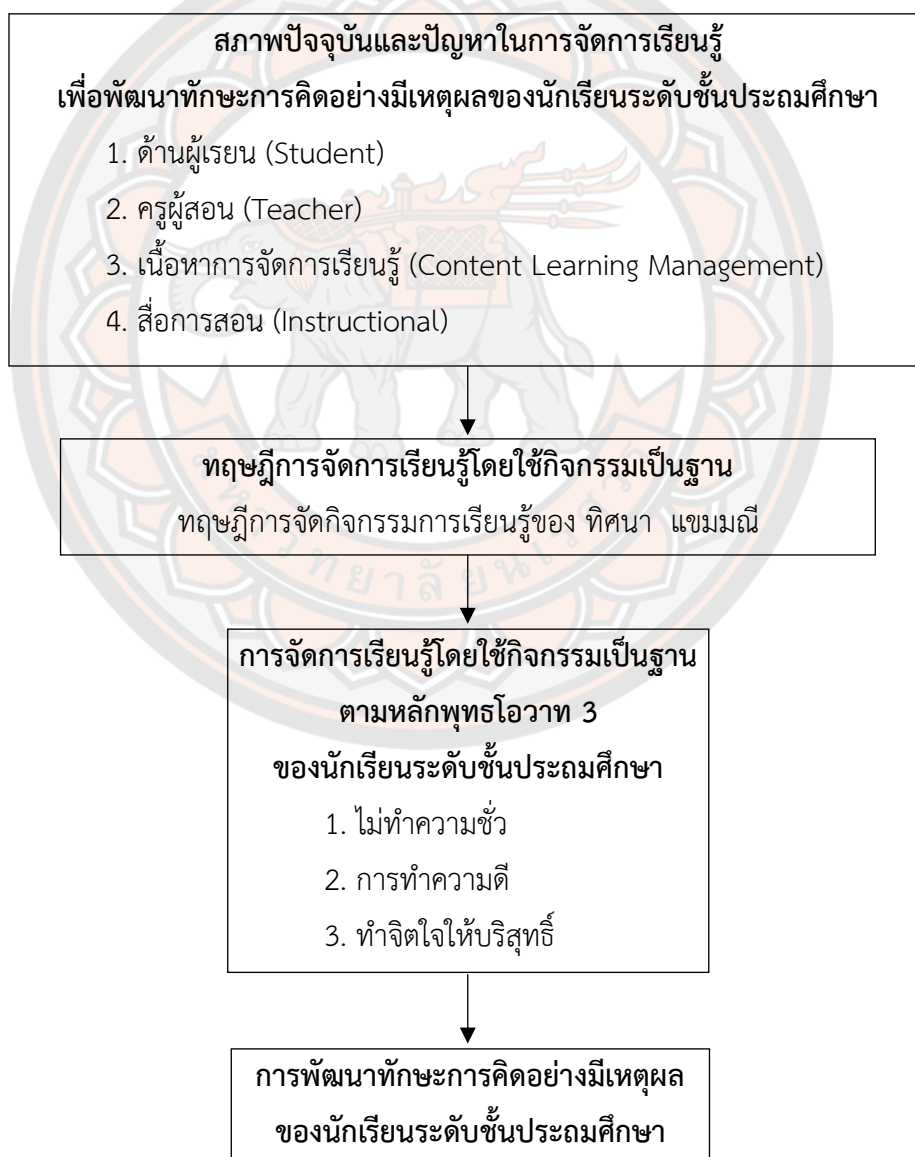
2. งานวิจัยในต่างประเทศ

Slavin (1995, p. 422; Annurwanda (2018, p. 6) ผลการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนแบบร่วมมือในระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการสอนปกติและการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมแข่งขันที่เกี่ยวข้องกับการให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาโดยผ่านรูปแบบของเกมที่น่าสนใจ อีกทั้งยังช่วยเพิ่มความมั่นใจทางการเรียนของผู้เรียน กระตุ้นความสนใจ เพิ่มการมีส่วนร่วมและช่วยให้พฤติกรรมทางการเรียนและสภาพแวดล้อมของสังคมดีขึ้น อีกด้วย ในการศึกษาครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาผลการใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีม แข่งขันที่มีผลต่อความสามารถในการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคทีมแข่งขันส่งผลให้ความสามารถทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียนสูงขึ้นและจากการศึกษานี้ทำให้ครูผู้สอนสามารถนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในห้องเรียนได้อย่างมีนัย สำคัญทางสถิติ

Ahmed Albadi (2019) การใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ด้วยกิจกรรมแทนกลยุทธ์การเรียนรู้แบบดั้งเดิมในห้องเรียน และความเหมาะสมในการเพิ่มแรงจูงใจและความสำเร็จของนักเรียน จุดประสงค์ของการศึกษานี้คือเพื่อหาอิทธิพลของการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เมื่อเปรียบเทียบกับการเรียนรู้แบบพาสซีฟและตรวจสอบมุมมองของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรม เพื่อจุดประสงค์นี้ จึงใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน โดยรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนของรัฐในโอมาน การวิจัยครั้งนี้ใช้การออกแบบการวิจัยกึ่งทดลองแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนกับกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 12 จำนวน 24 คน พวกเขาแบ่งออกเป็นสองกลุ่มคือ กลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง กลุ่มแรกได้รับการเรียนรู้แบบดั้งเดิมและกลุ่มที่สองได้รับการสอนผ่านกลยุทธ์การเรียนรู้ด้วยกิจกรรม จากนั้นทำการสัมภาษณ์กลุ่มย่อยกับผู้เข้าร่วมกลุ่มทดลองจำนวน

8 คน เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ตัวอย่างอิสระ t-test ในขณะที่ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า การเรียนรู้ด้วยกิจกรรมมีผลในทางบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน นักเรียนเชื่อว่าการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมช่วยเพิ่มความเข้าใจ เพิ่มความรับผิดชอบ สร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่น่าดึงดูดและเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การศึกษาจึงมีเนื้อหาว่าการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมมีผลอย่างมากต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ตามหลักพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ในการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา 2) เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามหลักพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษา จากการทบทวนวรรณกรรม ในบทที่ 2 ผู้วิจัยได้ออกแบบวิธีการดำเนินงานวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการรวบรวมข้อมูลและ วิเคราะห์ข้อมูล ภายใต้กรอบแนวคิดในการวิจัย โดยใช้กิจกรรม เป็นฐาน ตามหลักพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา โดยมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

1. กลุ่มข้อมูลหลัก กลุ่มที่ 1

นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 โรงเรียนบ้านทุ่งมหาศาล สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 จำนวน 30 คน

2. กลุ่มข้อมูลหลัก กลุ่มที่ 2

2.1 ประชาชนชาวบ้าน หมู่ 7 หมู่ 10 หมู่ 12 ตำบลมหาชัย อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร

2.2 ผู้นำชุมชน หมู่ 7 หมู่ 10 หมู่ 12 ตำบลมหาชัย อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร

2.3 เจ้าอาวาสวัดทุ่งมหาศาล หมู่ 10 ตำบลมหาชัย อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน โดยการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สำหรับเป็นกรอบในการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

1. คู่มือการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ตามหลักพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ซึ่งประกอบไปด้วย กิจกรรม 3 กิจกรรม คือ

1.1 กิจกรรมฐานที่ 1 ไม่ทำความชั่ว ปัญจศีล

1.2 กิจกรรมฐานที่ 2 ทำแต่ความดี ปัญจธรรม

1.3 กิจกรรมฐานที่ 3 ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ปัญญาธรรม

2. **แนวคำถามในการสัมภาษณ์ (In-depth Interview)** ให้ถามความคิดเห็น เหตุผล และมุมมองของผู้ให้ข้อมูล ไม่ใช่มุมมองของผู้วิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดประเด็น ในการสัมภาษณ์ไว้ 3 ประเด็น คือ

2.1 ความรู้ตามหลักพุทธโอวาท 3

2.2 กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล

2.3 กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ตามหลักพุทธโอวาท 3

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร

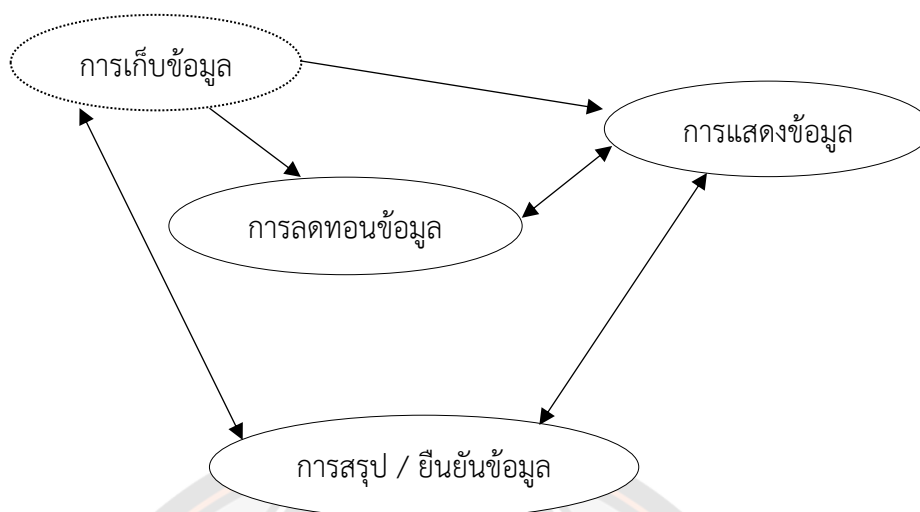
ผู้วิจัยศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดและทัศนคติต่อการเรียนรู้ โดยใช้หลักพุทธโอวาท 3 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. การสัมภาษณ์ (In-depth Interview)

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีจุดมุ่งหมายตามประเด็นในการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารวิชาการ ข้อมูลจากการ สัมภาษณ์ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย หลังจากนั้นจึงได้นำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบปฏิสัมพันธ์ โดยเมื่อผู้วิจัยเก็บข้อมูลแล้วต้องมีการลดทอนขนาดและปริมาณข้อมูล (Data Reduction) โดยการเลือกค้นหาข้อมูลที่น่าสนใจเพื่อแสดงเป็นหลักฐาน (Data Display) ที่เข้าใจง่าย จนนำไปสู่ข้อสรุปชั่วคราว (Memoing Data) และผ่านการตรวจสอบยืนยันผล จนได้ข้อสรุปที่ชัดเจนมั่นคงในช่วงท้ายสุด (Conclusion and Verification) เพื่อจำแนกข้อมูลออกเป็นประเภทต่าง ๆ และนำมาเขียนอธิบายผลตามวัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้

ภาพ 3 องค์ประกอบการวิเคราะห์รูปแบบปฏิสัมพันธ์

ที่มา: Milles, & Huberman, 1967 อ้างถึงใน นิศา ชูโต, 2548, น. 230

การตรวจสอบข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงได้ทำการตรวจสอบข้อมูลโดยอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าด้วยตนเอง (IS) เป็นผู้ตรวจสอบข้อมูล โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) คือ การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) เป็นการใช่วิธีการรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายเพื่อรวบรวมข้อมูลเดียวกันจากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อจำแนกข้อมูลออกเป็นประเภทต่าง ๆ หรือแบ่งตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดให้

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษา เรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ตามหลักพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาในการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา 2) เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามหลักพุทธโอวาท 3 ในการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา โดยผู้วิจัยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย ประกอบด้วย การพัฒนาการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้ตามหลักพุทธโอวาท 3 โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน การสัมภาษณ์แบบมีจุดมุ่งหมาย (In – Depth Interview) โดยใช้การวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ อธิบายข้อมูลแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา โดยมีขอบเขตในการศึกษา 4 ด้านดังนี้ 1) ด้านผู้เรียน (Student) 2) ด้านครูผู้สอน (Teacher) 3) ด้านเนื้อหาการจัดการเรียนรู้ (Content Learning Management) และ 4) ด้านสื่อการสอน (Instructional)

การสัมภาษณ์

1. ด้านผู้เรียน (Student) จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหา ของการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ผ่านการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้เรียนขาดทักษะการคิดเชิงเหตุผล เนื่องจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนในปัจจุบันที่ใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและไม่มีสื่อการจัดการเรียนรู้ที่ทันสมัย ขาดแรงจูงใจและขาดการสอดแทรกทักษะการคิดเชิงเหตุผลให้กับผู้เรียน ทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมบนพื้นฐานของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

ภาพ 4 การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระพระพุทธศาสนา

1.1 จากการสัมภาษณ์ผู้เรียน เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษา

...ไม่เข้าใจ เนื้อหาที่ยาก จำหลักกรรมทางพระพุทธศาสนาไม่ได้ นักเรียนจำไม่ได้ ครูก็ไม่สนใจ ใครจำได้ก็จำ ใครจำไม่ได้ไม่เป็นไร เพราะค่อยวัดผลกันตอนสอบปลายภาค
(ผู้เรียนคนที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 9 พฤศจิกายน 2564)

ภาพ 5 การสัมภาษณ์ผู้เรียนคนที่ 1 รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระพระพุทธศาสนา

...เนื้อหาวิชาสังคมศึกษา เป็นวิชาที่มีเนื้อหามาก ครูจะสอนในเรื่องที่ใช้เวลามาก ทำให้ไม่มีเวลาในการมาเน้นย้ำ เกี่ยวกับเรื่องของหลักธรรมสักเท่าไร เวลาที่ครูสอน นักเรียนก็เล่นและคุยกันมาก เนื่องจากเนื้อหาไม่สนุก ฟังครูพูดแล้วก็ไม่สามารถจำได้ ทำให้นักเรียนไม่ตั้งใจฟัง เวลาครูถามก็ตอบคำถามของครูไม่ได้

(ผู้เรียนคนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 พฤศจิกายน 2564)

ภาพ 6 การสัมภาษณ์ผู้เรียนคนที่ 2 รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระพระพุทธศาสนา

2. ด้านครูผู้สอน (Teacher) จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาของการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน ผ่านการสัมภาษณ์ พบว่า ครูส่วนใหญ่ที่ยังขาดการเข้าถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน โดยครูผู้สอนใช้กระบวนการสอนตามแบบเรียนหรือตามหนังสือเรียนเป็นส่วนใหญ่ โดยวิธีการบอกคำตอบให้แก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนขาดทักษะกระบวนการคิด ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนและนักเรียน พบประเด็นปัญหาสำคัญ ดังนี้

2.1 จากการศึกษาสัมภาษณ์ครูผู้สอน เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

...การสอนสังคัมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระพระพุทธศาสนา ส่วนใหญ่เป็นการเรียนไปตามเนื้อหาในหนังสือเรียน เพื่อการท่องจำ โดยเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นการเรียนเกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ทำให้การจัดการเรียนการสอนขึ้นอยู่กับครูผู้สอนเป็นผู้ป้อนความรู้ เนื้อหาให้แก่ผู้เรียน โดยผู้เรียนเป็นผู้รับข้อมูลเพื่อการท่องจำ ขาดกระบวนการและทักษะการคิดวิเคราะห์ในเชิงเหตุและผล

(ครูผู้สอนคนที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 27 ตุลาคม 2564)

ภาพ 7 การสัมภาษณ์ครูผู้สอนคนที่ 1 รายวิชาสังคัมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระพระพุทธศาสนา

2.2 จากการสัมภาษณ์ผู้เรียน เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสังคัมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

...จากการเรียนสังคัมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะเรื่องของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ครูชอบให้นักเรียนท่องจำอย่างเดียว แล้วไม่มีกิจกรรมอะไร ที่จะช่วยให้นักเรียนจำได้ ทำให้เวลาที่ครูถาม นักเรียนก็ตอบคำถามของครูไม่ได้

(ผู้เรียนคนที่ 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 14 พฤศจิกายน 2564)

ภาพ 8 การสัมภาษณ์ผู้เรียนคนที่ 3 รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระพระพุทธศาสนา

...ครูถามนักเรียนว่าต้องการให้ครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนแบบใด แต่เมื่อนักเรียนตอบว่า ต้องการให้ครูสอนแบบเล่น เช่น การจัดกิจกรรมเกมให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่ครูสอน แต่ครูก็ไม่สามารถจัดให้ผู้เรียนได้ และเมื่อครูสอนเนื้อหาโดยการท่องจำตามแบบหนังสือเรียน โดยการยกตัวอย่างให้ผู้เรียนฟังแล้วให้ผู้เรียนวิเคราะห์ เพื่อตอบคำถาม ผู้เรียนก็ไม่สามารถวิเคราะห์และตอบคำถามได้ เนื่องจากผู้เรียนไม่เข้าใจหลักในการคิดแบบมีเหตุผลตามหลักทางพระพุทธศาสนา

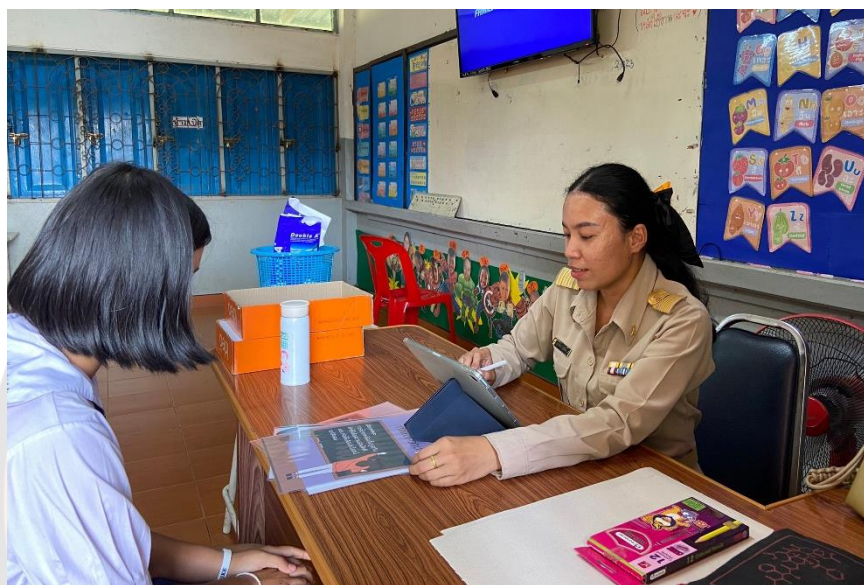
(ผู้เรียนคนที่ 4, ผู้ให้สัมภาษณ์, 19 ธันวาคม 2564)

ภาพ 9 การสัมภาษณ์ผู้เรียนคนที่ 4 รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระพระพุทธศาสนา

...อยากให้ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จัดการเรียนรู้ นอกห้องเรียน เพราะวิชาสังคมเป็นวิชาที่เน้นการท่องจำ จึงเบื่อเรียนในชั้นเรียน อยากให้ ครูออกมาสอนกิจกรรมด้านนอก เพื่อช่วยทำให้นักเรียนจำเนื้อหาได้มากขึ้น เมื่อนักเรียน จำได้ก็จะสามารถวิเคราะห์ถึงเหตุผล ความถูกต้องได้

(ผู้เรียนคนที่ 5, ผู้ให้สัมภาษณ์, 19 ธันวาคม 2564)

ภาพ 10 การสัมภาษณ์ผู้เรียนคนที่ 5 รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
สาระพระพุทธศาสนา

2.3 จากการสัมภาษณ์ผู้นำในชุมชน เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

...ไม่เห็นนักเรียนมาเล่าถึง หรือพูดถึงการจัดการเรียนการสอนของครู นักเรียนจะเล่าให้ฟังแค่ว่า วันนี้เรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ไม่พูดว่าเรียนเรื่องอะไร ก็คงไม่มีอะไรประทับใจมาก ถึงไม่มีเรื่องเล่าให้ฟัง

(ผู้นำในชุมชนกลุ่มที่ 1, ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 พฤศจิกายน 2564)

ภาพ 11 การสัมภาษณ์ผู้นำในชุมชนกลุ่มที่ 1 รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
สาระพระพุทธศาสนา

3. ด้านเนื้อหาการจัดการเรียนรู้ (Content Learning Management) จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหา ของการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน ผ่านการสัมภาษณ์ พบว่าครูส่วนใหญ่มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ยังไม่เป็นรูปธรรม ครูสอนตามหนังสือเรียนและนักเรียนขาดองค์ความรู้ในการเรียนสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ทำให้ผู้เรียนขาดทักษะกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนและนักเรียน พบประเด็นปัญหาสำคัญ ดังนี้

3.1 จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอน เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระพระพุทธศาสนา ในส่วนของเนื้อหาของการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

...ครูสอนตามเนื้อหาในตำราเรียน ไม่ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งข้อมูลข่าวสารอื่น ๆ และยังขาดกระบวนการในการอธิบายเนื้อหา ที่ทำให้นักเรียนเข้าใจได้ง่าย ส่งผลต่อผู้เรียน ทำให้ไม่เข้าใจเนื้อหา

(ครูผู้สอนกลุ่มที่ 2, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2564)

ภาพ 12 การสัมภาษณ์ครูผู้สอนกลุ่มที่ 2 รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
สาระพระพุทธศาสนา

...ครูผู้สอน ยังไม่สามารถตั้งคำถามที่ชวนคิดให้กับผู้เรียนตอบได้ ทำให้เนื้อหา
ในการจัดการเรียนการสอนไม่น่าสนใจ ผู้เรียนขาดแรงจูงใจในการเรียน
(ครูผู้สอนกลุ่มที่ 3, ผู้ให้สัมภาษณ์, 19 ธันวาคม 2564)

ภาพ 13 การสัมภาษณ์ครูผู้สอนกลุ่มที่ 3 รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
สาระพระพุทธศาสนา

3.2 จากการสัมภาษณ์ผู้เรียน เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สารพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษา

...เนื้อหาค่อนข้างสับสน จำเนื้อหาที่ครูผู้สอน สอนไม่ได้ เพราะเนื้อหา มีความยาก ต้องใช้ทักษะในการคิดวิเคราะห์สูง ผู้เรียนต้องจับประเด็นของเนื้อหาให้ได้ เพราะเนื้อหา สารเยอะ และส่วนใหญ่เนื้อหาที่ได้รับจะเป็นการรับเนื้อหาจากการบรรยาย ของครูผู้สอน เรียนผ่านตำราที่ครูผู้สอนบอก

(ผู้เรียนคนที่ 6, ผู้ให้สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2565)

ภาพ 14 การสัมภาษณ์ผู้เรียนคนที่ 6 รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สารพระพุทธศาสนา

...ครูผู้สอนให้ผู้เรียนเป็นผู้อ่านเนื้อหา จากหนังสือและตำราเรียนด้วยตนเอง เพื่อฝึก กระบวนการในการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง แต่สำหรับตัวผู้เรียนไม่คิดเช่นนั้น เพราะการเรียนรู้ ด้วยตนเองไม่เพียงพอต่อความเข้าใจในเนื้อหาของรายวิชาสังคมศึกษา เพราะเป็นเนื้อหา ที่ค่อนข้างยาก ต้องได้รับการเรียนรู้และการตั้งคำถามจากครูผู้สอนด้วย จึงจะทำให้ผู้เรียน มีความเข้าใจในเนื้อหาและสามารถวิเคราะห์เนื้อหาตามหลักและเหตุผลได้

(ผู้เรียนคนที่ 7, ผู้ให้สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2565)

ภาพ 15 การสัมภาษณ์ผู้เรียนคนที่ 7 รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
สาระพระพุทธศาสนา

4. ด้านสื่อการสอน (Instructional) จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาของการจัดการเรียนรู้ด้านสื่อการสอน ผ่านการสัมภาษณ์ พบว่า ครูส่วนใหญ่ขาดองค์ความรู้ในการพัฒนาและผลิตสื่อในการจัดการเรียนการสอนในวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ทำให้ผู้เรียนขาดแรงจูงใจในการเรียน ส่งผลต่อการขาดทักษะในการคิดเชิงเหตุผลต่อการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในรายวิชาพระพุทธศาสนาซึ่งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนและนักเรียน พบประเด็นปัญหาสำคัญ ดังนี้

4.1 จากการศึกษาสัมภาษณ์ครูผู้สอน เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระพระพุทธศาสนา ในส่วนของสื่อการสอนของการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

...ครูผู้สอนยังขาดกระบวนการในการพัฒนาสื่อและนวัตกรรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เนื่องจากวิชาสังคมศึกษามีเนื้อหาที่มาก ไม่ทราบกระบวนการในการพัฒนาสื่อ เพื่อเชื่อมโยงกับเนื้อหาในการจัดการเรียนการสอน

(ครูผู้สอนกลุ่มที่ 4, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2565)

ภาพ 16 การสัมภาษณ์ครูผู้สอนกลุ่มที่ 4 รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
สาระพระพุทธศาสนา

4.2 จากการสัมภาษณ์ผู้เรียน เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษา

...ครูไม่มีการผลิตสื่อที่ช่วยในการจัดการเรียนการสอน เกี่ยวกับรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยครูผู้สอนยังใช้พาวเวอร์พอยต์ / คลิปวิดีโอ / และการบรรยายหน้าชั้นเรียนเท่านั้น ให้นักเรียนเปิดหนังสือตามที่ครูสอน อยากให้ครูสอนเป็นอะไรก็ได้ เช่น เกม กิจกรรมการมีส่วนร่วม การเข้าร่วมกิจกรรมเป็นฐาน ที่ทำให้นักเรียนสนุกกับการเรียนมากยิ่งขึ้น

(ผู้เรียนคนที่ 8, ผู้ให้สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2565)

ภาพ 17 การสัมภาษณ์ผู้เรียนคนที่ 8 รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
สาระพระพุทธศาสนา

...ส่วนมากครูไม่ค่อยมีสื่อการสอน มีแค่ใบความรู้และใบงานในการสอน แล้วก็ให้นักเรียนอ่านพร้อมกับทำใบงานที่ครูกำหนดให้ แล้วครูก็มีการถามคำถามในห้องเรียน ซึ่งเป็นคำถามที่ยากต่อความเข้าใจ เช่น ให้นักเรียนยกตัวอย่างบุคคลที่ทำความดี พร้อมอธิบายเหตุผลของการทำความดี แต่นักเรียนไม่เข้าใจ เนื่องจากไม่รู้ว่าคุณค่าคืออะไร แบบอย่างไหนที่เรียกว่า ดีและไม่ดี ทำให้นักเรียนเกิดความสับสน เพราะวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่ยาก

(ผู้เรียนคนที่ 9, ผู้ให้สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2565)

ภาพ 18 การสัมภาษณ์ผู้เรียนคนที่ 9 รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
สาระพระพุทธศาสนา

ดังนั้นจากข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ เพื่อเก็บข้อมูลในการศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียนระดับประถมศึกษา ในประเด็นทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ด้านผู้เรียน (Student) 2) ด้านครูผู้สอน (Teacher) 3) ด้านเนื้อหา การจัดการเรียนรู้ (Content Learning Management) และ 4) ด้านสื่อการสอน (Instructional) สามารถสรุปได้ว่า

การจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันของรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีการจัดการ การเรียนการสอนที่ยังให้ครูเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนรู้ โดยการอธิบายหน้าชั้นเรียน สอนจาก หนังสือและตำราเรียน เนื่องจากเนื้อหาในการเรียนในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สารพระพุทธรูปศาสนา มีเนื้อหาที่มาก ทำให้ครูผู้สอนป้อนข้อมูลเนื้อหาให้ผู้เรียนเป็นส่วนใหญ่ ลืมคำนึงถึงกระบวนการใช้สื่อในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียน เกิดทักษะและกระบวนการคิดในเชิงเหตุผล สำหรับการเรียนรู้ในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม จึงทำให้ผู้เรียนสับสนและไม่เข้าใจ ไม่สามารถจดจำเนื้อหาได้

ซึ่งจากการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่า ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนรู้ ผ่านกระบวนการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู ผ่านรูปแบบของกิจกรรม โดยใช้กิจกรรมฐาน ผลเป็นที่น่า พึงพอใจและเป็นไปในทางที่ดี ผู้เรียนมีทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลผ่านการจัดกิจกรรมเป็นฐาน ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ผู้เรียนสามารถแยกได้ถึงความคิด ไม่ดี ผ่านกระบวนการเล่น และเรียนรู้เนื้อหา ไปพร้อมกัน โรงเรียนและชุมชนเห็นด้วยในทิศทางเดียวกันที่จะจัดการเรียนการสอนในรูปแบบของ กิจกรรมเป็นฐาน โดยครูผู้สอน นักเรียน ชุมชน เรียนรู้ไปด้วยกัน

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ตามหลักพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

สำหรับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามหลักโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ซึ่งในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตาม หลักพุทธโอวาท 3 มีกิจกรรม 3 กิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

1. กิจกรรมฐานที่ 1 ไม่ทำความชั่ว (ปัญจศีล)
2. กิจกรรมฐานที่ 2 ทำแต่ความดี (ปัญจธรรม)
3. กิจกรรมฐานที่ 3 ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ (ปัญญาธรรม)

ผู้วิจัยยังได้เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก กลุ่มที่ 1 โดยการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้เรียนยังคงมี ความต้องการให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่น่าสนใจ แปลกใหม่แต่ยังคงมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องของ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอยู่ เพื่อให้ผู้เรียนได้จดจำเกี่ยวกับหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักธรรมที่พัฒนาทักษะการคิด ทักษะความมีเหตุผลของผู้เรียน เช่น หลักธรรม

โอวาท 3 และจากการสัมภาษณ์ยังพบอีกว่าผู้เรียนต้องการให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ดังรายละเอียดของการสัมภาษณ์ ดังนี้

...ส่วนใหญ่ ครูไม่ค่อยมีสื่อการสอน มีแต่เปิดหนังสือให้นักเรียนอ่าน ทำให้นักเรียนไม่สามารถจดจำเนื้อหาได้ อยากให้ครูสอนโดยการใช้กิจกรรม จะได้ช่วยพัฒนาทักษะการจำ เมื่อจำได้จะได้สามารถคิดแยกแยะสาเหตุได้

(กลุ่มหลักที่ 1, นักเรียนคนที่ 1 โรงเรียนบ้านทุ่งมหาศาล,
ผู้ให้สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2565)

ภาพ 19 การสัมภาษณ์ผู้เรียน กลุ่มหลักที่ 1 นักเรียนคนที่ 1 โรงเรียนบ้านทุ่งมหาศาล

...อยากให้ครูสอนโดยให้ผู้เรียนทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม เพราะเชื่อว่าผู้เรียนจะสนุกกับการเรียนกับเพื่อน มากกว่าเรียนรู้คนเดียว

(กลุ่มหลักที่ 1, นักเรียนคนที่ 2 โรงเรียนบ้านทุ่งมหาศาล,
ผู้ให้สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2565)

ภาพ 20 การสัมภาษณ์ผู้เรียน กลุ่มหลักที่ 1 นักเรียนคนที่ 2 โรงเรียนบ้านทุ่งมหาศาล

...ครูขอให้นั่งฟัง แล้วก็จดตามเกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หนูจำไม่ได้ เพราะมันเยอะและยาก ขนาดศีล 5 ข้อ หนูยังจำไม่หมด เพราะหนูไม่มีเทคนิคในการจำ เวลาที่ครูถามเป็นคำความเชิงเหตุและผล หนูก็ตอบไม่ได้

(กลุ่มหลักที่ 1, นักเรียนคนที่ 3 โรงเรียนบ้านทุ่งมหาศาล,
ผู้ให้สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2565)

ภาพ 21 การสัมภาษณ์ผู้เรียน กลุ่มหลักที่ 1 นักเรียนคนที่ 3 โรงเรียนบ้านทุ่งมหาศาล

...การจัดการเรียนการสอน น่าจะได้เรียนนอกห้องเรียนบ้าง หรืออาจจะมีค่ายเกี่ยวกับการเรียนรู้เรื่องศีล 5 การไม่ทำความชั่ว การทำแต่ความดีและการทำจิตใจที่สงบและบริสุทธิ์ เช่นการไปเรียนกับพระ เพราะพระน่าจะสอนเกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้ดี

(กลุ่มหลักที่ 1, นักเรียนคนที่ 4 โรงเรียนบ้านทุ่งมหาศาล,
ผู้ให้สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2565)

ภาพ 22 การสัมภาษณ์ผู้เรียน กลุ่มหลักที่ 1 นักเรียนคนที่ 4 โรงเรียนบ้านทุ่งมหาศาล

...เท่าที่ได้เข้ามา เป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการสถานศึกษา โรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนที่ระดับหนึ่ง แต่ยังขาดส่วนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียน เพราะครูค่อนข้างไม่มีเวลา เท่าที่ทราบ แต่อยากให้ครูมาสอนเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา นอกโรงเรียนบ้าง เช่นการจัดค่ายวิชาการที่วัดใกล้โรงเรียน อาจจะทำให้การเรียนการสอน น่าสนใจขึ้น

(กลุ่มหลักที่ 2, ผู้นำชุมชนกลุ่มที่ 1 โรงเรียนบ้านทุ่งมหาศาล,
ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2564)

ภาพ 23 การสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน กลุ่มหลักที่ 2 ผู้นำชุมชนกลุ่มที่ 1 โรงเรียนบ้านทุ่งมหาศาล

...จากการสอบถามนักเรียนเกี่ยวกับการเรียนในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระพระพุทธศาสนานั้น เวลาที่ถามนักเรียนและหลานว่า ศิล 5 มีอะไรบ้าง นักเรียนยังตอบสลับข้อบ้าง จำไม่ได้บ้าง ซึ่งจากการสอบถามพบว่า ครูให้จดลงสมุดตามที่ครูบอก ก็เลยทำให้จำไม่ได้ และเวลาที่ถามว่าการกระทำแบบนี้เข้าเรื่องศิลในข้อใด นักเรียนก็ตอบไม่ค่อยได้ แสดงว่านักเรียนยังไม่เข้าใจ จึงไม่สามารถตอบได้”

(กลุ่มหลักที่ 2, ผู้นำชุมชนกลุ่มที่ 2 โรงเรียนบ้านทุ่งมหาศาล,
ผู้ให้สัมภาษณ์, 10 พฤศจิกายน 2564)

ภาพ 24 การสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน กลุ่มหลักที่ 2 ผู้นำชุมชนกลุ่มที่ 2 โรงเรียนบ้านทุ่งมหาศาล

ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย ประกอบด้วย การพัฒนาการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การจัดการเรียนรู้ตามหลักโอวาท 3 โดยใช้ กิจกรรมเป็นฐาน การสัมภาษณ์แบบมีจุดมุ่งหมาย (In – Depth Interview) จึงได้พัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เป็นตัวขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีพุทธศักราช 2551 รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระการเรียนรู้ที่ 1 พระพุทธศาสนา ตามตัวชี้วัดที่ ส 1.1 ป.4/4 แสดงความเคารพ พระรัตนตรัย ปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท 3 ในพระพุทธศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด ส 1.1 ป.5.5 แสดงความเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท 3 ในพระพุทธศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด และ ส 1.1 ป.6/4 วิเคราะห์ความสำคัญและเคารพ พระรัตนตรัย ปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท 3 ในพระพุทธศาสนาหรือหลักธรรมของศาสนา ที่ตนนับถือตามที่กำหนด

จากการศึกษาข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบมีจุดมุ่งหมาย (In – Depth Interview) จากกลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิด อย่างมีเหตุผลของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ทั้ง 4 ด้าน ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ทั้ง 2 กลุ่ม มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนในปัจจุบันที่ใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระพระพุทธศาสนา ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ขาดการสอดแทรกหลักในการคิดเชิงเหตุผล ทำให้ผู้เรียนขาดองค์ความรู้ในการเรียนและไม่สามารถอธิบายการปฏิบัติตนที่สอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้ ครูผู้สอนขาดองค์ความรู้ในการพัฒนาและผลิตสื่อในการจัดการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนขาดแรงจูงใจในการเรียน ส่งผลต่อการขาดทักษะในการคิดเชิงเหตุผลในการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รายวิชาพระพุทธศาสนา

ผู้วิจัยจึงนำผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล มาพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วย ฐานกิจกรรม 3 ฐาน คือ

ฐานกิจกรรมที่ 1 ปัญจศีล

ฐานกิจกรรมที่ 2 ปัญจธรรม

ฐานกิจกรรมที่ 3 ปัญญาธรรม

โดยมีแผนผังการเดินทางเข้าร่วมกิจกรรม ดังนี้

ภาพ 25 แผนผังการเดินทางเข้าร่วมฐานกิจกรรม

ฐานกิจกรรมที่ 1 ปัญจศีล เป็นกิจกรรมการเล่นเกม A-Goal มีเนื้อหาเกี่ยวกับการไม่ทำความชั่ว เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และทักษะการสร้างความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักธรรมพุทธโอวาท 3 โดยอันดับแรกให้ผู้เรียนเลือกการ์ดคำตอบตามที่ผู้เรียนสนใจ เมื่อผู้เรียนได้การ์ดคำตอบที่ต้องการแล้วก็สุมจับหมายเลข เพื่ออ่านข้อความคำถามในบัตรคำถาม เมื่ออ่านคำถามแล้วให้ผู้เรียนตอบคำถามให้ถูกต้อง ซึ่งคำตอบจะอยู่ในการ์ดคำตอบ หากการ์ดคำตอบที่ถูกต้องอยู่ในมือของผู้เรียนคนใด ผู้เรียนก็จะได้คะแนนสะสม โดยมีคู่มือและกติกาการเล่นกิจกรรม ดังภาพต่อไปนี้

ภาพ 26 คู่มือฐานกิจกรรมที่ 1 (ปัญจศีล)

กติกากาการเล่น A - Goal

A - Goal โอวาท 3

เบญจศีล

เลือกการ์ด

ส้อมจับหมายเลข

ข้อคำถาม

บิงโก หลักโอวาท 3

อ่านข้อคำถาม

A - Goal โอวาท 3

ไม่หลงเลอะเลือน

มีคำตอบ = goal

ภาพ 27 กติกากาการเล่น ฐานกิจกรรมที่ 1 (ปัญจศีล)

ภาพ 28 การ์ดคำตอบ ฐานกิจกรรมที่ 1 (ปัญญาศีล)

ภาพ 29 การเล่นเกม ฐานกิจกรรมที่ 1 (ปัญญาศีล)

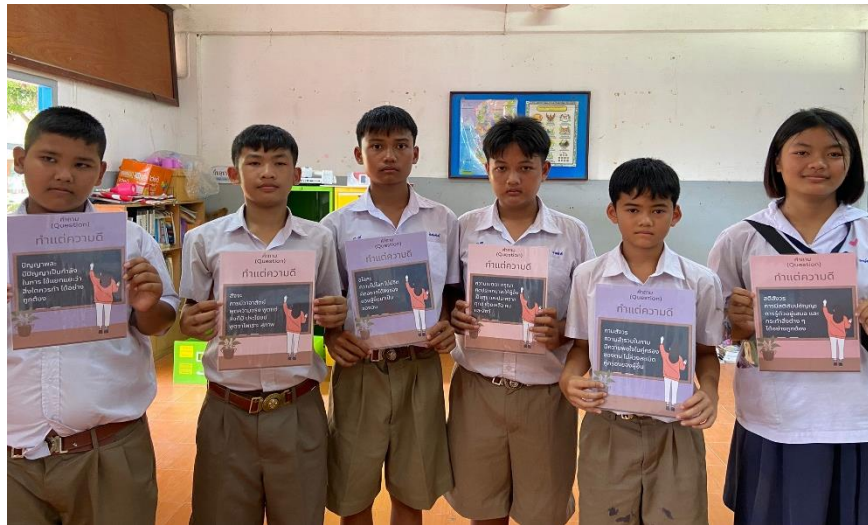
ฐานกิจกรรมที่ 2 ปัญจธรรม เป็นการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้แสดงบทบาทสมมติเกี่ยวกับเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการทำแต่ความดี โดยวิธีการคือ ให้ผู้เรียนได้สุ่มหยิบหมายเลข เพื่ออ่านคำสั่งตามที่สุ่มหมายเลขได้ เมื่อผู้เรียนได้หมายเลขใด ให้ผู้เรียนวิเคราะห์เพื่อหาคำตอบและถ่ายทอดคำตอบ ผ่านกระบวนการแสดงบทบาทสมมติ

ภาพ 30 คู่มือฐานกิจกรรมที่ 2 (ปัญจธรรม)

ภาพ 31 การ์ดคำสั่ง ฐานกิจกรรมที่ 2 (ปัญจธรรม)

ภาพ 32 การ์ดภาพแสดงบทบาทสมมติตามข้อความที่ผู้เรียนจับได้

ภาพ 33 การแสดงบทบาทสมมติตามข้อความที่ผู้เรียนจับได้

ภาพ 34 การแสดงบทบาทสมมติตามข้อความที่ผู้เรียนจับได้

ฐานกิจกรรมที่ 3 ปัญญาธรรม เป็นการจัดกิจกรรมที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ผ่านกระบวนการคิดเชิงเหตุผล จากการที่ผู้เรียนได้ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 2 กิจกรรมแล้ว ในกิจกรรมฐานที่ 3 ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ลักษณะของการทำจิตใจให้บริสุทธิ์ได้อย่างไร ผ่านการสร้างกรอบแนวคิด Mind Mapping โดยผู้เรียนจะได้รับคำถามจากครูผู้สอนเกี่ยวกับการทำจิตใจให้บริสุทธิ์ และให้ผู้เรียนช่วยกันวิเคราะห์และแสดงออกผ่านกระบวนการเขียนผังความคิด

ภาพ 35 คู่มือฐานกิจกรรมที่ 3 (ปัญญาธรรม)

ภาพ 36 ทอยเต๋า เพื่อสรุปความรู้เป็น mind mapping

ภาพ 37 กิจกรรมสรุปความรู้เป็น mind mapping

ภาพ 38 กิจกรรมสรุปความรู้เป็น mind mapping

จากการดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ตามหลักพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ตามแผนผังการเดินทางเข้าร่วมฐานกิจกรรม ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้ขึ้น ดังภาพ

ภาพ 39 คู่มือการจัดการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

จากการศึกษาวิจัยและการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา พบว่า ผู้เรียนมีทักษะการคิดเชิงเหตุผล หลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามคู่มือการจัดการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาสูงขึ้น เนื่องจากครูผู้สอนใช้กระบวนการจัดกิจกรรมเป็นฐาน ตามหลักพุทธโอวาท 3 ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนผ่านฐานกิจกรรมทั้ง 3 ฐาน ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน บนความแตกต่างของผู้เรียน และสามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ตามหลักพุทธโอวาท 3 ประกอบกับการคิดเชิงเหตุผล ในรายวิชาพระพุทธศาสนาได้

บทที่ 5

บทสรุป

การวิจัย เรื่องการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ตามหลักพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา โรงเรียนบ้านทุ่งมหาศาล ตำบลมหาชัย อำเภอไทรทอง จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษา 2) เพื่อพัฒนา การจัดการเรียนรู้ตามหลักพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะ การคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษา มีการสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัย สามารถสรุปผลตามที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย ออกเป็น 2 วัตถุประสงค์หลัก คือ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิด อย่างมีเหตุผลของนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาและ 2) การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรม เป็นฐานตามหลักพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษา สามารถสรุปผลการวิจัยได้ตามประเด็น ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันและปัญหาในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษา

ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา เรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ตามหลักพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากนักเรียน ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และเจ้าอาวาสวัดทุ่งมหาศาล โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา เพื่อนำผลการสัมภาษณ์ไปพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานตามหลักพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา โดยการศึกษสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาในการเรียนรู้ มีผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านผู้เรียน (Student)

1.1.1 ผู้เรียนขาดทักษะการคิดเชิงเหตุผล เนื่องจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนในปัจจุบัน ที่ใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

1.1.2 ผู้เรียนไม่ได้รับสื่อการจัดการเรียนรู้ที่ทันสมัย

1.1.3 ผู้เรียนขาดแรงจูงใจและขาดการสอดแทรกทักษะการคิดเชิงเหตุผลให้กับผู้เรียนและทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมบนพื้นฐานของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

1.2 ด้านครูผู้สอน (Teacher)

1.2.1 ครูผู้สอนยังขาดการเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

1.2.2 ครูผู้สอนใช้กระบวนการสอนตามแบบเรียนหรือตามหนังสือเรียนเป็นส่วนใหญ่ โดยวิธีการบอกคำตอบให้แก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนขาดทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์

1.2.3 ครูผู้สอนขาดการสอดแทรกกระบวนการคิดทางพระพุทธศาสนา ทำให้ผู้เรียนขาดทักษะกระบวนการคิดเชิงเหตุผล

1.3 ด้านเนื้อหาการจัดการเรียนรู้ (Content Learning Management)

1.3.1 เนื้อหาในรายวิชาพระพุทธศาสนามีค่อนข้างมากและซับซ้อน ครูส่วนใหญ่มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ยังไม่เป็นรูปธรรม

1.3.2 ครูผู้สอนขาดการสอดแทรกหลักการคิดเชิงเหตุผล ทำให้ผู้เรียนขาดองค์ความรู้ในการเรียนของรายวิชาพระพุทธศาสนา ไม่สามารถอธิบายการปฏิบัติตนที่สอดคล้องกับหลักทางพระพุทธศาสนาได้

1.4 ด้านสื่อการสอน (Instructional)

1.4.1 ครูผู้สอนขาดองค์ความรู้ในการพัฒนาและผลิตสื่อในการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ทำให้ผู้เรียนขาดแรงจูงใจในการเรียน

1.4.2 สื่อการสอนที่มีไม่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนไม่ใช้สื่อเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ ส่งผลต่อการขาดทักษะในการคิดเชิงเหตุผลต่อการเรียนในรายวิชาพระพุทธศาสนา

จากการศึกษาข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ทั้ง 4 ด้าน ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ทั้ง 2 กลุ่ม มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนในปัจจุบันที่ใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาพระพุทธศาสนา ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ขาดการสอดแทรกหลักในการคิดเชิงเหตุผล ทำให้ผู้เรียนขาดองค์ความรู้ในการเรียนและไม่สามารถอธิบายการปฏิบัติตนที่สอดคล้องกับหลักทางพระพุทธศาสนาได้ ครูผู้สอนขาดองค์ความรู้ในการพัฒนาและผลิตสื่อในการจัดการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนขาดแรงจูงใจในการเรียน ส่งผลต่อการขาดทักษะในการคิดเชิงเหตุผลในรายวิชาพระพุทธศาสนา

ผู้วิจัยจึงนำผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล มาพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา โดยการออกแบบคู่มือการจัดการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

ภาพ 40 คู่มือการจัดการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

2. การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามหลักพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษา

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามหลักพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ประกอบไปด้วย ฐานกิจกรรม 3 ฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา คือ

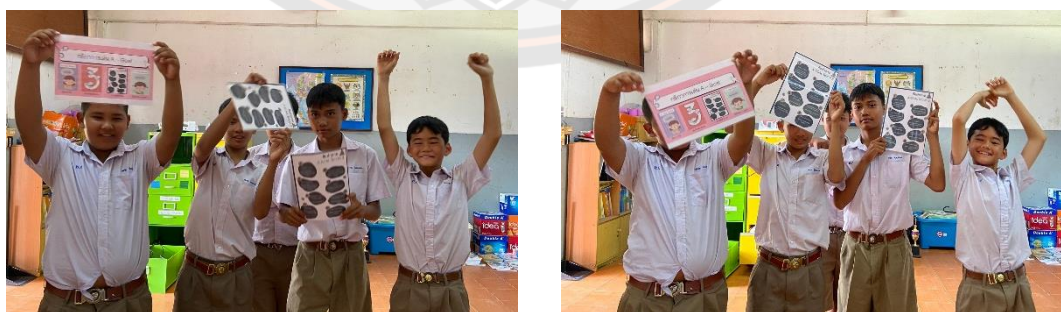
- ฐานกิจกรรมที่ 1 ปัญจศีล
- ฐานกิจกรรมที่ 2 ปัญจธรรม
- ฐานกิจกรรมที่ 3 ปัญญาธรรม

ภาพ 41 คู่มือฐานกิจกรรม ทั้ง 3 ฐาน

ฐานกิจกรรมที่ 1 ปัญจศีล เป็นกิจกรรมการเล่นเกม A-Goal มีเนื้อหาเกี่ยวกับการไม่ทำความชั่ว เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และทักษะการสร้างความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักธรรมพุทธโอวาท 3 โดยการเลือกการ์ดตามที่คุณเรียนสนใจ เมื่อผู้เรียนได้การ์ดตามที่ต้องการ ก็สุ่มจับหมายเลข เพื่ออ่านข้อความ หากการ์ดที่อยู่ในมือเป็นคำตอบที่ถูกต้อง ผู้เรียนก็จะได้คะแนนสะสม

ซึ่งจากการจัดกิจกรรมพบว่า ผู้เรียนมีความสนุกสนานกับการเล่นเกมและเลือกการ์ดคำตอบ ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักพุทธโอวาท 3 เกี่ยวกับหลักเบญจศีล มากยิ่งขึ้นและทำให้ผู้เรียนสามารถจดจำเนื้อหา หลักธรรมสำคัญของพระพุทธศาสนาได้ นอกเหนือจากนั้น ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์คำตอบ ที่เกี่ยวข้องกับการเล่นเกมได้ ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดเชิงเหตุผลตามวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยต้องการ

ภาพ 42 การเล่นเกม A-Goal ทีมที่ชนะและได้คะแนนสะสมสูงที่สุด

ฐานกิจกรรมที่ 2 ปัญจธรรม เป็นการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้แสดงบทบาทสมมติเกี่ยวกับเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการทำแต่ความดี โดยวิธีการคือ ให้ผู้เรียนได้สุ่มหยิบหมายเลข เมื่อผู้เรียนได้หมายเลขใด ให้ผู้เรียนอ่านคำสั่งเพื่อวิเคราะห์คำตอบออกมา ผ่านกระบวนการแสดงบทบาทสมมติ

ซึ่งจากการจัดกิจกรรมพบว่า วิธีการนี้ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ผ่านกระบวนการกลุ่มที่ชัดเจน ผู้เรียนสนุกสนานกับการวิเคราะห์คำตอบ เพื่อสร้างและออกแบบบทบาทที่จะแสดง จากการสอบถามและสังเกตพบว่า ผู้เรียนสามารถเข้าใจและสามารถวิเคราะห์หลักพุทธโอวาท 3 ผ่านกิจกรรมการแสดงได้ เมื่อผู้วิจัยถามผู้เรียน พบว่าผู้เรียนสามารถโต้ตอบ แสดงความคิดเห็นและอธิบายได้อย่างเข้าใจมากขึ้น และผู้เรียนเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน เมื่อถึงเวลาเลิกเรียน ผู้เรียนยังพูดถึงกิจกรรมการแสดงที่ผ่าน มาได้ หลักพุทธโอวาท 3 ที่นักเรียนเคยให้สัมภาษณ์ว่ายาก และไม่สามารถจำได้ เมื่อผ่านกิจกรรมในฐานที่ 2 ไปแล้ว ผู้เรียนสามารถจดจำเนื้อหาและหลักพุทธโอวาท 3 ได้ ถือว่ากิจกรรมนี้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะ กระบวนการคิดเชิงเหตุผล ตามวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยต้องการได้

ภาพ 43 การแสดงบทบาทสมมติของผู้เรียน

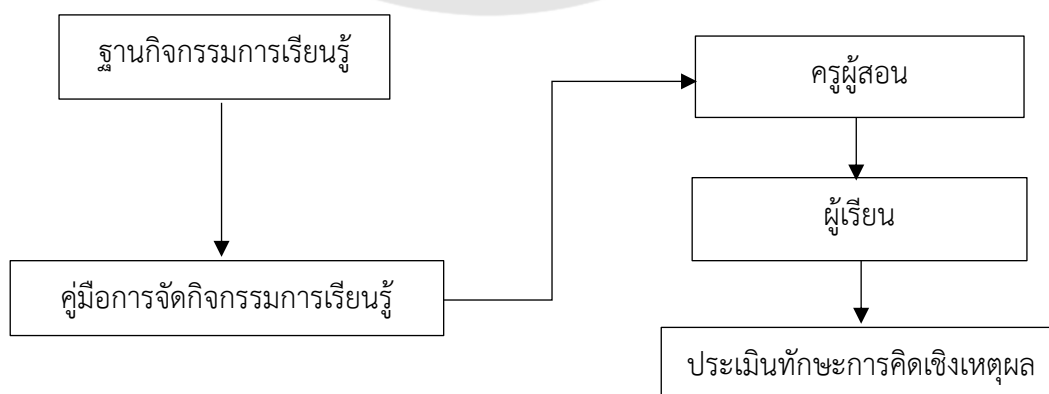
ฐานกิจกรรมที่ 3 ปัญจธรรม เป็นการจัดกิจกรรมที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ผ่านกระบวนการคิดเชิงเหตุผล จากการที่ผู้เรียนได้ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 2 กิจกรรมแล้ว ในกิจกรรมฐานที่ 3 ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ลักษณะของการทำจิตใจให้บริสุทธิ์ได้อย่างไร ผ่านการสร้างกรอบแนวคิด Mind Mapping

ซึ่งจากการจัดกิจกรรมพบว่า ผู้เรียนมีทักษะการคิดและมีสมาธิจากการทำจิตใจให้บริสุทธิ์ มีความนิ่งและสงบของจิตใจมากยิ่งขึ้น เมื่อผู้เรียนมีความนิ่งและมีสมาธิ ทำให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดที่ดี มีการคิดแบบเหยบคาย มีเหตุผลทุกขณะที่นักเรียนแสดงความคิดเห็นผ่านการเขียน

ภาพ 44 การวิเคราะห์เชิงเหตุผลเกี่ยวกับการทำจิตใจให้บริสุทธิ์

จากการศึกษาวิจัยและการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา พบว่า ผู้เรียนมีทักษะการคิดเชิงเหตุผล หลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามคู่มือการจัดการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาสูงขึ้นไป ผ่านการประเมินจากแบบวัดทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล เนื่องจากครูผู้สอนใช้กระบวนการจัดกิจกรรมเป็นฐาน ตามหลักพุทธโอวาท 3 ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนผ่านฐานกิจกรรมทั้ง 3 ฐาน ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกันบนความแตกต่างของผู้เรียน และสามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ตามหลักพุทธโอวาท 3 ประกอบกับการคิดเชิงเหตุผลในรายวิชาพระพุทธศาสนาได้ สามารถสรุปผลการดำเนินการวิจัย ได้ดังต่อไปนี้

ภาพ 45 ผลการดำเนินการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้พบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาในการเรียนรู้ในรายวิชาพระพุทธศาสนา ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ครูผู้สอนขาดองค์ความรู้ในการพัฒนาและผลิตสื่อ ในการจัดการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนขาดแรงจูงใจในการเรียน ส่งผลต่อการขาดทักษะในการคิดเชิงเหตุผล ในรายวิชาพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักโอวาท 3 ที่เป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนา ผู้เรียนควรมีความรู้ ความเข้าใจและสามารถคิดในเชิงเหตุผลได้

จากผลการดำเนินการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาคู่มือการจัดการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ตามพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาและใช้ในการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระพระพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล สามารถนำความรู้ไปต่อยอดเพื่อเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี อยู่ร่วมกับบุคคลในสังคมอื่นได้ ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดของรายวิชา และปฏิบัติตนเป็นพลเมือง และพลโลกที่ดีของสังคม พหุวัฒนธรรม

สอดคล้องกับ (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, 2535, น. 8) ที่กล่าวไว้ว่า พระพุทธศาสนาเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนไทยมาช้านาน จนกระทั่ง หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนากลายเป็นหลักปฏิบัติของคนที่นับถือพระพุทธศาสนายึดถือปฏิบัติในทุกช่วงของการดำเนินชีวิต นอกจากหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาที่เป็นหลักในการปฏิบัติแล้ว ยังมีหลักพุทธโอวาท 3 ที่เป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนาด้วยเช่นกัน หลักพุทธโอวาท 3 เป็นคำแนะนำ คำตักเตือน คำกล่าวสอนโอวาท ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ต้องการให้พุทธศาสนิกชนพึงปฏิบัติตนในทางที่ดี ทางที่ถูกต้องผ่านกระบวนการคิดที่มีเหตุผล

โดยการที่ผู้เรียนจะมีความรู้ตามหลักพุทธโอวาท 3 เพื่อส่งเสริมทักษะกระบวนการคิดเชิงเหตุผลแล้ว ผู้เรียนยังต้องได้รับการจัดการเรียนรู้ที่ดี เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผล และยังคงสอดคล้องกับ ทิศนา ขัมมณี (2560) ที่ได้อธิบายการจัดการเรียนรู้สามารถทำได้หลายวิธี เช่น การสอนโดยใช้บทบาทสมมติ (Role-Play) เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ช่วยให้บุคคลได้แสดงความรู้สึกรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ที่อยู่ภายในออกมา ทำให้สิ่งที่ซ่อนเร้นอยู่ เปิดเผยออกมา และนำมาศึกษาทำความเข้าใจ ช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง ในขณะที่เดียวกันการที่บุคคลสวมบทบาทเป็นผู้อื่น ก็ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในความคิด ค่านิยมและพฤติกรรมของผู้อื่นได้เช่นกัน การสอนโดยใช้เกม (Game) เป็นการให้ผู้เรียนเล่นเกมตามกติกา นำกิจกรรม เนื้อหา ข้อมูล พฤติกรรมจากการเล่นเกมมาสรุปผลการเรียนรู้ โดยผู้สอนสามารถสร้างเกมหรือนำเกมที่ผู้อื่นสร้างขึ้น มาแล้วมาปรับหรือดัดแปลงให้เหมาะกับวัตถุประสงค์ของผู้สอน โดยที่ผู้สอนต้องมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการสร้างและการทดลองใช้เกม ซึ่งการสอนโดยใช้เกมช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนที่สูง ผู้เรียนได้รับความสนุกสนานและเกิดการเรียนรู้จากการเล่นเกมและการสอนแบบ

มโนทัศน์ (Concept Attainment Model) เป็นกระบวนการที่สอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มโนทัศน์จากการคิดวิเคราะห์และตัวอย่างที่หลากหลาย สิ่ง que ผู้เรียนจะได้รับโดยตรงคือจะเกิดความเข้าใจในมโนทัศน์นั้น และได้เรียนรู้ทักษะการสร้างมโนทัศน์ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการทำความเข้าใจมโนทัศน์อื่น ๆ ต่อไปได้ รวมทั้งช่วยพัฒนาทักษะการใช้เหตุผลโดยการอุปนัย

ฉะนั้น การที่ผู้เรียนจะมีความรู้ตามพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลนั้น ผู้เรียนยังต้องได้รับการจัดการเรียนรู้ที่ดีและอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กันและมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองให้สามารถเข้ากับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองที่ดีที่มีความรับผิดชอบ มีความรู้มีทักษะ มีคุณธรรมและมีค่านิยมที่เหมาะสม ปลูกฝังผู้เรียนและมีค่านิยมที่เหมาะสม ปลูกฝังผู้เรียนมีลักษณะนิสัยที่ดีงาม สามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยสรุปข้อเสนอแนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ตามหลักพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ในการนำเสนอผลการวิจัยไปใช้ในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรศึกษาบริบทของพื้นที่และแหล่งเรียนรู้ที่สามารถสร้างขึ้นได้จากภายในโรงเรียนและภายนอกโรงเรียน
2. ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคล และให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน
3. ควรมีการกำกับติดตามผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ตามวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยได้วางไว้มากน้อยเพียงใด เพื่อพัฒนาและปรับปรุงในการเรียนการสอนในครั้งต่อไป

ซึ่งงานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ตามหลักพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ทำให้ผู้เรียนมีทักษะการคิด เชิงเหตุผลสามารถนำทักษะการคิดไปใช้ในการปรับตัว เพื่ออยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความเชื่อมสัมพันธ์ กันและมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองให้เข้ากับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองและพลโลกที่ดีต่อไป

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยพระนครศรีอยุธยา

บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2551). *จริยธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- นฤมล มณีงาม. (2547). *การพัฒนาโปรแกรมสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการประหยัดพลังงาน ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทัศนีย์ ทองสว่าง. (2537). *สังคมไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ทีศนา เขมมณี. (2545). *ศาสตร์การสอน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เยาวเรศ ภักดีจิตร. (2557). Active learning กับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. ใน *เอกสารประกอบการเสวนาทางวิชาการ “วันส่งเสริมวิชาการสู่คุณภาพการเรียนการสอน”* 30 กรกฎาคม 2557 ณ หอประชุม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- วิโรจน์ ลักขณาอดิศร. (2550). *ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) และการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม (Activity Based Learning: ABL)*. สืบค้น 19 พฤศจิกายน 2565, จาก http://www.se-edlearning.com/LinkClick.aspx?fileticket=FenbODYmzcc%3d&tabid=36&mid=350UploadClinic/RFID/A_ReflexRFID.pdf
- ศศิธร ลิจันทรพร. (2556). *การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมเป็นฐานโดยใช้แอปพลิเคชันเพื่อการศึกษาบนอุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่เพื่อส่งเสริมความมีวินัยของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมบัติ การจนารักพงศ์ และคณะ. (2549). *เทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 5E ที่เน้นพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง: กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์*. กรุงเทพฯ: ชารอักษร.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (เจริญ สุวฑฺฒโน) . (2554). *ธรรมดุษฎี*. กรุงเทพฯ: พิมพ์สวย.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.

- สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุญฺโต (2550). *คู่มือพระสังฆาธิการ*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3. (2558). *แนวความคิดการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้*. สืบค้น 19 พฤศจิกายน 2565, จาก <http://web.surin3.go.th/mainnews.php?No=295>
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). *แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตร ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุชาติ วราหพันธ์. (2556). *หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม*. กรุงเทพฯ: เอมพันธ์.
- สุทัศน์ เอกา. (2557). *การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน*. สืบค้น 19 พฤศจิกายน 2565, จาก <http://www.krumontree.com/www/index.php/documents/74-abl-activitybasedlearning>
- Awasthi, D. (2014). Activity-based learning methodology can bring improvement in quality of education in India, Research paper of GLRA-Global. *Journal for Research Analysis*, 3.
- Bonwell, C, & Eison, J. (1991). *Active learning: Creating excitement in the classroom*. Retrieved from <https://www.ydae.purdue.edu/lct/HBCU/documents/ActiveLearningCreatingExcitementintheClassroom.pdf>
- Fallon, E., Walsh, S., & Prendergast, T. (2013). An activity-based approach to the learning and teaching of research methods: Measuring student engagement and learning. *Irish Journal of Academic Practice*, 2(1), 1-24.
- Festus, A. (2013). Activity-based learning strategies in the mathematics classrooms. *Journal of Education and Practice*, 4(13).
- Lakshmi, A. (2007). *Activity-based learning a report on an innovative method in Tamil Nadu*. Retrieved from <http://www.ssa.tn.nic.in/Docu/ABL-Report-byDr.Anandhalakshmi.pdf>
- Limbu, P. (2012). *Why do we need to use activity based learning method?* Retrieved from <http://eprogressiveportfolio.blogspot.com/2012/06/activitybased-teaching-thod.html>Mayer

NCSALL. (2006). *Activity-based instruction: Why and how*. Accessed January 20, 2023.

National Center for the study of adult Learning and Literacy.

McGrath, J. R., & MacEwan, G. (2011). Linking pedagogical practices of activity-based teaching. *The International Journal of Interdisciplinary Social Sciences*, 6(261-274).

Okwudishu, A. U. (2011). *Trainer guide to the use of manual of the best practices and methods of facilitating in basic literacy programme*. A lead paper presented during a work shop on developing Manual of Best Practices at Enugu, Nigeria.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและ
วัฒนธรรม สาระพระพุทธศาสนา เรื่อง หลักโอวาท 3

แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน
ในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระพระพุทธศาสนา เรื่อง หลักโอวาท 3
(สำหรับผู้เรียน)

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ - นามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์

วัน / เดือน / ปีที่สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ประเด็นการสัมภาษณ์

การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมี
เหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา โดยมีขอบเขตในการศึกษา 4 ด้านดังนี้ 1. ด้านผู้เรียน
(Student) 2. ด้านครูผู้สอน (Teacher) 3. ด้านเนื้อหาการจัดการเรียนรู้ (Content Learning
Management) และ 4. ด้านสื่อการสอน (Instructional) โดยมีประเด็นคำถาม ดังต่อไปนี้

ข้อที่ 1 จากการเรียนในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระพระพุทธศาสนา
นักเรียนได้เรียนเกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหรือไม่ และเรียนอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

ข้อที่ 2 จากการเรียนในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระพระพุทธศาสนา นักเรียนคิด
ว่าครูมีวิธีการสอนอย่างไร เหมาะสมหรือไม่กับความต้องการของนักเรียน

.....
.....
.....
.....
.....

ข้อที่ 3 จากการเรียนในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระพระพุทธศาสนา นักเรียนต้องการให้ครูผู้สอนจัดการเรียนรู้แบบใด จึงจะทำให้ นักเรียนเกิดทักษะในการคิดทางการเรียนสาระพระพุทธศาสนา

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อที่ 4 จากการเรียนในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระพระพุทธศาสนา นักเรียนมีปัญหาในการเรียนในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระพระพุทธศาสนา หรือไม่ เพราะเหตุใด

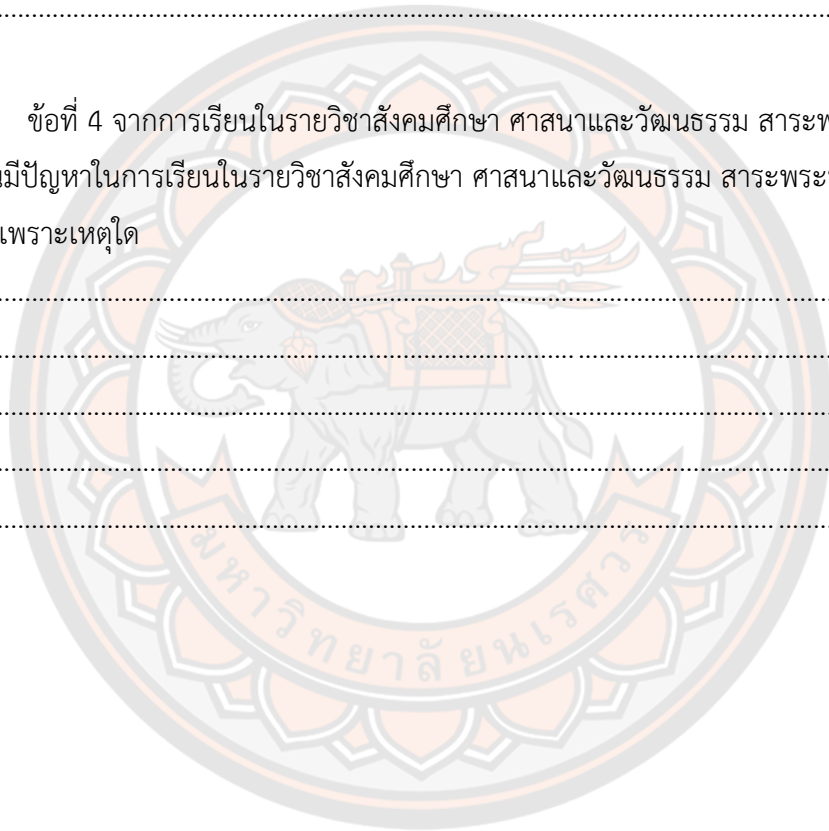
.....

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

ในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระพระพุทธศาสนา เรื่อง หลักโอวาท 3

(สำหรับครูผู้สอน)

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ - นามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์

วัน / เดือน / ปีที่สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ประเด็นการสัมภาษณ์

การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา โดยมีขอบเขตในการศึกษา 4 ด้านดังนี้ 1. ด้านผู้เรียน (Student) 2. ด้านครูผู้สอน (Teacher) 3. ด้านเนื้อหาการจัดการเรียนรู้ (Content Learning Management) และ 4. ด้านสื่อการสอน (Instructional) โดยมีประเด็นคำถาม ดังต่อไปนี้

ข้อที่ 1 จากประสบการณ์ด้านการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระพระพุทธศาสนา ท่านได้สอนเกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

ข้อที่ 2 จากการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระพระพุทธศาสนา ท่านมีการจัดกระบวนการสอนในเนื้อหาอย่างไร และใช้สื่ออะไรในการจัดการเรียนการสอน

.....

.....

.....

.....

ข้อที่ 3 จากการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระพระพุทธศาสนา ท่านประสบกับปัญหาอะไรบ้างในการจัดการเรียนการสอน และหากมีปัญหาท่านแก้ปัญหาด้วยวิธีการใด เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียน

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

ในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สารพระพุทธศาสนา เรื่อง หลักโอวาท 3

(สำหรับผู้นำชุมชน)

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ - นามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์

วัน / เดือน / ปีที่สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ประเด็นการสัมภาษณ์

การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา โดยมีขอบเขตในการศึกษา 4 ด้านดังนี้ 1. ด้านผู้เรียน (Student) 2. ด้านครูผู้สอน (Teacher) 3. ด้านเนื้อหาการจัดการเรียนรู้ (Content Learning Management) และ 4. ด้านสื่อการสอน (Instructional) โดยมีประเด็นคำถาม ดังต่อไปนี้

ข้อที่ 1 ท่านคิดว่ากระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูในปัจจุบันสอดคล้องและเหมาะสมกับผู้เรียนหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

ข้อที่ 2 ท่านอยากให้ครูผู้สอนในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สารพระพุทธศาสนา จัดการเรียนการสอนในรายวิชาพระพุทธศาสนาอย่างไรและอยากให้สอนเรื่องอะไร เป็นสำคัญ

.....

.....

.....

.....

ข้อที่ 3 ท่านอยากมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

ในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สารพระพุทธรูปศาสนา เรื่อง หลักโอวาท 3

(สำหรับผู้เรียน)

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ – นามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์

วัน / เดือน / ปีที่สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ประเด็นการสัมภาษณ์

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามหลักพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะ การคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษา ซึ่งในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักพุทธโอวาท 3 มี กิจกรรม 3 กิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้ 1. กิจกรรมฐานที่ 1 ไม่ทำความชั่ว (ปัญญาศีล) 2. กิจกรรมฐานที่ 2 ทำแต่ความดี ((ปัญญาธรรม) 3.กิจกรรมฐานที่ 3 ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ (ปัญญาธรรม) โดยมีประเด็น คำถาม ดังต่อไปนี้

ข้อที่ 1 ผู้เรียนรู้สึกอย่างไรต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการใช้กิจกรรมเป็นฐาน

.....

.....

.....

ข้อที่ 2 เปรียบเทียบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการใช้กิจกรรมเป็นฐานกับการ จัดการเรียนการสอนของผู้สอนที่ผ่านมา มีความเห็นอย่างไร

.....

.....

.....

ข้อที่ 3 นักเรียนมีปัญหาหรือไม่ อย่างไร ในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนของ ครูผู้สอน

.....

.....

.....

ข้อที่ 4 นักเรียนสามารถบอกวิธีการในการต่อยอดความรู้ของตนเองอย่างไรบ้าง จากการ จัด กิจกรรมการเรียนการสอนโดยการใช้กิจกรรมเป็นฐาน

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข แผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม		ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	รหัสวิชา ส. 11101	ภาคเรียนที่ 2
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่องหลักธรรมนำความสุข		เวลา..... ชั่วโมง
หน่วยย่อยที่ 5 เรื่องการไม่ทำชั่ว		เวลา..... ชั่วโมง
ครูผู้สอน นางสาวญาณิศา เลิศไกร	วันที่	เดือน
		พ.ศ.

1. มาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัด

มาตรฐานการเรียนรู้

ส 1.1 รู้และเข้าใจประวัติความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด

ส 1.1 ป.6/4 วิเคราะห์ความสำคัญและเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท 3 ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด

ส 1.1 ป.6/7 ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือเพื่อแก้ปัญหาอบายมุขและสิ่งเสพติด

2. สาระสำคัญ / ความคิดรวบยอด

การปฏิบัติตนตามหลักธรรมโอวาท 3 ในเรื่อง การละเว้นความชั่วตามเบญจศีล อบายมุข 6 และอกุศลมูล 3 ย่อมดำเนินชีวิตเป็นไปในทางที่ถูกต้อง

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. วิเคราะห์ความสำคัญของหลักธรรมเบญจศีล อบายมุข 6 และอกุศลมูล 3 ได้
2. เสนอแนวทางการหลีกเลี่ยงการทำชั่วตามหลักเบญจศีล อบายมุข 6 และอกุศลมูล 3 ได้

4. สาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้แกนกลาง

1. โอวาท 3 ไม่ทำชั่ว: เบญจศีล, อบายมุข 6, อกุศลมูล 3
2. โอวาท 3: เบญจศีล เบญจธรรม, อบายมุข 6, อกุศลมูล 3, อกุศลมูล 3

5. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

5.1 ความสามารถในการสื่อสาร

5.2 ความสามารถในการคิด

5.2.1 ทักษะการวิเคราะห์

5.2.2 ทักษะการนำความรู้ไปใช้

5.3 ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

6. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. มีวินัย
2. ใฝ่เรียนรู้
3. มุ่งมั่นในการทำงาน

7. กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1. ครูนำข่าวเกี่ยวกับการประกอบอาชญากรรม มาเล่าให้นักเรียนฟัง
2. นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้
 - ข่าวดังกล่าว มีการกระทำที่ไม่ดี คืออะไรบ้าง
 - ผลของการกระทำของบุคคลในข่าวเป็นอย่างไร
3. นักเรียนอธิบายเชื่อมโยงให้นักเรียนเข้าใจว่า การกระทำของบุคคลในข่าวเป็นการทำ ความชั่ว ผิดศีล และเป็นอบายมุข
4. นักเรียนตอบคำถามกระตุ้นความคิด
 - นักเรียนเคยพบคนที่กระทำตนไม่ดีอย่างไรบ้าง และผลของการกระทำเป็นอย่างไร

ขั้นสอน

5. นักเรียนศึกษาความรู้เรื่อง เบญจศีล อบายมุข 6 อุกุศลมูล 3 จากหนังสือเรียน ค้นคว้าเพิ่มเติม ห้องสมุด และแหล่งข้อมูลสารสนเทศ แล้วบันทึกความรู้ที่ได้จากการศึกษาลงในสมุด
6. นักเรียนอธิบายความรู้ร่วมกันในสาระสำคัญและช่วยกันยกตัวอย่างประกอบในกรณีที่มีความสงสัยให้สอบถามครูผู้สอน
7. ทำ ใบงานที่ 5.1 เรื่อง การละเว้นความชั่ว
8. ครูเฉลยคำตอบในใบงานที่ 5.1 แล้วให้นักเรียนตรวจคำตอบและแก้ไข
9. นักเรียนร่วมกิจกรรมฐาน ฐานกิจกรรมที่ 1 (ปัญญาศีล) ตามคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเล่นเกม A-Goal

ขั้นสรุป

10. นักเรียนและครูช่วยกันสรุปสาระสำคัญของเบญจศีล อบายมุข 6 และอกุศลมูล 3 พร้อมกับเสนอแนะแนวทางละเว้นการกระทำความชั่ว

8. สื่อการเรียนรู้ / แหล่งเรียนรู้

1. หนังสือเรียน สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
2. ตัวอย่างข่าวเกี่ยวกับการประกอบอาชญากรรม
3. ใบงานที่ 5.1 เรื่อง การละเว้นความชั่ว

9. การวัดและประเมินผล

วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์
ตรวจใบงานที่ 5.1	ใบงานที่ 5.1	ร้อยละ 60 ผ่านเกณฑ์
สังเกตความมีวินัย ใฝ่เรียนรู้ และมุ่งมั่นในการทำงาน	แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์	ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์

ตัวอย่างข่าว เกี่ยวกับการประกอบอาชีพอาชญากรรม

๘ ไอ้โม่งบุกปล้นของลิกลับ บ้านปลัดคมนาคม

๘ โจรไอ้โม่งบุกปล้นบ้าน “สุพจน์ ทรัพย์ล้อม” ปลัดกระทรวงคมนาคมกลางดึก ฉวยจิ้งหะเจ้าของบ้านยกครอบครัวไปงานแต่งงานลูกสาว จับแม่บ้านมัดมือเข้าคั่นห้องนอนปลัด ก่อนหอบทรัพย์สินบางอย่างหนีลอยนวล ตำรวจคาดมีเงื่อนงำไม่ใช่ปล้นธรรมดา น่าจะมีอะไร อยู่เบื้องหลัง คนร้ายรู้ความเคลื่อนไหวเป็นอย่างดีโดยอ้างว่า เจ้านายให้มาเอาของคืน เบาะแส จากกล้องวงจรปิดพบมาเป็นแก๊งใหญ่สวมชุดดำปิดบังใบหน้า ขับวีโก้ ไม่ติดทะเบียน ใช้ ว. ประสานกันแบบมืออาชีพ

เมื่อเวลา ๑๒.๓๐ น. วันที่ ๑๓ พ.ย. พ.ศ. ๒๕๕๔ พ.ต.อ.บรรลือศักดิ์ ขลิบเงิน ผกก. สส.น.๔ พ.ต.อ.ธวัช วงศ์สง่า ผกก.สน. วังทองหลาง พร้อมกำลังเจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวนก. สส.น.๔ เดินทางไปยังบ้านพักนายสุพจน์ ทรัพย์ล้อม ปลัดกระทรวงคมนาคม เพื่อตรวจหา หลักฐานเพิ่มเติมและข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลต้องสงสัยรวมทั้งทรัพย์สินที่สูญหายไป หลังมีกลุ่ม คนร้ายบุกเข้าปล้นทรัพย์ รื้อคั่นห้องนอนปลัดกระทรวงคมนาคมได้ทรัพย์สินไปจำนวนมาก เมื่อเวลา ๒๑.๓๐ น.วันที่ ๑๒ พ.ย. พ.ศ. ๒๕๕๔

พ.ต.อ.ธวัชกล่าวว่า ตำรวจกำลังเร่งติดตามและสืบหากลุ่มคนร้าย โดยตรวจสอบทั่ว บริเวณที่เกิดเหตุและสอบปากคำพยานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งนำภาพจากกล้องวงจรปิดที่ติดตั้ง ภายในบ้าน แต่ยังไม่สามารถเปิดดูได้เจ้าหน้าที่อยู่ระหว่างกู้ภาพอยู่ หากกู้ได้จะนำมา แจกจ่ายสื่อมวลชน เพื่อให้ประชาชนช่วยแจ้งเบาะแสดูตามจับกุมคนร้ายต่อไป

พ.ต.อ.ธวัชกล่าวต่อว่า ขณะนี้ทรัพย์สินที่กลุ่มคนร้ายได้ไปยังไม่สามารถระบุได้ว่ามี ทรัพย์สินใดหายไปบ้างอยู่ระหว่างตรวจสอบ เบื้องต้นทราบว่าคนร้ายใช้เวลาลงมือไม่นาน อีกทั้งปลัดกระทรวงคมนาคมได้ขอให้ช่วยดูแลความปลอดภัยรอบบริเวณบ้าน ทางเจ้าหน้าที่จึง เพิ่มมาตรการการออกตรวจบริเวณบ้านให้มากขึ้น โดยเน้นย้ำเจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวนออกหาข่าว เพื่อเร่งหาตัวกลุ่มคนร้ายมาดำเนินคดีโดยเร็ว

รายงานข่าวแจ้งว่า สำหรับการปล้นบ้านนายสุพจน์ ทรัพย์ล้อม ปลัดกระทรวง คมนาคมครั้งนี้ หลังจากตำรวจสืบสวนสอบสวนได้ระยะหนึ่งพบความเคลือบแคลงสงสัยหลาย เรื่อง จนสันนิษฐานเบื้องต้นได้ว่าไม่ใช่การปล้นทรัพย์ธรรมดา เนื่องจากคนร้าย วางแผน มา เป็นอย่างดี รู้ช่วงเวลาที่บ้านไม่อยู่ แล้วยังบุกตรงไปยังห้องนอนของปลัดกระทรวง คมนาคมเพื่อค้นหาทรัพย์สินบางอย่าง โดยไม่แตะต้องทรัพย์สินมีค่าอื่นๆ ภายในบ้านที่มีอยู่ จำนวนมาก โดยหนึ่งในแก๊งคนร้ายยังพูดกับแม่บ้านว่า "ไม่ได้มาทำร้ายอะไรที่มาเพราะเจ้านาย ให้มาเอาของที่เจ้านายเธอเอาไป" อย่างไรก็ตามเจ้าหน้าที่จะเชิญนายสุพจน์มาสอบปากคำเพื่อ ขอทราบรายละเอียดรวมถึงทรัพย์สินภายในบ้านว่ามีอะไรหายไปบ้าง

ตัวอย่างข่าว เกี่ยวกับการประกอบอาชีพอาชญากรรม

หนุ่มเมืองท่าบ่อพรุษาแตกดีมเหล่าจนมาได้ทีก่อนอาละวาดจนญาติพี่น้องสุดทน แจ้งตำรวจนำมาสงบอารมณ์

เมื่อเวลา ๑๒.๐๐ น. วันที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๔ ด.ต.คม ศรีต้นวงศ์ ด.ต.สีห์ศักดิ์ พิมพา ตำรวจประจำศูนย์บริการประชาชนตำบลบ้านว่านรับแจ้งเหตุคนเมาสุราอาละวาดที่หมู่ ๗ บ้านกลางน้อย ตำบลบ้านว่าน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย หลังรับแจ้งจึงนำกำลังตำรวจอาสาไปตรวจสอบ

เมื่อเดินทางไปถึงชาวบ้านชี้ให้เจ้าหน้าที่ควบคุมตัวชายที่อยู่ในอาการเมาสุราอย่างหนักทราบชื่อต่อมาคือ นายจรรย์ นาทองบ่อ อายุ ๓๐ ปี อยู่บ้านเลขที่ ๑๐๖ หมู่ ๗ บ้านกลางน้อย ตำบลบ้านว่าน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย เจ้าหน้าที่จึงควบคุมตัวนำมาสงบสติอารมณ์ที่ศูนย์บริการประชาชนตำบลบ้านว่าน โดยเจ้าหน้าที่ได้นำน้ำมาให้ นายจรรย์ดื่มและหาผ้าเย็นมาให้เช็ดหน้าพร้อมทั้งพูดคุยปลอบใจจนนายจรรย์มีอาการดีขึ้นเจ้าหน้าที่จึงได้ทำการสอบสวน

นายจรรย์ให้การว่า ปกติตนไม่ค่อยดื่มเหล่าแต่ช่วงหลังตนมีปัญหาภรรยาทำให้เครียดประกอบกับไม่มีที่ระบายจึงไปซื้อเหล่ามาดื่มทุกๆ ที่ตนไม่ดื่มเหล่าช่วงเข้าพรรษา แต่วันนี้อดใจไม่ไหวจริงๆ หลังสอบสวนและเห็นว่านายจรรย์อารมณ์ดีขึ้นเจ้าหน้าที่จึงนำตัวนายจรรย์กลับไปส่งที่บ้านเหมือนเดิมท่ามกลางความโล่งใจของญาติพี่น้อง

ใบงานที่ 5.1 เรื่อง การละเว้นความชั่ว

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านบทสนทนา และตอบคำถามตามที่กำหนด

เต้ ต้อม และตาล นั่งสนทนากันบริเวณด้านข้างห้องจริยธรรมของโรงเรียนเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ไป แลวางแผนค้นคว้าความรู้เกี่ยวกับข้อมูลของบุคคลตัวอย่างที่ละเว้นความชั่ว

เต้	:	พ่อของฉันเป็นตัวอย่างบุคคลที่ละเว้นความชั่วตามหลักเบญจศีลเลยละ พ่อไม่เคยฆ่าสัตว์ ไม่ทำร้ายใคร พวกเธอลองทายซิว่าสอดคล้องกับเบญจศีลข้อไหน
ต้อม	:
เต้	:	ตั้งแต่ฉันจำความได้พ่อของฉันไม่เคยดื่มเหล้า ไม่เคยสูบบุหรี่ และไม่เคยพูดโกหกเลย ลองทายซิว่าสอดคล้องกับเบญจศีลข้อไหน
ตาล	:
เต้	:	นอกจากนั้นพ่อฉันไม่เคยไปขอบุญของคนอื่นแบบขู่สาวเลย และไม่เคยลักขโมยเงินหรือสิ่งของของใครด้วย พวกเธอลองทายซิว่าสอดคล้องกับเบญจศีลข้อไหน
ต้อม	:
ตาล	:	ฉันก็มีเรื่องเล่าให้พวกเธอฟังเหมือนกัน เป็นเรื่องของเพื่อนบ้านของฉันชื่อ นายคล้อย เขาชอบดื่มเหล้าเป็นประจำทุกวัน บางวันเพื่อนของเขาก็พาไปเที่ยวผับบ้าง และไปเที่ยวคูคอนเสิร์ตอยู่เสมอ พวกเธอลองทายซิว่า เขามีการกระทำตามหลักธรรมใด
เต้	:
ตาล	:	นายคล้อยจะได้รับผลตอบแทนอย่างไรละ
ต้อม	:
ต้อม	:	เพื่อนบ้านของฉันคนหนึ่งชื่อ เฉิด เป็นคนที่ชอบแอบหยิบของของคนอื่นเสมอ ไปเที่ยวบ้านใครก็ต้องแอบหยิบเอาของเจ้าของบ้านเป็นประจำ เขามักคุยกับคนทั่วไปด้วยความภูมิใจที่แอบหยิบของเขามาโดยที่เจ้าของไม่รู้ และเขายังเป็นคนโมโหร้าย ถ้าใครทำให้เขาไม่พอใจก็จะใช้กำลังทำร้ายเขาเสมอ พวกเธอลองตอบซิว่าเขาทำผิดหลักธรรมใด
ตาล	:

แบบบันทึกการให้คะแนนรายบุคคล

คำชี้แจง: ให้ผู้สอนทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

ลำดับ	ชื่อ - สกุล ของผู้รับการประเมิน	คำตอบ ครบถ้วนสมบูรณ์			ทำงานด้วยความ เรียบร้อย			ส่งงาน ตรงเวลา			รวม 9 คะแนน
		3	2	1	3	2	1	3	2	1	
1											
2											
3											
4											
5											
6											
7											
8											
9											
10											

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน/...../.....

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับคุณภาพ 3 หมายถึง ตอบคำถามได้อย่างสมบูรณ์ ทำงานด้วยความเรียบร้อย และส่งงานตรงเวลาทุกครั้ง

ระดับคุณภาพ 2 หมายถึง ตอบคำถามได้อย่างสมบูรณ์ ทำงานด้วยความเรียบร้อย และส่งงานไม่ตรงเวลา

ระดับคุณภาพ 1 หมายถึง ไม่ตอบคำถาม ไม่ทำงานด้วยความเรียบร้อย และไม่ส่งงาน

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
8 - 11	ดี
5 - 8	พอใช้
ต่ำกว่า 5	ปรับปรุง

แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

คำชี้แจง : ให้ ผู้สอน สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน แล้วขีด ✓
ลงในช่องที่ตรงกับระดับคะแนน

คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ด้าน	รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
		3	2	1
1. รักษาดี ศาสน์ กษัตริย์	1.1 ยืนตรงเมื่อได้ยินเพลงชาติ ร้องเพลงชาติได้ และบอกความหมาย ของเพลงชาติ			
	1.2 ปฏิบัติตนตามสิทธิและหน้าที่ของนักเรียน ให้ความร่วมมือ ร่วมใจ ในการทำงานกับสมาชิกในห้องเรียน			
	1.3 เข้าร่วมกิจกรรมที่สร้างความสามัคคี ประองตอง และเป็นประโยชน์ ต่อโรงเรียนและชุมชน			
	1.4 เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ ปฏิบัติตนตามหลักของ ศาสนา และเป็นตัวอย่างที่ดีของศาสนิกชน			
	1.5 เข้าร่วมกิจกรรมและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับสถาบัน พระมหากษัตริย์ตามที่โรงเรียนและชุมชนจัดขึ้น ขึ้นชมในพระราช กรณียกิจ พระปรีชาสามารถของพระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์			
2. ซื่อสัตย์ สุจริต	2.1 ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง และเป็นจริง			
	2.2 ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ละอาย และเกรงกลัวที่จะทำความผิด ทำตามสัญญาที่ตนให้ไว้กับพ่อแม่หรือผู้ปกครอง และครู			
	2.3 ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยความซื่อตรง และเป็นแบบอย่างที่ดี แก่เพื่อนด้านความซื่อสัตย์			
3. มีวินัย รับผิดชอบ	3.1 ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัว และโรงเรียน มีความตรงต่อเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ในชีวิต ประจำวันมีความรับผิดชอบ			
4. ใฝ่เรียนรู้	4.1 ตั้งใจเรียน			
	4.2 เอาใจใส่ในการเรียน และมีความเพียรพยายามในการเรียน			
	4.3 เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ			
	4.4 ศึกษาค้นคว้า หาความรู้จากหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ สื่อ เทคโนโลยีต่างๆ แหล่งการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และเลือกใช้สื่อได้อย่างเหมาะสม			
	4.5 บันทึกความรู้ วิเคราะห์ ตรวจสอบบางสิ่งที่เรียนรู้ สรุปเป็นองค์ความรู้			
	4.6 แลกเปลี่ยนความรู้ ด้วยวิธีการต่างๆ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน			

คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ด้าน	รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
		3	2	1
5. อยู่อย่างพอเพียง	5.1 ใช้ทรัพย์สินและสิ่งของของโรงเรียนอย่างประหยัด			
	5.2 ใช้อุปกรณ์การเรียนอย่างประหยัดและรู้คุณค่า			
	5.3 ใช้จ่ายอย่างประหยัดและมีการเก็บออมเงิน			
6. มุ่งมั่น ในการทำงาน	6.1 มีความตั้งใจและพยายามในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย			
	6.2 มีความอดทนและไม่ท้อแท้ต่ออุปสรรคเพื่อให้งานสำเร็จ			
7. รักความเป็นไทย	7.1 มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย			
	7.2 เห็นคุณค่าและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทย			
8. มีจิตสาธารณะ	8.1 รู้จักช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูทำงาน			
	8.2 อาสาทำงาน ช่วยคิด ช่วยทำ และแบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่น			
	8.3 ดูแล รักษาทรัพย์สินสมบัติและสิ่งแวดล้อมของห้องเรียน โรงเรียน ชุมชน			
	8.4 เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของโรงเรียน			

ลงชื่อ นางสาวญาณิศา เลิศไกร ผู้ประเมิน

...../...../.....

เกณฑ์การให้คะแนน

พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนและสม่ำเสมอ ให้ 3 คะแนน

พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนและบ่อยครั้ง ให้ 2 คะแนน

พฤติกรรมที่ปฏิบัติบางครั้ง ให้ 1 คะแนน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม		ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	รหัสวิชา ส. 11101	ภาคเรียนที่ 2
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่องหลักธรรมนำความสุข		เวลา..... ชั่วโมง
หน่วยย่อยที่ 6 เรื่องการทำความดี		เวลา..... ชั่วโมง
ครูผู้สอน นางสาวญาณิศา เลิศไกร	วันที่ เดือน	พ.ศ.

1. มาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัด

มาตรฐานการเรียนรู้

ส 1.1 รู้และเข้าใจประวัติความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนเองนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด

ส 1.1 ป. 6 / 4 วิเคราะห์ความสำคัญและเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท 3 ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด

ส 1.1 ป. 6 / 7 ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือเพื่อแก้ปัญหาอบายมุขและสิ่งเสพติด

2. สาระสำคัญ / ความคิดรวบยอด

การปฏิบัติตนตามหลักธรรมโอวาท 3 ในเรื่อง การละเว้นความชั่วตามเบญจศีล อบรมมุข 6 และอกุศลมูล 3 ย่อมดำเนินชีวิตเป็นไปในทางที่ถูกต้อง

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. วิเคราะห์ความสำคัญของหลักธรรมเบญจศีล อบรมมุข 6 และอกุศลมูล 3 ได้
2. เสนอแนวทางการหลีกเลี่ยงการทำชั่วตามหลักเบญจศีล อบรมมุข 6 และอกุศลมูล 3 ได้

4. สาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้แกนกลาง

1. โอวาท 3 - ทำความดี: เบญจธรรม, อกุศลมูล 3, พละ 4, คารวะ 6, กตัญญูกตเวทิต่อพระมหากษัตริย์, มงคล 38 (มีวินัย, การงานไม่มีโทษ, ไม่ประมาทในธรรม)

2. พุทธศาสนสุภาษิต
 - สจฺเจน กิตฺติ ปปโปติ : คนจะได้รับเกียรติด้วยสัจจะ
 - ยถาวาที ตถาการี : พุดเช่นไร ทำเช่นนั้น
3. โฉวาท 3: เบญจธรรม, กุศลมูล 3

5. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

5.1 ความสามารถในการสื่อสาร

5.2 ความสามารถในการคิด

5.2.1 ทักษะการวิเคราะห์

5.2.2 ทักษะการนำความรู้ไปใช้

5.3 ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

6. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. มีวินัย
2. ใฝ่เรียนรู้
3. มุ่งมั่นในการทำงาน

7. กิจกรรมการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ 1

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1. ครูเล่านิทานเรื่อง น้ำหวานกับผลมะม่วงวิเศษ ให้นักเรียนฟังซึ่งมีสาระเกี่ยวกับการพูดจริง ทำจริงแล้วให้ตอบคำถามต่อไปนี้

- การกระทำของบุคคลในนิทานมีลักษณะเด่นอย่างไร
- ข้อคิดที่ได้จากนิทาน คืออะไร

2. ครูอธิบายให้นักเรียนเข้าใจว่า ข้อคิดและคุณธรรมที่ได้จากนิทาน มีประเด็นสำคัญสอดคล้องกับพุทธศาสนสุภาษิต ดังนี้ คือ

- 2.1 สจฺเจน กิตฺติ ปปโปติ: คนจะได้รับเกียรติด้วยสัจจะ
- 2.2 ยถาวาที ตถาการี: พุดเช่นไร ทำเช่นนั้น

3. นักเรียนตอบคำถามกระตุ้นความคิด

- นักเรียนเคยพบบุคคลที่ทำความดีในเรื่องใดบ้าง และผลการกระทำเป็นไปในทางที่ดี

อย่างไร

ขั้นสอน

4. ครูอธิบายความหมายและความสำคัญของพุทธศาสนสุภาษิตคนจะได้รับเกียรติด้วย สัจจะและพูดเช่นไรทำเช่นนั้น พร้อมยกตัวอย่างประกอบให้นักเรียนฟัง แล้วให้นักเรียนช่วยกัน ยกตัวอย่างบุคคลที่นักเรียนเคยพบการกระทำที่สอดคล้องกับพุทธศาสนสุภาษิตดังกล่าว

5. นักเรียนร่วมกันศึกษาความรู้เรื่อง การทำความดี ในหลักธรรมต่างๆ จากหนังสือเรียน ๐ หนังสือค้นคว้าเพิ่มเติม และแหล่งข้อมูลสารสนเทศ ดังนี้

- 1) เบญจธรรม 2) กุศลมูล 3) พละ 4) คารวะ 6
 - 5) กตัญญูกตเวทิต่อพระมหากษัตริย์
 - 6) มงคล 38 (มีวินัย, การงานไม่มีโทษ, ไม่ประมาทในธรรม)
- จากนั้นบันทึกความรู้ที่ได้จากการศึกษาลงในสมุด

6. นักเรียนร่วมกิจกรรมฐาน ฐานกิจกรรมที่ 2 (ปัญญาธรรม) ตามคู่มือการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ชั่วโมงที่ 1 นักเรียนร่วมเล่นเกม เพื่อเลือกประเด็นในการแสดงบทบาทสมมติตามประเด็นที่จับได้ พร้อมกับวิเคราะห์เหตุผลเพราะแสดงบทบาทสมมติให้ตรงตามประเด็นที่ได้รับ เพื่อแสดงบทบาทสมมติในชั่วโมงที่ 2

ขั้นสรุป

7. นักเรียนร่วมกันอภิปรายประเด็นสำคัญของหลักธรรมที่ได้ศึกษา
- ชั่วโมงที่ 2

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

8. นักเรียนร่วมกันทบทวนความสำคัญของพุทธศาสนสุภาษิตที่เรียนมาในชั่วโมงที่ 1
9. ทำใบงานที่ 6.1 เรื่อง การทำความดี โดยร่วมกันวิเคราะห์การกระทำที่สอดคล้องกับหลักธรรมที่ได้ศึกษาไปและประโยชน์ที่ได้จากการปฏิบัติตามหลักธรรม

ขั้นสอน

10. นักเรียนช่วยกันวางแผนการปฏิบัติตามหลักธรรมเกี่ยวกับการทำความดี และบันทึกลงใน ใบงานที่ 6.2 เรื่อง การปฏิบัติตามหลักธรรม

11. นักเรียนแบ่งกลุ่มเพื่อแสดงบทบาทสมมติ ตามกิจกรรมที่วางแผนไว้ ตามประเด็นที่นักเรียนจับได้ในชั่วโมงที่ 1

ขั้นสรุป

12. นักเรียนร่วมกันสรุปแนวทางการปฏิบัติตามที่สอดคล้องกับหลักธรรมเกี่ยวกับการทำความดี และผลของการปฏิบัติ

13. นักเรียนตอบคำถามกระตุ้นความคิด

- นักเรียนมีวิธีการเสนอแนะเพื่อนหรือคนใกล้ชิดในการทำความดีอย่างไรบ้าง

8. สื่อการเรียนรู้ / แหล่งเรียนรู้

1. หนังสือเรียน สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ป.6
2. หนังสือค้นคว้าเพิ่มเติม
 - 2.1 บุญมี แทนแก้ว. 2546. ประวัติศาสนาต่างๆ และปรัชญาธรรม. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
 - 2.2 วศิณ อินทสระ. 2548. หลักธรรมอันเป็นหัวใจพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: เอ.ไอ.เอ (เครื่องนำทอง).
3. นิทาน เรื่อง น้ำหวานกับผลมะม่วงวิเศษ
4. ใบงานที่ 6.1 เรื่อง การทำความดี
5. ใบงานที่ 6.2 เรื่อง การปฏิบัติตนตามหลักธรรม

9. การวัดและประเมินผล

วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์
ตรวจใบงานที่ 6.1	ใบงานที่ 6.1	ร้อยละ 60 ผ่านเกณฑ์
ตรวจใบงานที่ 6.2	ใบงานที่ 6.2	ร้อยละ 60 ผ่านเกณฑ์
สังเกตความมีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียงและมุ่งมั่นในการทำงาน	แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์	ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์

สารประกอบการสอน

นิทาน เรื่อง น้ำหวานกับผลมะม่วงวิเศษ

นานมาแล้วมีหมู่บ้านแห่งหนึ่งตั้งอยู่ใกล้เคียงกับป่าอาถรรพ์ ซึ่งเต็มไปด้วยสัตว์ร้าย และ มังกรยักษ์ที่เป็นเสมือนผู้คุ้มครองป่าแห่งนี้ไม่ให้ใครลักลอบเข้าไปตัดไม้ในป่า และโดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่ให้ใครเข้าไปเก็บผลมะม่วงวิเศษที่รำลือกันว่า หากใครรับประทานผลมะม่วงนี้เข้าไปแล้วจะสามารถรักษาโรคภัยต่างๆ ให้หายเป็นปลิดทิ้งได้และยังทำให้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงอีกด้วย

น้ำหวานอาศัยอยู่ในหมู่บ้านแห่งนี้กับแม่มาตั้งแต่เกิด ส่วนผู้เป็นพ่อเสียชีวิตจากการพยายามเข้าไปขโมยผลมะม่วงวิเศษในป่าอาถรรพ์ เพื่อนำมารักษาแม่ของน้ำหวานที่ป่วยเป็นโรคประหลาด ซึ่งไม่มีหมอคนไหนรักษาให้หายขาดได้

วันหนึ่งแม่ของน้ำหวานอาการทรุดหนักจนถึงขั้นอาเจียนออกมาเป็นเลือด น้ำหวานรีบไปตามหมอประจำหมู่บ้านมาเพื่อตรวจดูอาการของแม่

หมอ: อาการของแม่หนูทรุดหนักลงเรื่อยๆ ยาที่ให้ก็ไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ ทำได้แต่ช่วยให้อาการทุเลาลงเท่านั้น

น้ำหวาน: แล้วหนูจะต้องทำอย่างไรดีคะ แม่ของหนูถึงจะหายขาดเสียที

หมอ: เห็นทีว่าจะมีแต่ผลมะม่วงวิเศษในป่าอาถรรพ์เท่านั้น ถึงจะรักษาแม่ของหนูให้หายขาดได้ แต่การจะเข้าไปเก็บผลมะม่วงนั้นช่างยากเย็นเหลือเกิน พ่อของหนูพยายามเข้าไปในป่านั้น แต่เขาก็ไม่ได้กลับมาอีกเลยหนูคงจะต้องทำใจแล้วละ

น้ำหวาน: แต่หนูจะไปเก็บผลมะม่วงนั้นมารักษาแม่ให้ได้

แม่และหมอต่างก็พยายามห้ามน้ำหวานไม่ให้เข้าไปในป่าอาถรรพ์ แต่ก็ไม่เป็นผลสำเร็จ น้ำหวานยืนยัน ที่จะเข้าไปในป่าอาถรรพ์นั้นให้ได้ น้ำหวานเดินทางเข้าไปในป่าอาถรรพ์ เดินลึกเข้าไปเรื่อยๆ ผ่านไป 3 วัน น้ำหวานก็ได้พบกับต้นมะม่วงวิเศษ ผลของมันส่องแสงที่ทองอร่ามตาสวยงามยิ่งนัก น้ำหวานรีบตัดสินใจปีนขึ้นไปบนต้นมะม่วงวิเศษเพื่อเก็บผลของมันไปรักษาแม่ แต่แล้วก็ต้องตกใจจนพลัดตกลงมาเมื่อได้พบกับเจ้ามังกรยักษ์

มังกรยักษ์: เด็กน้อยเจ้ากล้าดีอย่างไรถึงได้บุกรุกเข้ามาถึงที่นี่ เจ้าไม่รู้หรือว่าโทษของผู้ที่บุกรุกเข้ามาจะต้องเป็นอาหารของข้า

น้ำหวาน: หนูทราบดีค่ะว่าโทษของผู้ที่บุกรุกเข้ามาคืออะไร หนูยอมเป็นอาหารของท่าน แต่ก่อนที่หนูจะตายหนูขอผลมะม่วงวิเศษสัก 1 ผล เพื่อไปรักษาแม่ของหนูก่อนได้ไหมคะ เมื่อรักษาแม่หายแล้วหนูจะกลับมาเป็นอาหารท่านทันที

มังกรักษ์: ข้าจะไว้ใจเจ้าได้อย่างไรกันเจ้าเด็กน้อย

น้ำหวาน: หนูขอให้คำสัตย์กับท่านไว้ตรงนี้ว่า เมื่อหนูนำผลมะม่วงวิเศษไปรักษาแม่จนหายดีแล้ว หนูจะกลับมาเป็นอาหารของท่าน หากหนูไม่กลับมาภายใน 7 วัน ขอให้ท่านไปจับตัวหนูที่หมู่บ้านมาเป็นอาหารได้ทันที

มังกรักษ์: ก็ได้ข้าจะลองเชื่อคำพูดเจ้าดู หากเจ้าไม่รักษาคำพูดละก็ ข้าจะไปจับตัวเจ้าถึงหมู่บ้านแน่ และจะได้จับคนอื่นๆ ในหมู่บ้านเจ้ามาเป็นอาหารเสียด้วย ฮ่าๆๆ เจ้ามังกรักษ์เก็บผลมะม่วงวิเศษให้น้ำหวาน 1 ผล น้ำหวานรีบเดินทางออกจากป่าอาถรรพ์ทันที เมื่อกลับมาถึงบ้านน้ำหวานรีบปอกผลมะม่วงวิเศษให้แม่รับประทาน เมื่อแม่ของน้ำหวานรับประทานผลมะม่วงวิเศษจนหมด ใบหน้าที่เคยซีดเซียวของแม่ก็กลับมามีชีวิตชีวา แขนขาที่เคยอ่อนแรงก็กลับมามีกำลังอีกครั้ง สร้างความอัศจรรย์ใจแก่น้ำหวาน และผู้คนในหมู่บ้านยิ่งนัก

กลางดึกคืนนั้นขณะที่แม่ของน้ำหวานกำลังหลับสบายน้ำหวานค่อยๆ แอบหนีออกมาจากบ้าน เดินทางมุ่งหน้าเข้าสู่ป่าอาถรรพ์ตามสัจจะที่ได้ให้ไว้กับเจ้ามังกรักษ์ น้ำหวานเดินทางมาจนถึงต้นมะม่วงวิเศษ พบกับเจ้ามังกรักษ์กำลังเลื้อยตัวพันกับกิ่งต้นมะม่วงวิเศษไว้

น้ำหวาน: หนูกลับมาเป็นอาหารของท่านตามที่ได้เคยรับปากไว้

มังกรักษ์: เจ้าเด็กน้อย เจ้าช่างเป็นลูกกตัญญู และเป็นคนรักษาสัจจะเสียจริง ข้าเห็นแก่ความสัตย์และความกตัญญูของเจ้า ข้าจะไม่กินเจ้าเป็นอาหารหรอก และต่อจากนี้ไปหากมีใครในหมู่บ้านเจ็บป่วยละก็ ให้พวกเขาเข้ามาเก็บผลมะม่วงวิเศษไปรักษาได้ แต่ต้องขออนุญาตจากข้าก่อนนะ ห้ามขโมยไปเด็ดขาด

น้ำหวาน: ขอบพระคุณท่านมังกรมาก ๆ นะคะ หนูดีใจเหลือเกินที่จะได้กลับไปอยู่กับแม่ และจะรีบไปจ้างช่างตีนี้ให้ทุกๆ คนในหมู่บ้านได้รู้กัน

น้ำหวานออกเดินทางจากป่าอาถรรพ์เพื่อกลับไปแจ้งข่าวดีให้ทุกคนในหมู่บ้านรับรู้ ทุกคนต่างดีใจกันยกใหญ่ที่จากนี้ไปจะมีผลมะม่วงวิเศษไว้รักษาอาการเจ็บป่วย เจ้ามังกรักษ์เลิกกินคนเป็นอาหาร แต่ยังคงทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลต้นมะม่วงวิเศษอยู่เช่นเคย ป่าอาถรรพ์ที่ไม่มีผู้ใดกล้าเข้าไป กลายเป็นป่าแสนสุขที่คนในหมู่บ้านเข้าไปเก็บผลไม้พืชสมุนไพรมารับประทาน และรักษาโรคต่างๆ บ้างก็นำมาขายเพื่อหารายได้ ส่วนน้ำหวานกับแม่ก็อาศัยอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขตลอดมา

ตอนที่ 2 คำชี้แจง ให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่กำหนด

🌀 นักเรียนคิดว่า การปฏิบัติตนตามหลักธรรมต่อไปนี้ จะเกิดประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติอย่างไร

๑. เบญจธรรม

๒. กุศลมูล ๓

๓. พละ ๔

๔. คารวะ ๖

๕. กตัญญูทเวทต่อพระมหากษัตริย์

๖. มีวินัย

๗. การงานไม่มีโทษ

๘. ไม่ประมาทในธรรม

๙. คนจะได้รับเกียรติด้วยสัจจะ

๑๐. พุดเช่นไร ทำเช่นนั้น

แบบบันทึกการให้คะแนนรายบุคคล

คำชี้แจง: ให้ผู้สอนทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

ลำดับ	ชื่อ - สกุล ของผู้รับการประเมิน	คำตอบ ครบถ้วนสมบูรณ์			ทำงานด้วยความ เรียบร้อย			ส่งงาน ตรงเวลา			รวม 9 คะแนน
		3	2	1	3	2	1	3	2	1	
1											
2											
3											
4											
5											
6											
7											
8											
9											
10											

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน/...../.....

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับคุณภาพ 3 หมายถึง ตอบคำถามได้อย่างสมบูรณ์ ทำงานด้วยความเรียบร้อย และส่งงานตรงเวลาทุกครั้ง

ระดับคุณภาพ 2 หมายถึง ตอบคำถามได้อย่างสมบูรณ์ ทำงานด้วยความเรียบร้อย และส่งงานไม่ตรงเวลา

ระดับคุณภาพ 1 หมายถึง ไม่ตอบคำถาม ไม่ทำงานด้วยความเรียบร้อย และไม่ส่งงาน

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
8 - 11	ดี
5 - 8	พอใช้
ต่ำกว่า 5	ปรับปรุง

แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

คำชี้แจง : ให้ ผู้สอน สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน แล้วขีด ✓
ลงในช่องที่ตรงกับระดับคะแนน

คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ด้าน	รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
		3	2	1
1. รักษาดี ศาสน์ กษัตริย์	1.1 ยืนตรงเมื่อได้ยินเพลงชาติ ร้องเพลงชาติได้ และบอกความหมาย ของเพลงชาติ			
	1.2 ปฏิบัติตนตามสิทธิและหน้าที่ของนักเรียน ให้ความร่วมมือ ร่วมใจ ในการทำงานกับสมาชิกในห้องเรียน			
	1.3 เข้าร่วมกิจกรรมที่สร้างความสามัคคี ประองตอง และเป็นประโยชน์ ต่อโรงเรียนและชุมชน			
	1.4 เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ ปฏิบัติตนตามหลักของ ศาสนา และเป็นตัวอย่างที่ดีของศาสนิกชน			
	1.5 เข้าร่วมกิจกรรมและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับสถาบัน พระมหากษัตริย์ตามที่โรงเรียนและชุมชนจัดขึ้น ขึ้นชมในพระราช กรณียกิจ พระปรีชาสามารถของพระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์			
2. ซื่อสัตย์ สุจริต	2.1 ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง และเป็นจริง			
	2.2 ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ละอาย และเกรงกลัวที่จะทำความผิด ทำตามสัญญาที่ตนให้ไว้กับพ่อแม่หรือผู้ปกครอง และครู			
	2.3 ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยความซื่อตรง และเป็นแบบอย่างที่ดี แก่เพื่อนด้านความซื่อสัตย์			
3. มีวินัย รับผิดชอบ	3.1 ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัว และโรงเรียน มีความตรงต่อเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ในชีวิต ประจำวันมีความรับผิดชอบ			
4. ใฝ่เรียนรู้	4.1 ตั้งใจเรียน			
	4.2 เอาใจใส่ในการเรียน และมีความเพียรพยายามในการเรียน			
	4.3 เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ			
	4.4 ศึกษาค้นคว้า หาความรู้จากหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ สื่อ เทคโนโลยีต่างๆ แหล่งการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และเลือกใช้สื่อได้อย่างเหมาะสม			
	4.5 บันทึกความรู้ วิเคราะห์ ตรวจสอบบางสิ่งที่เรียนรู้ สรุปเป็นองค์ความรู้			
	4.6 แลกเปลี่ยนความรู้ ด้วยวิธีการต่างๆ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน			

คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ด้าน	รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
		3	2	1
5. อยู่อย่างพอเพียง	5.1 ใช้ทรัพย์สินและสิ่งของของโรงเรียนอย่างประหยัด			
	5.2 ใช้อุปกรณ์การเรียนอย่างประหยัดและรู้คุณค่า			
	5.3 ใช้จ่ายอย่างประหยัดและมีการเก็บออมเงิน			
6. มุ่งมั่น ในการทำงาน	6.1 มีความตั้งใจและพยายามในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย			
	6.2 มีความอดทนและไม่ท้อแท้ต่ออุปสรรคเพื่อให้งานสำเร็จ			
7. รักความเป็นไทย	7.1 มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย			
	7.2 เห็นคุณค่าและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทย			
8. มีจิตสาธารณะ	8.1 รู้จักช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูทำงาน			
	8.2 อาสาทำงาน ช่วยคิด ช่วยทำ และแบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่น			
	8.3 ดูแล รักษาทรัพย์สินสมบัติและสิ่งแวดล้อมของห้องเรียน โรงเรียน ชุมชน			
	8.4 เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของโรงเรียน			

ลงชื่อ นางสาวญาณิศา เลิศไกร ผู้ประเมิน

...../...../.....

เกณฑ์การให้คะแนน

พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนและสม่ำเสมอ ให้ 3 คะแนน

พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนและบ่อยครั้ง ให้ 2 คะแนน

พฤติกรรมที่ปฏิบัติบางครั้ง ให้ 1 คะแนน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม		ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	รหัสวิชา ส. 11101	ภาคเรียนที่ 1
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่องเรียนรู้สิ่งที่ดี		เวลา..... ชั่วโมง
หน่วยย่อยที่ 2 เรื่องการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนา		เวลา..... ชั่วโมง
ครูผู้สอน นางสาวญาณิศา เลิศไกร	วันที่ เดือน	พ.ศ.

1. มาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัด

มาตรฐานการเรียนรู้

ส 1.1 รู้และเข้าใจประวัติความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนเองนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด

ส 1.1 ป.6/6 เห็นคุณค่าและสวดมนต์ แผ่เมตตา และบริหารจัดการเจริญปัญญา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด

2. สาระสำคัญ / ความคิดรวบยอด

ชาวพุทธทุกคนควรฝึกการบริหารจิต และเจริญปัญญาตามแนวทางของพระพุทธศาสนา และฝึกการยืน การเดิน การนั่ง การนอน การฟัง การอ่าน การคิด การเขียน และการถามอย่างมีสติ

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. ปฏิบัติตนในการบริหารจิต และเจริญปัญญาตามแนวทางของพระพุทธศาสนาได้
2. ฝึกการยืน การเดิน การนั่ง การนอน การฟัง การอ่าน การคิด การเขียน และการถามอย่างมีสติ

4. สาระการเรียนรู้

4.1 สาระการเรียนรู้แกนกลาง

ความรู้ (k)

- สวดมนต์ไหว้พระ สรรเสริญคุณพระรัตนตรัยและแผ่เมตตา
- รู้ความหมายของสติสัมปชัญญะ สมาธิ และปัญญา
- รู้วิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจิตและเจริญปัญญา

ทักษะ (P)

- ฝึกการยืน การเดิน การนั่ง และการนอนอย่างมีสติ

- ฝึกการกำหนดรู้ความรู้สึกเมื่อตาเห็นรูป หูฟังเสียง จมูกดมกลิ่น ลิ้นลิ้มรส กายสัมผัส
สิ่งที่มากระทบใจรับรู้ธรรมารมณ์

- ฝึกให้มีสมาธิในการฟัง การอ่าน การคิด การถาม และการเขียน

4.2 สารการเรียนรู้ท้องถิ่น

-

5. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

5.1 ความสามารถในการสื่อสาร

5.2 ความสามารถในการคิด

5.2.1 ทักษะการวิเคราะห์

5.2.2 ทักษะการนำความรู้ไปใช้

5.3 ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

6. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. มีวินัย
2. ใฝ่เรียนรู้
3. มุ่งมั่นในการทำงาน

7. กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1. ครูพานักเรียนไปยังห้องจริยธรรม หรือห้องพุทธศาสนา แล้วครูให้ตัวแทนนักเรียนที่ได้รับ
การฝึกการพัฒนาจิตปฏิบัติตามขั้นตอนให้เพื่อนดู โดยครูเป็นผู้อธิบายตามลำดับ ดังนี้

- 1.1 การสวดมนต์ไหว้พระสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย
- 1.2 การแผ่เมตตา
- 1.3 การฝึกจิตให้มีสติ และมีสมาธิ
- 1.4 การบริหารจัดการและเจริญปัญญา

2. นักเรียนตอบคำถามกระตุ้นความคิด

- นักเรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยในเวลาใดบ้าง

(หลังเข้าแถวเคารพธงชาติ ก่อนเข้าเรียน และก่อนนอน หรือพิจารณาตามคำตอบของ
นักเรียน โดยให้อยู่ในดุลยพินิจของครูผู้สอน)

3. ครูให้นักเรียนฝึกนั่งสมาธิเป็นเวลา 3 นาที และถามนักเรียนว่าก่อนนั่งและหลังนั่ง
รู้สึกอย่างไร เพื่อนำเข้าสู่การเรียนเรื่องการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนา

ขั้นสอน

4. นักเรียนทุกคนฝึกปฏิบัติตนเกี่ยวกับการสวดมนต์ไหว้พระสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย การแผ่เมตตา และการทำสมาธิ หากมีข้อสงสัยให้ศึกษาความรู้เพิ่มเติม จากหนังสือเรียน หรือ สอบถามจากครูผู้สอน

5. นักเรียนแต่ละคนฝึกปฏิบัติการสวดมนต์ไหว้พระสรรเสริญ คุณพระรัตนตรัย การแผ่เมตตา และการทำสมาธิ โดยครูคอยสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนและให้คำแนะนำ

ขั้นสรุป

6. ครูนำข้อความประมาณ 4-5 บรรทัด มาอ่านให้นักเรียนฟัง แล้วให้นักเรียนเขียนสรุปประเด็นสำคัญส่งครูผู้สอน จากนั้นครูตรวจสอบความถูกต้อง และให้ตัวแทนนักเรียนที่สามารถเขียนจับใจความ ได้ดีที่สุดมาเล่าวิธีการฟังและเขียนให้เพื่อนฟังที่หน้าชั้นเรียน

7. ครูชี้แนะให้นักเรียนเข้าใจว่า การมีสมาธิในการฟังและการเขียนนั้น มีความสำคัญต่อการเรียนรู้และการทำงาน นักเรียนจึงควรฝึกฝนอยู่เสมอๆ

8. ครูให้นักเรียนซักถามข้อสงสัยจากการเรียนด้วยคำถามที่เหมาะสมครูตอบคำถามและแนะนำนักเรียนในการตั้งคำถามในประเด็นที่เหมาะสมและถามในสิ่งที่เป็นประโยชน์

8. สื่อการเรียนรู้ / แหล่งเรียนรู้

1. หนังสือเรียน สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ป.6

2. หนังสือค้นคว้าเพิ่มเติม

เสฐียรพงษ์ วรรณปก. 2544. พุทธสาวก พุทธสาวิกา. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.

3. ตัวอย่างข้อความ

9. การวัดและประเมินผล

วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์
ประเมินการนำเสนอผลงาน	แบบประเมินการนำเสนอผลงาน	ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์
สังเกตความมีวินัย ใฝ่เรียนรู้ และมุ่งมั่นในการทำงาน	แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์	ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์
ตรวจแบบทดสอบหลังเรียน หน่วยการเรียนรู้ที่ 3	แบบทดสอบหลังเรียน หน่วยการเรียนรู้ที่ 3	ร้อยละ 60 ผ่านเกณฑ์
ตรวจสอบบันทึกการปฏิบัติตน เรื่อง เรียนรู้สิ่งที่ดี	แบบประเมินสมุดบันทึก การปฏิบัติตน เรื่อง เรียนรู้สิ่งที่ดี	ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์

บันทึกการปฏิบัติตน เรื่อง เรียนรู้สิ่งที่ดี

คำชี้แจง ให้นักเรียนแต่ละคนปฏิบัติกิจกรรมตามที่กำหนดให้ ดังนี้

1. นำคุณธรรมอันเป็นแบบอย่างของพระสาวก ชาดก และศาสนิกชนตัวอย่างไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

2. ฝึกบริหารจัดการและเจริญปัญญาในอิริยาบถต่างๆ ตามแนวทางของพระพุทธศาสนา

โดยครูระยะเวลา 1 สัปดาห์ หรือพิจารณาตามความเหมาะสม แล้วบันทึกผลที่ได้จากการปฏิบัติลงในตารางจากนั้นนำเสนอสรุปตามกำหนดเวลาที่ตกลงกัน

รายการปฏิบัติ	ตัวอย่างการกระทำ/พฤติกรรม	ผู้รับรอง
1. การปฏิบัติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตของพุทธสาวก ชาดก และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด		
2. การบริหารจัดการและเจริญปัญญาตามแนวทางของพระพุทธศาสนา		

🌸 ประโยชน์ของการปฏิบัติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตของพุทธสาวก ชาดก และศาสนิกชนตัวอย่าง

.....

.....

.....

.....

.....

🌸 ประโยชน์ของการบริหารจัดการและเจริญปัญญาตามแนวทางของพระพุทธศาสนา

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างข้อความสั้นๆ

หนังสือใบลาน เป็นเอกสารโบราณที่ใช้บันทึกพระธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา และบันทึกเรื่องราวต่างๆ ในอดีต คนไทยโบราณนิยมเรียกว่า “คัมภีร์ใบลาน” เพราะส่วนใหญ่จะจดจารพระธรรมและบทสวดมนต์ต่างๆ รวมทั้งเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ

หนังสือใบลาน ทำจากใบของต้นลาน ซึ่งมีลักษณะคล้ายต้นตาล ก่อนที่จะนำมาจารเป็นเอกสารนั้น ต้องผ่านกรรมวิธีหลายขั้นตอน เช่น ทำใบลานให้เรียบไม่โค้งงอหรือบิดไปบิดมา เป็นต้น เส้นอักษรในหนังสือใบลานส่วนมากเป็นเส้นจาร เส้นชุบหมึก และเส้นทองก็มีบ้างแต่เป็นส่วนน้อย อุปกรณ์ที่มักใช้คู่กับคัมภีร์ใบลาน คือ กากะเขยมีไว้สำหรับใช้เป็นที่วางคัมภีร์ใบลาน เพื่อใช้อ่านและแปลหนังสือใบลานโดยเฉพาะ

มัสยิดเซนต์โซเฟีย ตั้งอยู่ในกรุงคอนสแตนติโนเปิล (เมืองอิสตันบูล) ประเทศตุรกี ซึ่งจักรพรรดิคอนสแตนตินโปรดฯ ให้สร้างขึ้นเมื่อประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ และมีการปรับปรุงครั้งใหญ่สมัยจักรพรรดิจัสติเนียน แต่เดิมเป็นโบสถ์ทางคริสต์ศาสนา แต่เมื่อพระเจ้าโมฮัมเหม็ดที่ ๒ ซึ่งทรงนับถือศาสนาอิสลาม ได้ปกครองตุรกี จึงทรงดัดแปลงโบสถ์เซนต์โซเฟีย ให้เป็นมัสยิดอิสลาม แต่ก็ยังคงรูปแบบและความงามดั้งเดิมเอาไว้ ด้วยเหตุนี้มัสยิดเซนต์โซเฟีย จึงมีความงดงามอย่างมหัศจรรย์ เพราะเป็นการผสมผสานระหว่างศิลปกรรมแบบคริสเตียนกับอิสลามจนได้รับการบันทึกให้เป็น ๑ ใน ๗ สิ่งมหัศจรรย์ของโลกยุคกลาง

ตัวอย่างบทความสั้นๆ

ท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยหรือที่เรียกว่า “เมืองเก่าสุโขทัย” ในอดีตเคยเป็นราชธานีของไทยที่มีความเจริญรุ่งเรืองทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมมากกว่า ๗๐๐ ปี โดยสุโขทัยมาจากคำ ๒ คำ คือ สุข+อุทัย แปลว่า รุ่งอรุณแห่งความสุข ราชธานีสุโขทัยเริ่มก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. ๑๗๙๒ โดยมีพ่อขุนศรีอินทราทิตย์แห่งราชวงศ์พระร่วงทรงเป็นปฐมกษัตริย์ ในบรรดากษัตริย์ราชวงศ์พระร่วงที่ปกครองอาณาจักรสุโขทัย กษัตริย์ที่คนไทยรู้จักกันมากที่สุด คือ พ่อขุนรามคำแหงมหาราช ผู้ทรงประดิษฐ์อักษรไทยและทรงวางรากฐานทางการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ ศาสนา และแผ่ขยายอาณาเขตของสุโขทัยออกไปอย่างกว้างขวาง

สำหรับสถานที่ท่องเที่ยวในอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย มีอยู่มากมายหลายแห่ง ทั้งภายในกำแพงเมืองและนอกกำแพงเมือง ที่สำคัญเช่น พระบรมราชานุสาวรีย์พ่อขุนรามคำแหงมหาราช พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รามคำแหงศรีดงศ์หรือทำนบพระร่วง เต่าทุเรียง วัดมหาธาตุ วัดตระพังเงิน วัดพระพายหลวง วัดสระศรี วัดศรีชุม วัดศรีสวาย วัดเจดีย์สี่ห้อง วัดตระพังทองหลวง วัดสะพานหิน เป็นต้น

อาจกล่าวได้ว่า อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย เป็นแหล่งเก็บรวบรวมมรดกทางวัฒนธรรมไทยที่สำคัญแห่งหนึ่ง และเป็นสถานที่ที่มีความโดดเด่นเป็นเลิศในระดับสากล จนได้รับการประกาศจากองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ให้เป็นมรดกโลก เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๔ (รวมทั้งศรีสัชนาลัย และกำแพงเพชร)

แบบบันทึกการให้คะแนนรายบุคคล

คำชี้แจง: ให้ผู้สอนทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

ลำดับ	ชื่อ - สกุล ของผู้รับการประเมิน	คำตอบ ครบถ้วนสมบูรณ์			ทำงานด้วยความ เรียบร้อย			ส่งงาน ตรงเวลา			รวม 9 คะแนน
		3	2	1	3	2	1	3	2	1	
1											
2											
3											
4											
5											
6											
7											
8											
9											
10											

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน/...../.....

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับคุณภาพ 3 หมายถึง ตอบคำถามได้อย่างสมบูรณ์ ทำงานด้วยความเรียบร้อย และส่งงานตรงเวลาทุกครั้ง

ระดับคุณภาพ 2 หมายถึง ตอบคำถามได้อย่างสมบูรณ์ ทำงานด้วยความเรียบร้อย และส่งงานไม่ตรงเวลา

ระดับคุณภาพ 1 หมายถึง ไม่ตอบคำถาม ไม่ทำงานด้วยความเรียบร้อย และไม่ส่งงาน

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
8 - 11	ดี
5 - 8	พอใช้
ต่ำกว่า 5	ปรับปรุง

แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

คำชี้แจง : ให้ ผู้สอน สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน แล้วขีด ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับคะแนน

คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ด้าน	รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
		3	2	1
1. รักษาดี ศาสน์ กษัตริย์	1.1 ยืนตรงเมื่อได้ยินเพลงชาติ ร้องเพลงชาติได้ และบอกความหมายของเพลงชาติ			
	1.2 ปฏิบัติตนตามสิทธิและหน้าที่ของนักเรียน ให้ความร่วมมือ ร่วมใจในการทำงานกับสมาชิกในห้องเรียน			
	1.3 เข้าร่วมกิจกรรมที่สร้างความสามัคคี ประองตอง และเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชน			
	1.4 เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ ปฏิบัติตนตามหลักของศาสนา และเป็นตัวอย่างที่ดีของศาสนิกชน			
	1.5 เข้าร่วมกิจกรรมและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ตามที่โรงเรียนและชุมชนจัดขึ้น ขึ้นชมในพระราชกรณียกิจ พระปรีชาสามารถของพระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์			
2. ซื่อสัตย์ สุจริต	2.1 ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง และเป็นจริง			
	2.2 ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ละอาย และเกรงกลัวที่จะทำความผิด ทำตามสัญญาที่ตนให้ไว้กับพ่อแม่หรือผู้ปกครอง และครู			
	2.3 ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยความซื่อตรง และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เพื่อนด้านความซื่อสัตย์			
3. มีวินัย รับผิดชอบ	3.1 ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัว และโรงเรียน มีความตรงต่อเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวันมีความรับผิดชอบ			
4. ใฝ่เรียนรู้	4.1 ตั้งใจเรียน			
	4.2 เอาใจใส่ในการเรียน และมีความเพียรพยายามในการเรียน			
	4.3 เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ			
	4.4 ศึกษาค้นคว้า หาความรู้จากหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยีต่างๆ แหล่งการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และเลือกใช้สื่อได้อย่างเหมาะสม			
	4.5 บันทึกความรู้ วิเคราะห์ ตรวจสอบบางสิ่งที่เรียนรู้ สรุปเป็นองค์ความรู้			
	4.6 แลกเปลี่ยนความรู้ ด้วยวิธีการต่างๆ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน			

คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ด้าน	รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
		3	2	1
5. อยู่อย่างพอเพียง	5.1 ใช้ทรัพย์สินและสิ่งของของโรงเรียนอย่างประหยัด			
	5.2 ใช้อุปกรณ์การเรียนอย่างประหยัดและรู้คุณค่า			
	5.3 ใช้จ่ายอย่างประหยัดและมีการเก็บออมเงิน			
6. มุ่งมั่น ในการทำงาน	6.1 มีความตั้งใจและพยายามในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย			
	6.2 มีความอดทนและไม่ท้อแท้ต่ออุปสรรคเพื่อให้งานสำเร็จ			
7. รักความเป็นไทย	7.1 มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย			
	7.2 เห็นคุณค่าและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทย			
8. มีจิตสาธารณะ	8.1 รู้จักช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูทำงาน			
	8.2 อาสาทำงาน ช่วยคิด ช่วยทำ และแบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่น			
	8.3 ดูแล รักษาทรัพย์สินสมบัติและสิ่งแวดล้อมของห้องเรียน โรงเรียน ชุมชน			
	8.4 เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของโรงเรียน			

ลงชื่อ นางสาวญาณิศา เลิศไกร ผู้ประเมิน

...../...../.....

เกณฑ์การให้คะแนน

พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนและสม่ำเสมอ ให้ 3 คะแนน

พฤติกรรมที่ปฏิบัติชัดเจนและบ่อยครั้ง ให้ 2 คะแนน

พฤติกรรมที่ปฏิบัติบางครั้ง ให้ 1 คะแนน

ภาคผนวก ค คู่มือการจัดการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามพุทธโอวาท 3 เพื่อพัฒนาทักษะการคิด
อย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

คู่มือการจัดการเรียนรู้

โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ตามหลักพุทธโอวาท 3
เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

One day trip

แผนผัง

การเดินทางเข้าร่วมฐานกิจกรรม

คู่มือกิจกรรม

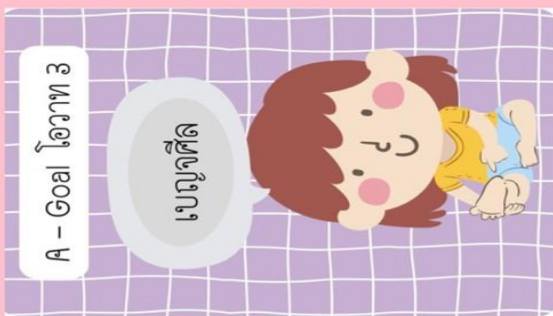
ฐานที่ 1 ไม่ทำความชั่ว

ปัญญาศีล

ญาณิศา เลิศไกร

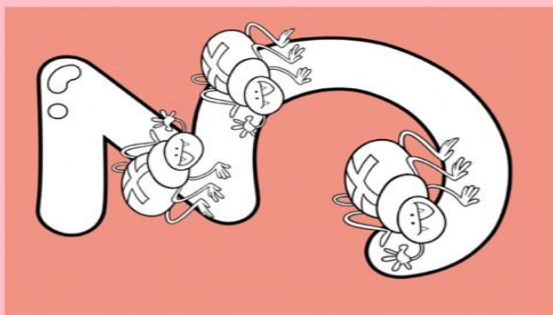
กติกาการเล่น A - Goal

A - Goal โกวาท 3

เบญจศีล

เลือกการ์ด

สุ่มจับหมายเลข

อ่านข้อคำถาม

A - Goal โกวาท 3

ไม่หลงละเล็งเลือน

มีคำตอบ = goal

A - Goal โอวาท 3

เบญจศีล

A - Goal โอวาท 3

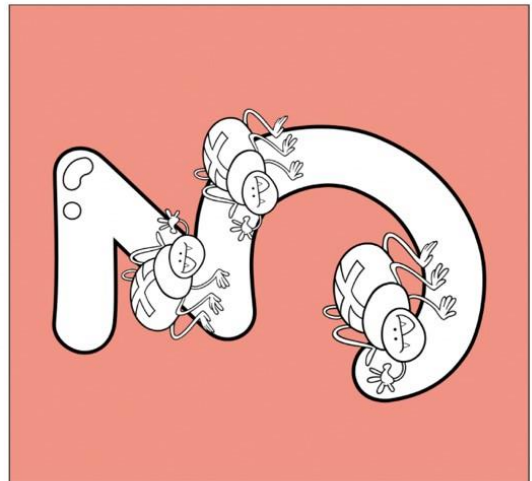
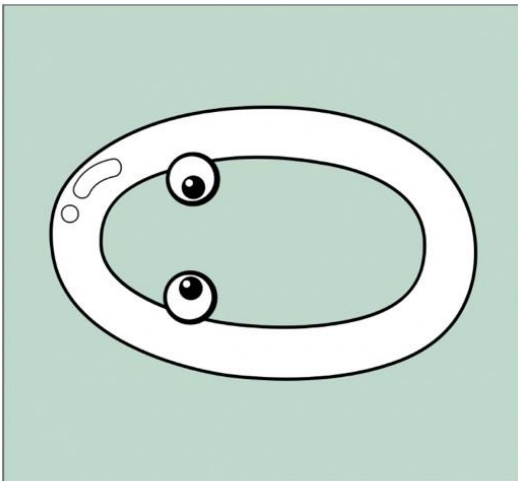
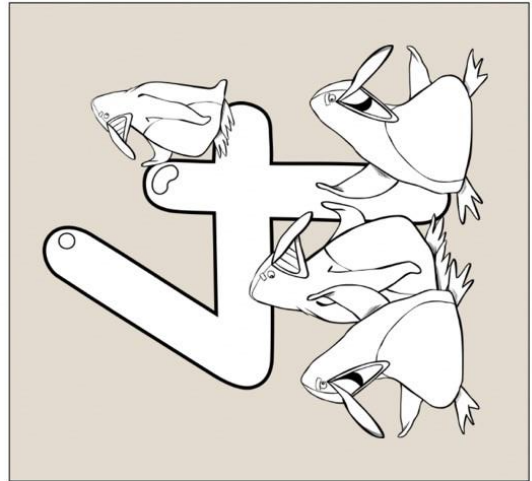
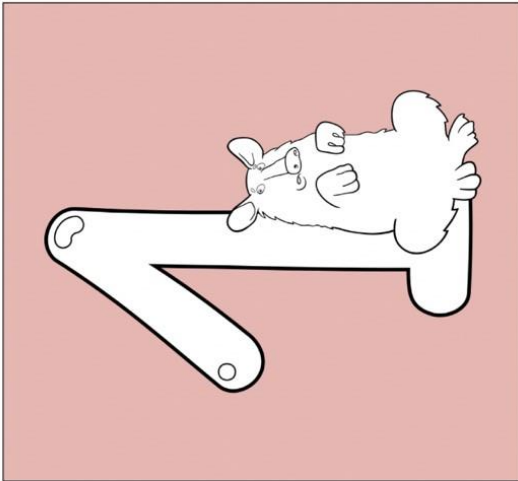
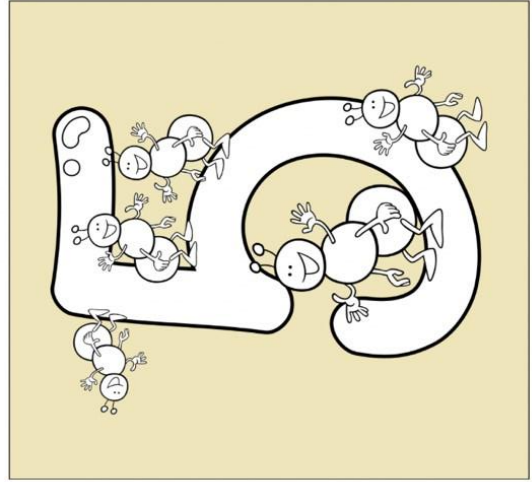
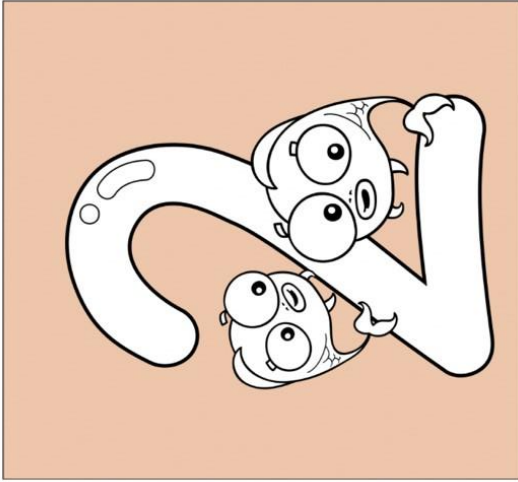
เบญจธรรม

A - Goal โอิวาท 3

ไม่ทำความชั่ว

ข้อคำถาม

A-GOAL โอวาท 3

1

[กุศลมูล 3 / อโมหะ]

การไม่หลงเลอะเลือน
คิดอย่างมีเหตุผล แยกแยะ
ว่าสิ่งใดดี ไม่ดี ตรงกับหลัก
ธรรมใด

2

[เบญจธรรม / สัมมาอาชีวะ]

นาย A ไม่สนับสนุนให้คนกระทำ
ผิดศีล 5 แสดงว่า นาย A มีหลัก
ธรรมใด

3

[พละ 4 / ปัญญาพละ]

ต้นสนแยกแยะได้ว่า สิ่งใดควรทำ
สิ่งใดไม่ควรทำแสดงว่าต้นสน
มีธรรม ในการดำเนินชีวิต
ว่าอย่างไร

4

[อโลกะ]

ความไม่โลภ เรียกอีกอย่างในทาง
พระพุทธศาสนาว่าอย่างไร

5

[พอในในคู่ครอง / ไม่ล่วง
ละเมิดคู่ครองผู้อื่น]

กามสังวร หมายถึงอะไร

6

[เมตตกรุณา/สัมมาอาชีวะ/
กามสังวร/สัจจะ/สติสังวร]

หลักเบญจธรรม ประกอบด้วย
อะไรบ้าง

7

[อนวัชชพละ]

“เมื่อทำความดี ก็จะไม่เจริญ
ก้าวหน้า” ตรงกับพละ 4 ข้อใด

8

[อโลกะ/อโทสะ/อโมหะ]

กุศลมูล 3 ประกอบด้วย
อะไรบ้าง

คู่มือกิจกรรม

ฐานที่ 2 ทำความดี

ปัญญาธรรม

ญาณิศา เลิศไกร

กติกากาการเล่น

สัญลักษณ์หมายเลข

คำถาม (Question)
คำตอบดี
 สัจพพะ: การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทำให้เกิดความสามัคคี และ ก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคม

อ่านข้อคำถามพร้อมแสดงบทบาทสมมติตามประเด็นที่ได้

คำถาม (Question)
คำตอบดี
 วิธีพละ: มีความซื่อสัตย์ซื่อสัตย์ เป็นกำลัง เช่น ซื่อสัตย์ ซื่อสัตย์ทำงาน

คำถาม (Question)
คำตอบดี
 สันมาจาชีวิต: การประกอบอาชีพ สุจริตและ ไม่ฉ้อฉล สนับสนุนให้คนทำดีได้ ๕

อ่านข้อคำถามพร้อมแสดงบทบาทสมมติตามประเด็นที่ได้

คำถาม
(Question)

ทำแต่ความดี

อโมหะ
ความไม่หลงเลอะเลือน
รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล
สามารถแยกแยะได้ว่า
สิ่งใดดี สิ่งใดไม่ดี

คำถาม
(Question)

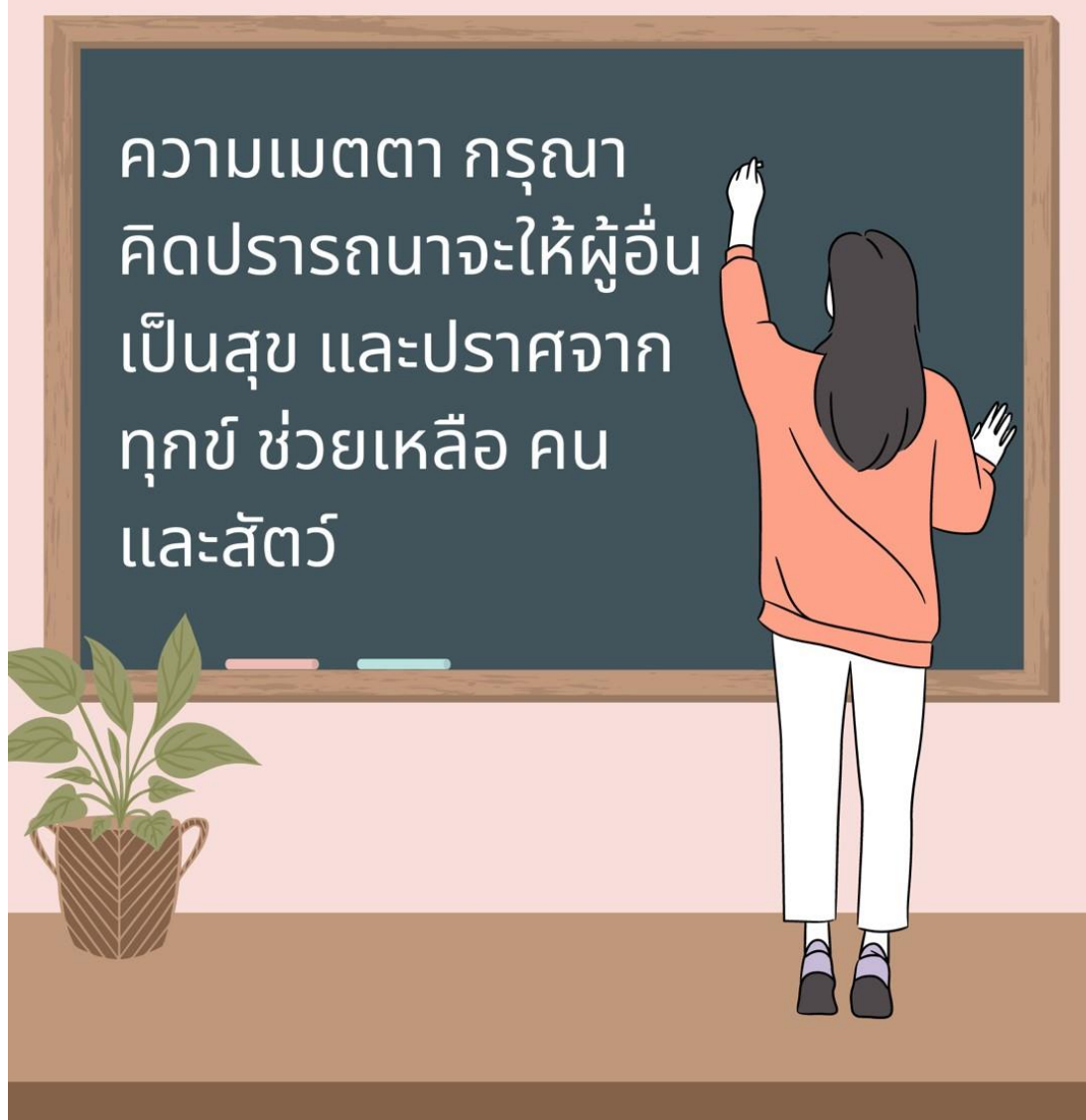
ทำแต่ความดี

ปัญญาพละ
มีปัญญาเป็นกำลัง
ในการ ใช้แยกแยะว่า
สิ่งใดควรทำ ได้อย่าง
ถูกต้อง

คำถาม
(Question)

ทำแต่ความดี

คำถาม
(Question)

ทำแต่ความดี

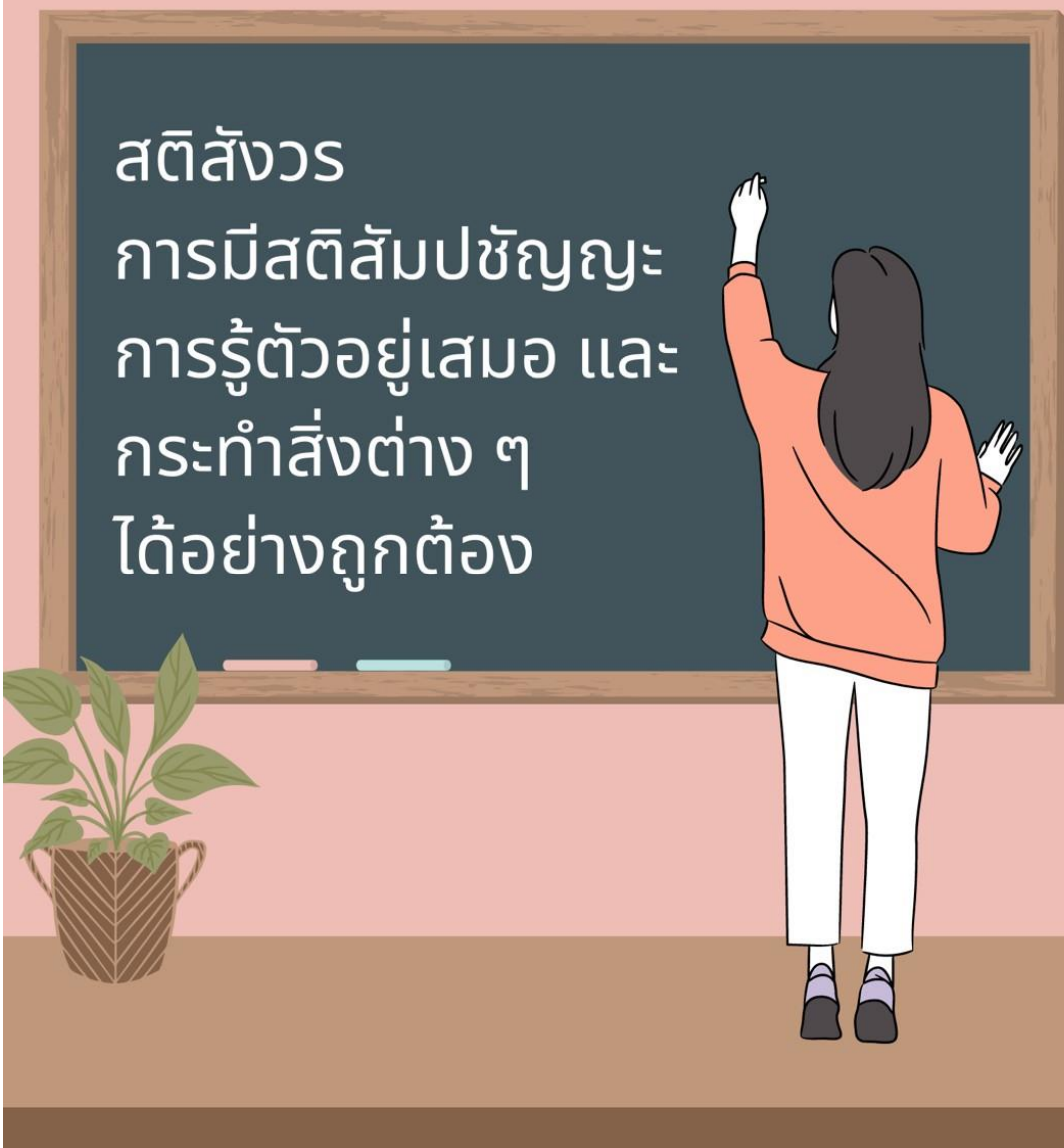
สังคหผละ
การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
ทำให้เกิดความสามัคคี
และ ก่อให้เกิดประโยชน์
แก่สังคม

คำถาม
(Question)

ทำแต่ความดี

สติสังวร
การมีสติสัมปชัญญะ
การรู้ตัวอยู่เสมอ และ
กระทำสิ่งต่าง ๆ
ได้อย่างถูกต้อง

คำถาม
(Question)

ทำแต่ความดี

สิ่งจะ
การมีวาจาสัตย์
พูดความจริง พูดแต่
สิ่งที่มี ประโยชน์
พูดจาไพเราะ สุขภาพ

คู่มือกิจกรรม

ฐานที่ 3 ทำจิตใจให้บริสุทธิ์

ปัญญาธรรม

ญาณิศา เลิศไกร

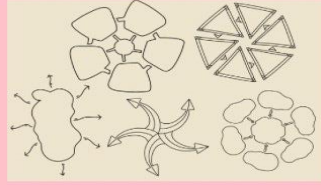
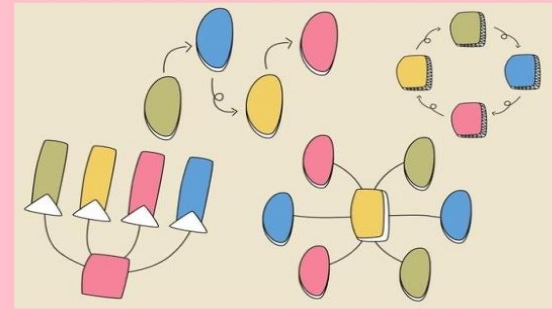
กติกากาการเล่น

ทอยเต๋า เพื่อทราบหมายเลข

อ่านข้อคำถาม เพื่อวิเคราะห์ทักษะการคิด

นำมาเขียนในรูปแบบ

ของผังความคิด

TOPIC

หัวข้อที่ 1

การสวดมนต์ แผ่เมตตา

การสรรเสริญพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ บูชาพระรัตนตรัย แผ่เมตตา

หัวข้อที่ 2

การทำสมาธิ

อาการที่ใจตั้งมั่นอยู่ในอารมณ์เดียว อย่างต่อเนื่อง หรือ อาการที่ใจหยุด นิ่งแน่วแน่ ไม่ซัดส่ายไปมา

หัวข้อที่ 3

เบญจศีล

ศีล ๕ เป็นธรรมลำดับแรกสุดในการครองตน เพราะเป็นการป้องกันตนเองไม่ให้ทำชั่ว

หัวข้อที่ 4

เบญจธรรม

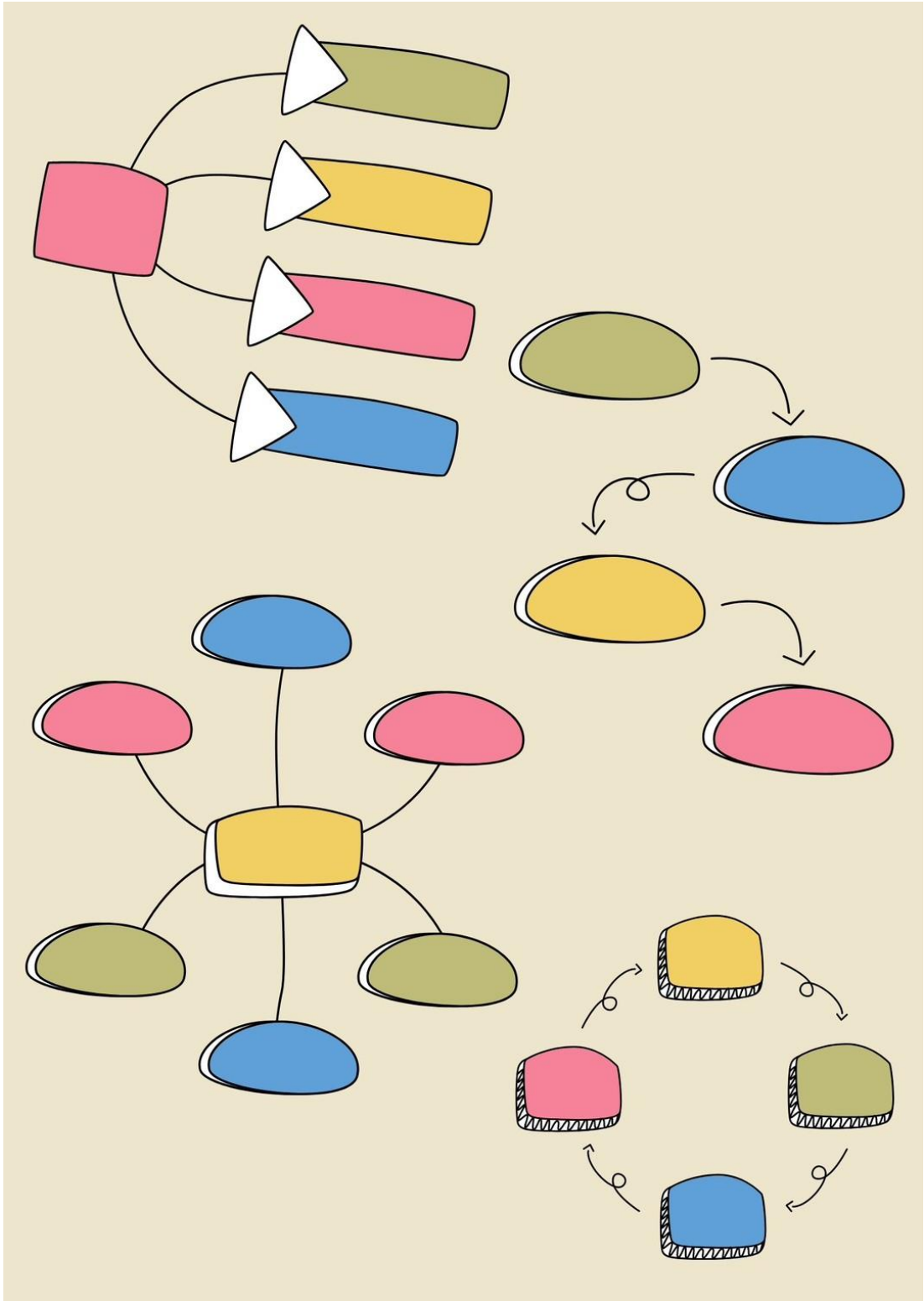
ข้อพึงปฏิบัติ ๕ ประการ คู่กับเบญจศีล ที่เป็นข้อห้าม ส่วนเบญจธรรม เป็นข้อปฏิบัติ

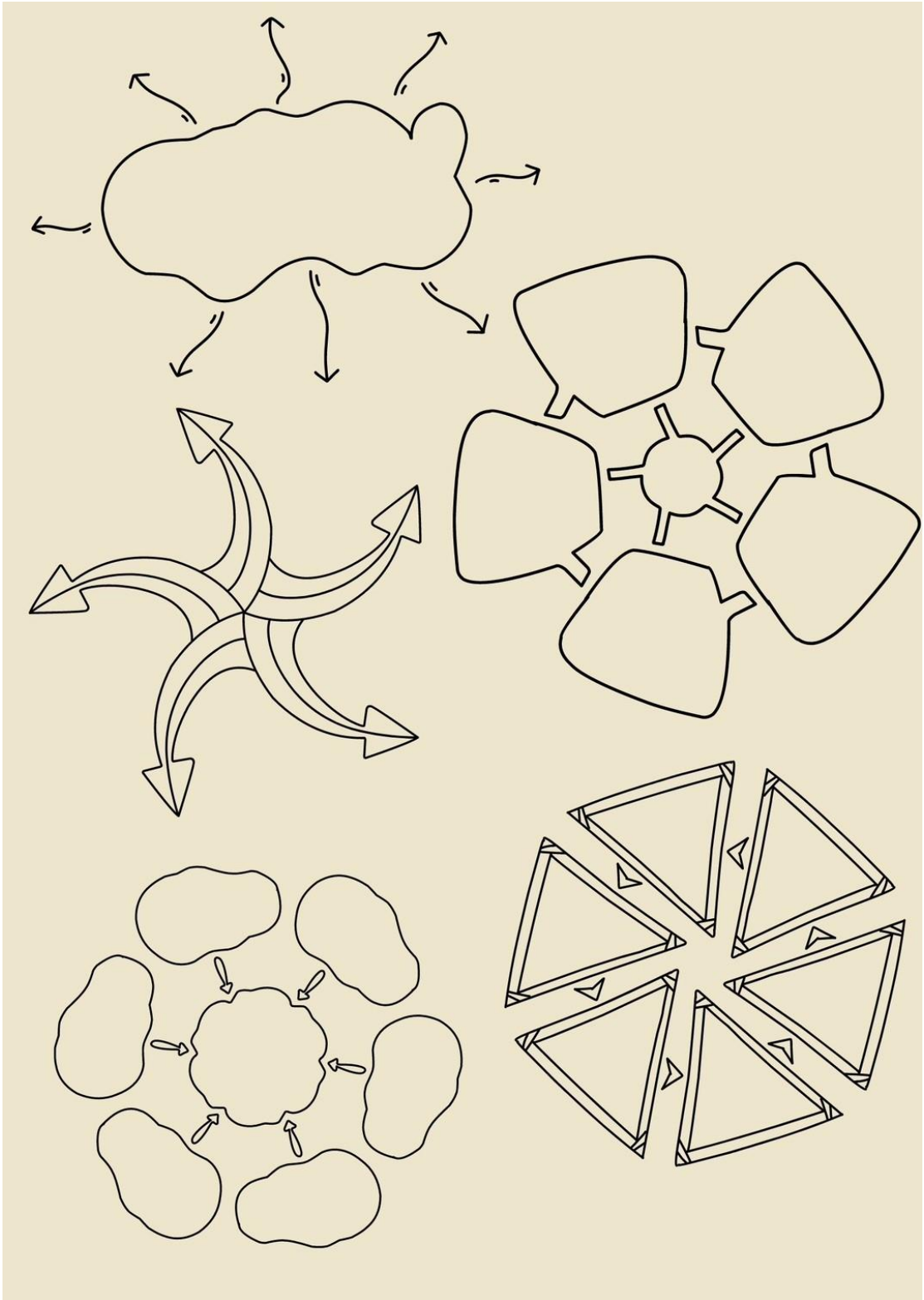
หัวข้อที่ 5

ศึกษาพระธรรม

เข้าใจและนำไปปฏิบัติตามให้เกิดผล พระธรรมเป็นที่พึ่งสำคัญช่วยให้เข้าใจสภาพธรรมต่าง ๆ

ที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง

ภาคผนวก ง แบบวัดทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

แบบวัดทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

ด้าน	ระดับคุณภาพ			
	4	3	2	1
ความสามารถ ในการนิยาม ปัญหา	วิเคราะห์ ข้อความ หรือสถานการณ์ ต่างๆที่เป็นปัญหา แล้วสามารถบอก ลักษณะของปัญหา และระบุประเด็น สำคัญ ระบุ องค์ประกอบของ ปัญหาของเหตุการณ์ หรือเรื่องราวที่ เกิดขึ้นได้อย่าง ครบถ้วน	วิเคราะห์ ข้อความ หรือสถานการณ์ ต่างๆที่เป็นปัญหา แล้วสามารถบอก ลักษณะของปัญหา และระบุประเด็น สำคัญ ระบุ องค์ประกอบของ ปัญหาของเหตุการณ์ หรือเรื่องราวที่ เกิดขึ้นได้อย่าง ครบถ้วนบางส่วน	วิเคราะห์ ข้อความ หรือสถานการณ์ ต่างๆที่เป็นปัญหา แล้วสามารถบอก ลักษณะของปัญหา และระบุประเด็น สำคัญ ระบุ องค์ประกอบของ ปัญหาของเหตุการณ์ หรือเรื่องราวที่ เกิดขึ้นได้เป็น ส่วนน้อย	วิเคราะห์ ข้อความ หรือสถานการณ์ ต่างๆที่เป็นปัญหา แล้วสามารถบอก ลักษณะของปัญหา และระบุประเด็น สำคัญ ระบุ องค์ประกอบของ ปัญหาของเหตุการณ์ หรือเรื่องราวที่ เกิดขึ้นได้น้อยมาก
ความสามารถ ในการเลือก ข้อมูลหรือ รวบรวมข้อมูล ที่เกี่ยวข้อง	รวบรวม/จำแนก/ จัดลำดับ/เลือกข้อมูล/ พิจารณาความ น่าเชื่อถือของข้อมูลและ แหล่งข้อมูล/ ความเพียงพอ/ จัดกลุ่มข้อมูล/ลำดับ ข้อมูล/พิจารณา ความเหมาะสม ได้อย่างครบถ้วน	รวบรวม/จำแนก/ จัดลำดับ/เลือกข้อมูล/ พิจารณาความ น่าเชื่อถือของข้อมูลและ แหล่งข้อมูล/ ความเพียงพอ/ จัดกลุ่มข้อมูล/ลำดับ ข้อมูล/พิจารณา ความเหมาะสมได้อย่าง ครบถ้วนบางส่วน	รวบรวม/จำแนก/ จัดลำดับ/เลือกข้อมูล/ พิจารณาความ น่าเชื่อถือของข้อมูลและ แหล่งข้อมูล/ ความเพียงพอ/ จัดกลุ่มข้อมูล/ลำดับ ข้อมูล/พิจารณา ความเหมาะสม ได้เป็นส่วนน้อย	รวบรวม/จำแนก/ จัดลำดับ/เลือกข้อมูล/ พิจารณาความ น่าเชื่อถือของข้อมูลและ แหล่งข้อมูล/ ความเพียงพอ/ จัดกลุ่มข้อมูล/ลำดับ ข้อมูล/พิจารณา ความเหมาะสม ได้น้อยมาก
ความสามารถ ในการระบุ ข้อตกลง เบื้องต้นหรือ จัดระบบ ข้อมูล	ระบุความสัมพันธ์และ ความเป็นไปได้ของ องค์ประกอบหลัก และองค์ประกอบย่อย ได้ครบถ้วน	ระบุความสัมพันธ์และ ความเป็นไปได้ของ องค์ประกอบหลักและ องค์ประกอบย่อยได้ เป็นส่วนใหญ่	ระบุความสัมพันธ์และ ความเป็นไปได้ของ องค์ประกอบหลักและ องค์ประกอบย่อยได้ เป็นบางส่วน	ระบุความสัมพันธ์และ ความเป็นไปได้ของ องค์ประกอบหลัก และองค์ประกอบย่อย ได้ไม่ได้

ด้าน	ระดับคุณภาพ			
	4	3	2	1
ความสามารถ ในการกำหนด และตั้ง สมมติฐาน	กำหนดหรือ เลือก สมมติฐานจาก ข้อความหรือ สถานการณ์ให้ตรง กับปัญหาในข้อความ หรือสถานการณ์นั้น ประกอบด้วยการ ชี้แนะคำตอบของ ปัญหา การกำหนด สมมติฐานต่างๆ การเลือกสมมติฐาน ที่ เป็นไปได้มากที่สุด การตรวจสอบ ความสอดคล้อง ระหว่างสมมติฐาน กับข้อมูลและ ข้อตกลงเบื้องต้นได้ ครบถ้วน	กำหนดหรือ เลือก สมมติฐานจาก ข้อความหรือ สถานการณ์ให้ตรง กับปัญหาในข้อความ หรือสถานการณ์นั้น ประกอบด้วยการ ชี้แนะคำตอบของ ปัญหา การกำหนด สมมติฐานต่างๆ การเลือกสมมติฐาน ที่ เป็นไปได้มากที่สุด การตรวจสอบ ความสอดคล้อง ระหว่างสมมติฐาน กับข้อมูลและ ข้อตกลงเบื้องต้นได้ เป็นส่วนใหญ่	กำหนดหรือ เลือก สมมติฐานจาก ข้อความหรือ สถานการณ์ให้ตรง กับปัญหาในข้อความ หรือสถานการณ์นั้น ประกอบด้วยการ ชี้แนะคำตอบของ ปัญหา การกำหนด สมมติฐานต่างๆ การเลือกสมมติฐาน ที่ เป็นไปได้มากที่สุด การตรวจสอบ ความสอดคล้อง ระหว่างสมมติฐาน กับข้อมูลและ ข้อตกลงเบื้องต้นได้ เป็นบางส่วน	กำหนดหรือ เลือก สมมติฐานจาก ข้อความหรือ สถานการณ์ให้ตรง กับปัญหาในข้อความ หรือสถานการณ์นั้น ประกอบด้วยการ ชี้แนะคำตอบของ ปัญหา การกำหนด สมมติฐานต่างๆ การเลือกสมมติฐาน ที่ เป็นไปได้มากที่สุด การตรวจสอบ ความสอดคล้อง ระหว่างสมมติฐาน กับข้อมูลและ ข้อตกลงเบื้องต้น ไม่ได้
ความสามารถ ในการสรุป อย่างสมเหตุ สมผล	ตัดสินใจเลือกข้อสรุป ที่สมเหตุสมผล	ตัดสินใจเลือกข้อสรุป ที่สมเหตุสมผลเป็น ส่วนใหญ่	ตัดสินใจเลือกข้อสรุป ที่สมเหตุสมผล บางส่วน	ตัดสินใจเลือกข้อสรุป ที่ไม่สมเหตุสมผล

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
16-20	ดีมาก
11-15	ดี
6-10	พอใช้
0-5	ปรับปรุง

แบบประเมินทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล (ก่อนการจัดกิจกรรม)

ที่	ชื่อ - สกุล	ด้านที่ 1				ด้านที่ 2				ด้านที่ 3				ด้านที่ 4				ด้านที่ 5				รวม	ระดับคุณภาพ
		1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4		
1	ผู้เรียนคนที่ 1																						
2	ผู้เรียนคนที่ 2																						
3	ผู้เรียนคนที่ 3																						
4	ผู้เรียนคนที่ 4																						
5	ผู้เรียนคนที่ 5																						
6	ผู้เรียนคนที่ 6																						
7	ผู้เรียนคนที่ 7																						
8	ผู้เรียนคนที่ 8																						
9	ผู้เรียนคนที่ 9																						
10	ผู้เรียนคนที่ 10																						
11	ผู้เรียนคนที่ 11																						
12	ผู้เรียนคนที่ 12																						
13	ผู้เรียนคนที่ 13																						
14	ผู้เรียนคนที่ 14																						
15	ผู้เรียนคนที่ 15																						
16	ผู้เรียนคนที่ 16																						
17	ผู้เรียนคนที่ 17																						
18	ผู้เรียนคนที่ 18																						

ที่	ชื่อ - สกุล	ด้านที่ 1				ด้านที่ 2				ด้านที่ 3				ด้านที่ 4				ด้านที่ 5				รวม	ระดับคุณภาพ	
		4	3	2	1	4	3	2	1	4	3	2	1	4	3	2	1	4	3	2	1			
19	ผู้เรียนคนที่ 19																							
20	ผู้เรียนคนที่ 20																							
21	ผู้เรียนคนที่ 21																							
22	ผู้เรียนคนที่ 22																							
23	ผู้เรียนคนที่ 23																							
24	ผู้เรียนคนที่ 24																							
25	ผู้เรียนคนที่ 25																							
26	ผู้เรียนคนที่ 26																							
27	ผู้เรียนคนที่ 27																							
28	ผู้เรียนคนที่ 28																							
29	ผู้เรียนคนที่ 29																							
30	ผู้เรียนคนที่ 30																							

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
16-20	ดีมาก
11-15	ดี
6-10	พอใช้
0-5	ปรับปรุง

